

آموزش نرم افزار

Orcad 16.2

نویسنده: سجاد عمور

کارشناس ارشد مکترونیک

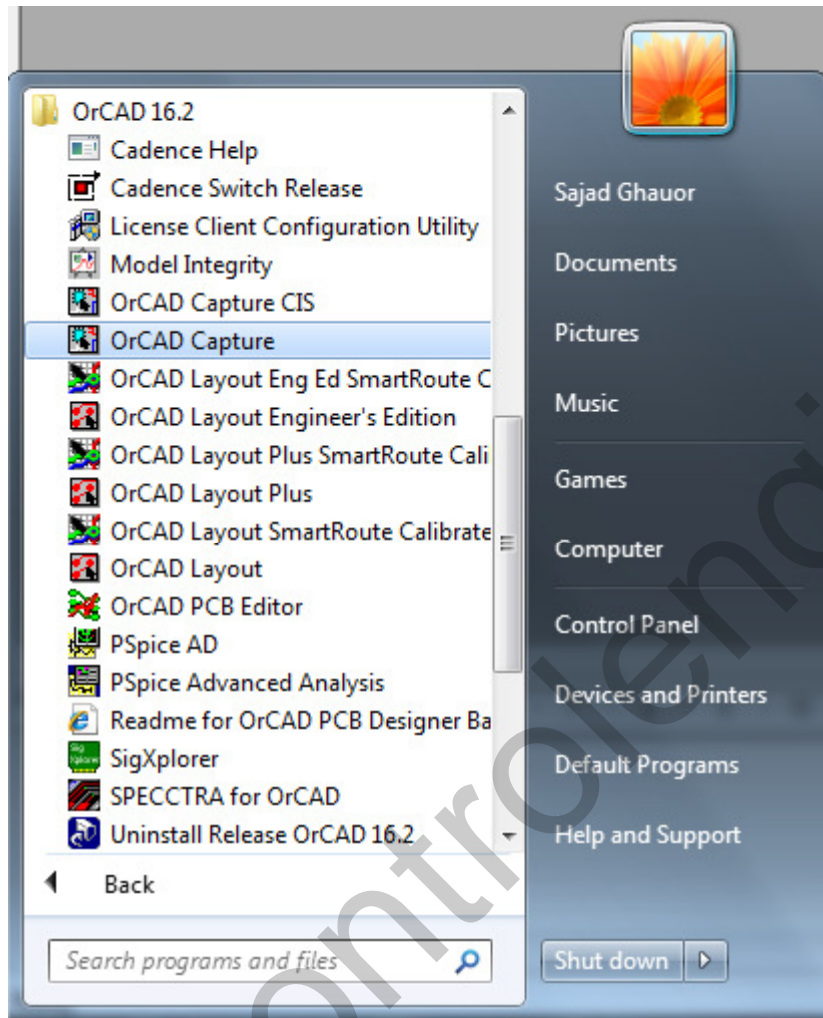
controlengineers.ir

Orcad

نرم افزار شبیه سازی مانند یک آزمایشگاه الکترونیکی بدون هزینه است که می توانید بسیاری از نکات مبهم و نا مفهوم علم الکترونیک را برای دانشجویان روشن نماید.

نرم افزارهای شبیه سازی مانند Orcad ؛ Protel ؛ Matbel ؛ Ewb ؛ Pspice؛Circuitmaker توانائی آنالیز مدار را دارند .

عمومی ترین این نرم افزارها Pspice است این نرم افزار در سال ۱۹۷۰ در دانشگاه کالیفرنیا تولید شد. Pspice گونه ای از Spice است که در ابتدا توسط شرکت microsim در سال ۱۹۸۴ در کالیفرنیا ایجاد گردید و سپس شرکت Orcad آن را گسترش داد. کارخانه های بزرگ سازنده IC در دنیا آنقدر به قابلیت Spice در تحلیل مدارهای عملی اعتماد دارند که بخشی خاص با مهندسين مجرب برای تهیه مدل Spice قطعات خود فراهم کرده اند . IC های مدل شده کارخانجات دائماً در حال افزایش و به روز شدن است بطوریکه نسخه ای از Pspice که برای کامپیوترهای شخصی شکل گرفت و با نام تجاری Pspice شناخته می شود نمونه ۹۰۲ آن بیش از چهارده هزار قطعه دیجیتال و آنالوگ است و این خود دلیلی بر همه گیر شدن استفاده از این نرم افزار در مراکز آموزشی و صنعتی است.

با انتخاب نمودن

All Programs

برنامه ها و مجموعه برنامه

های کامپیوترتان نمایش

خواهد داده شد .

برنامه های **Orcad** درون

مجموعه برنامه های

Orcad 16.2 قرار دارند .

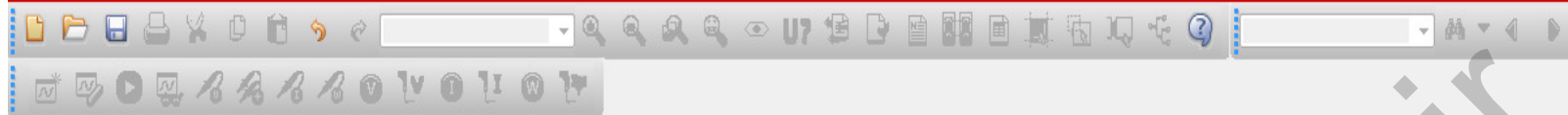
سپس گزینه

Orcad Capture

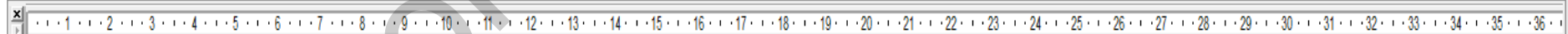
را انتخاب کنید.

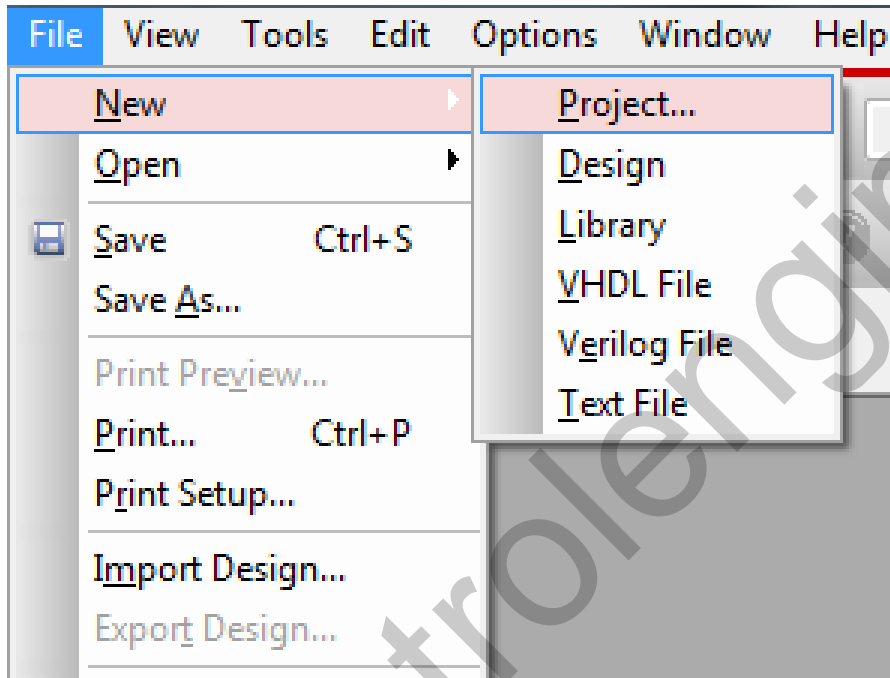
حال نرم افزار **Orcad** اجرا

می شود.

محیط نرم افزار Orcad 16.2

در محیط نرم افزار، از منوی

file

روی گزینه

new

رفته و

project

را انتخاب نمایید.

پنجره ای مقابل شما باز میشود.

در قسمت **name** نام پروژه و در قسمت **...** **creat a new**

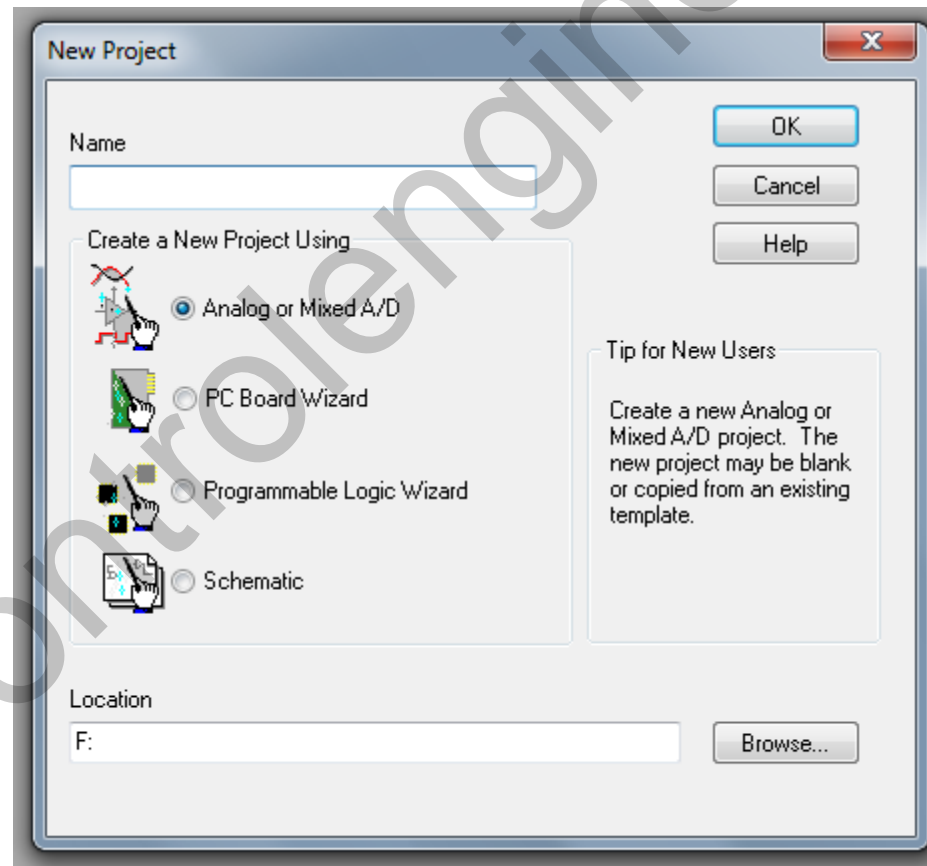
گزینه **Analog or Mixed A/D** را انتخاب کرده .

در قسمت **Browse** نیز مسیری که میخواهید

پروژه در آن **save** شود را مشخص کنید

و بر روی **ok** کلیک کنید

تا پنجره جدیدی باز شود.

در این پنجره گزینه

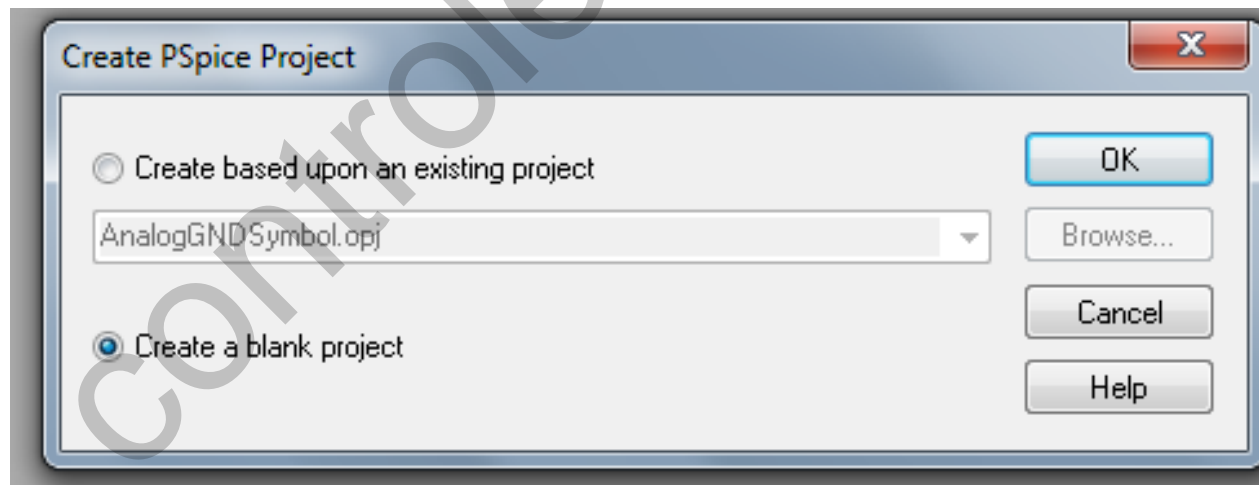
Creat a blank project

را انتخاب کنید.

پنجره ای مانند شکل صفحه بعد باز میشود

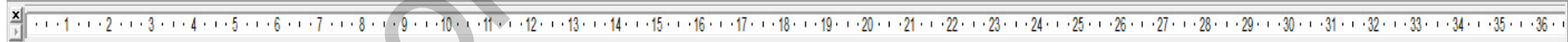
که شما میتوانید مدار را در

آن رسم نموده و آن را شبیه سازی کنید.

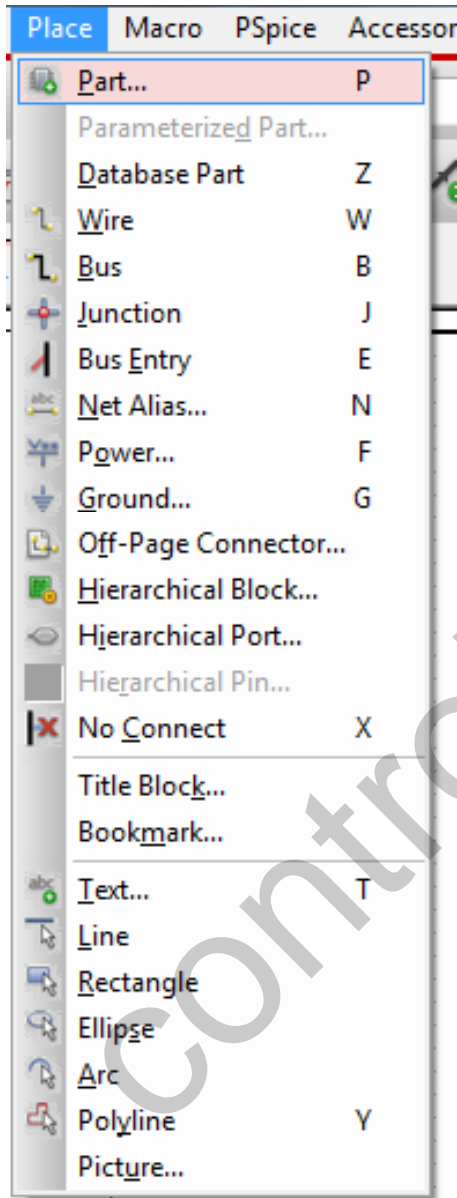

کلیه منوها و میانبرها در
محیط نرم افزار
فعال شده است.

نحوه آوردن قطعات

برای آوردن قطعات میتوان از منوی

Place

گزینه

Part

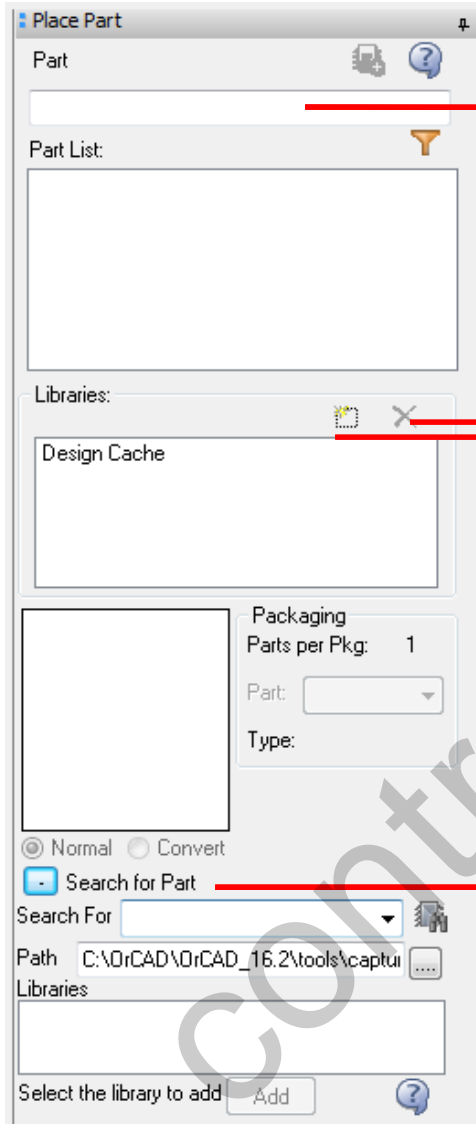
را انتخاب کرد.

یا کلید

P

را از روی صفحه کلید فشار دهید.

یا روی نماد در سمت راست نرم افزار کلیک کرد تا پنجره شکل زیر باز شود.

با تایپ نام قطعه در قسمت **Part** نیز میتوان به طور مستقیم به قطعه دسترسی پیدا کرد.

البته این کار را میتوان از طریق تایپ نام در قسمت

Place Part

در صفحه شماتیک مانند شکل زیر انجام داد.

→ **Add Library**

بوسیله این گزینه کتابخانه جدید را می توان اضافه کرد.

→ **Remove Library**

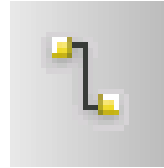
بوسیله این گزینه کتابخانه را می توان حذف نمود.

→ **Search for Part**

بوسیله این گزینه نیز میتوان قطعه ای را جستجو نمود.

نحوه سیم کشی قطعات

برای سیم کشی مدار نیز میتوان روی نماد

کلیک نمود.

یا دکمه

(W)

روی کیبورد را فشار داد تا اشاره گر ماوس به صورت نماد

(+)

ظاهر شود.

حال میتوان با بردن ماوس به ابتدا یا انتهای

قطعات آنها را به هم متصل کرد.

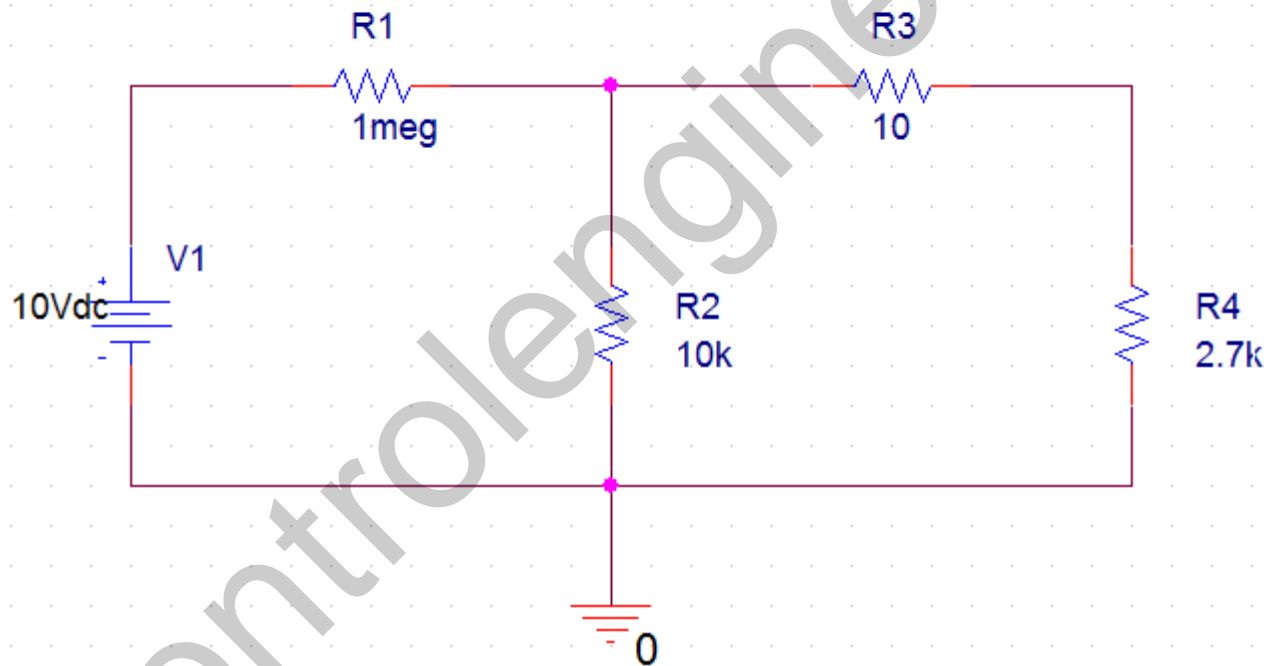
تجزیه و تحلیل DC

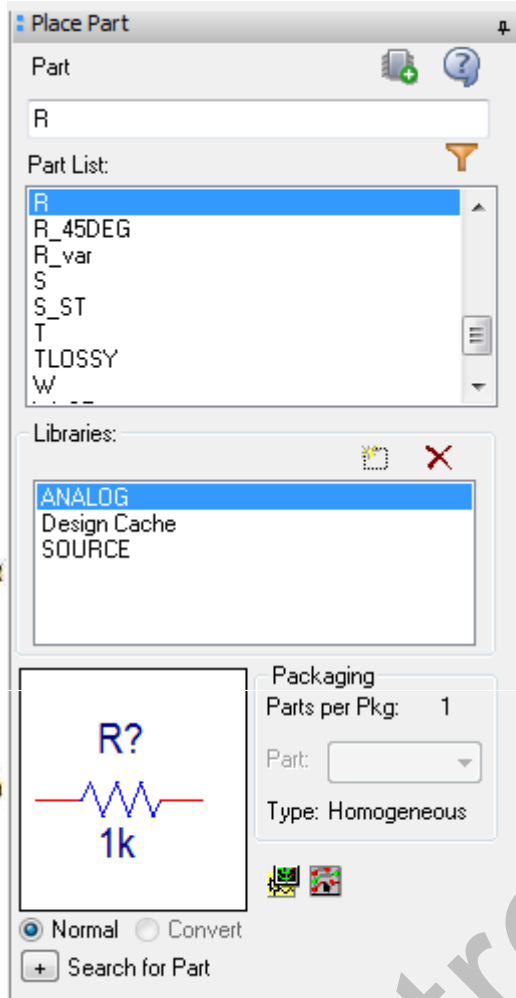
Controlengineers.ir

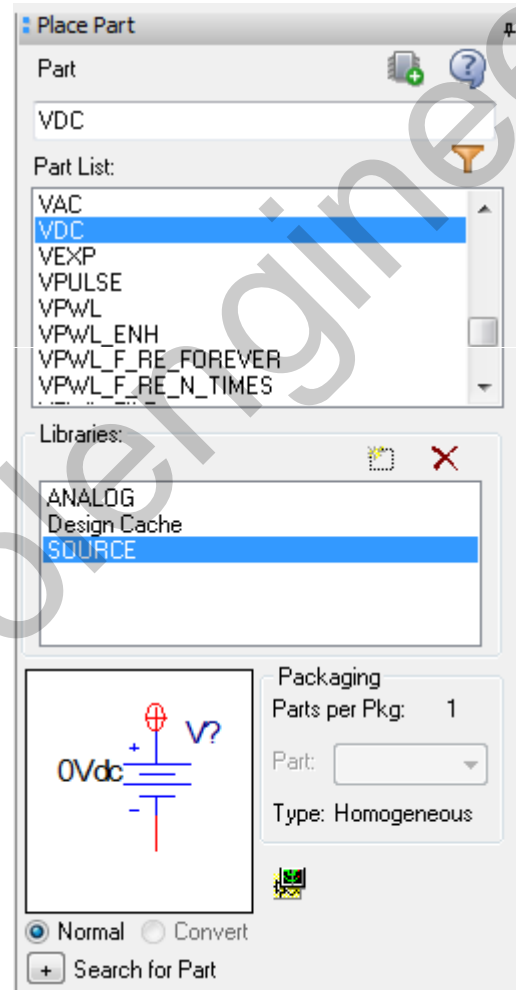
تحلیل DC مدار

فرض کنید میخواهیم ولتاژ، جریان و توان مقاومت های مدار شکل زیر را به دست آوریم.

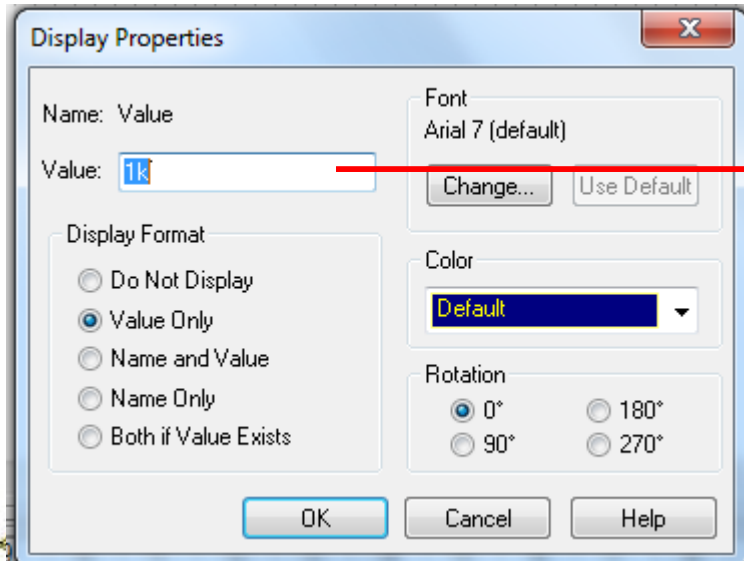

از کتابخانه **ANALOG** بر روی مقاومت (**R**) کلیک کرده و آنها را در صفحه اصلی قرار می دهیم.

از کتابخانه **SOURCE** منبع تغذیه **DC (VDC)** را انتخاب کرده و در صفحه اصلی قرار می دهیم.

جهت تغییر مقادیر مقاومت ها بر روی مقدار پیش فرض آنها که **1k** می باشد کلیک می کنیم.

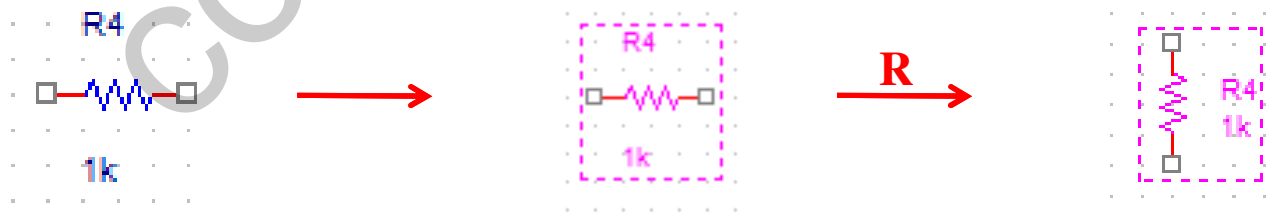
از پنجره ظاهر شده مقدار مورد نظر را در قسمت **Value** وارد می کنیم.

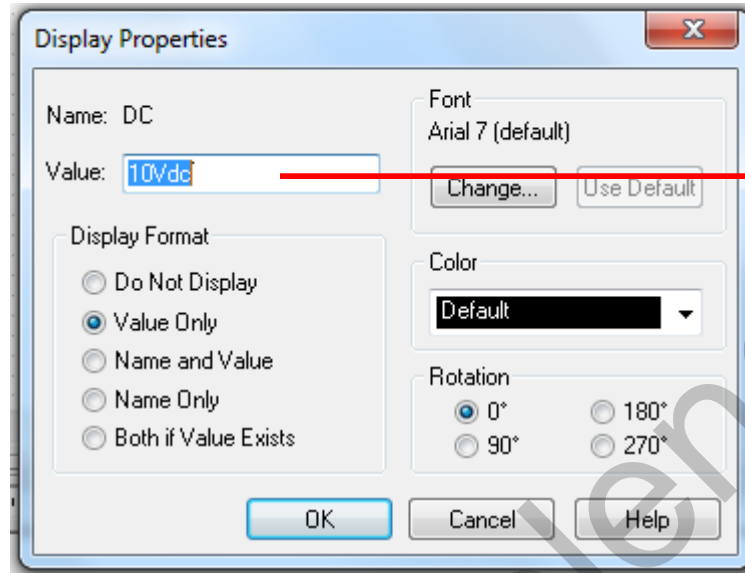
قسمتهای دیگر این پنجره جهت تغییر رنگ و فونت، طرز قرار گرفتن روی صفحه (عمودی، افقی و ...) و میباشد.

با کلیک کردن بر روی **شماره مقاومت** نیز می توان **شماره و نام** آن را تغییر داد.

طریقه وارد کردن مقدار **اهم، کیلو اهم و مگا اهم** را با توجه به شکل توجه نمایید.

جهت چرخش مقاومت روی آن **یک بار دکمه چپ موس** را زده تا هایلایت شود. سپس کلید **R** را فشار داده. حال مقاومت به صورت **عمودی** می شود.

جهت تغییر مقدار ولتاژ منبع تغذیه
بر روی مقدار پیش فرض
آن که **0Vdc** می باشد کلیک می کنیم.

از پنجره ظاهر شده مقدار مورد نظر را در قسمت
Value وارد می کنیم.

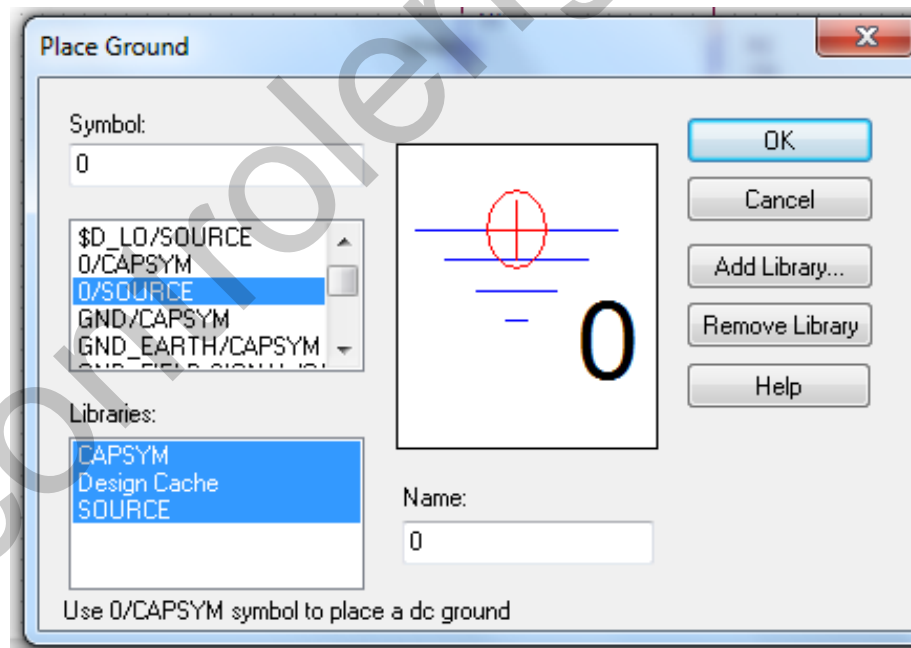
قسمتهای دیگر این پنجره جهت تغییر رنگ و فونت، طرز قرار گرفتن روی صفحه (عمودی، افقی و ...) و میباشد.

با کلیک کردن بر روی **شماره منبع تغذیه (V1)** نیز می توان **شماره و نام** آن را تغییر داد.

برای اتصال زمین مدار، از نوار ابزار سمت راست نرم افزار روی نماد

کلیک کرده و از پنجره ظاهر شده گزینه **0/SOURCE**
را انتخاب کرده
و به مدار متصل می کنیم.

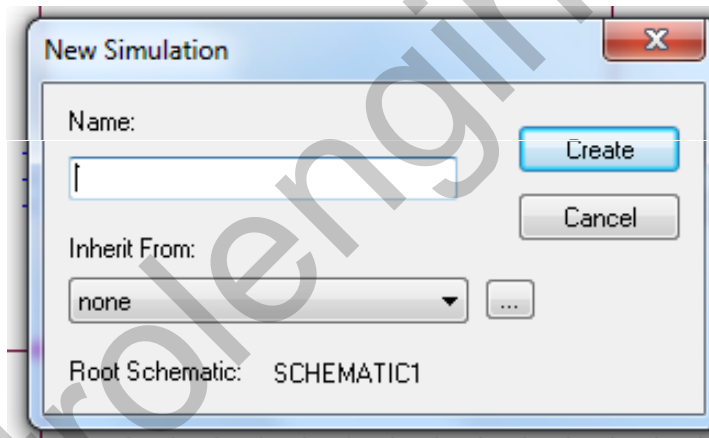

پس از تکمیل مدار باید آن را **Simulat** کنیم .

برای این کار روی نماد **New Simulation Profile**

از نوار ابزار بالای نرم افزار کلیک میکنیم تا پنجره شکل زیر باز شود.

در قسمت **Name** نام مورد نظر خود را تایپ کرده و

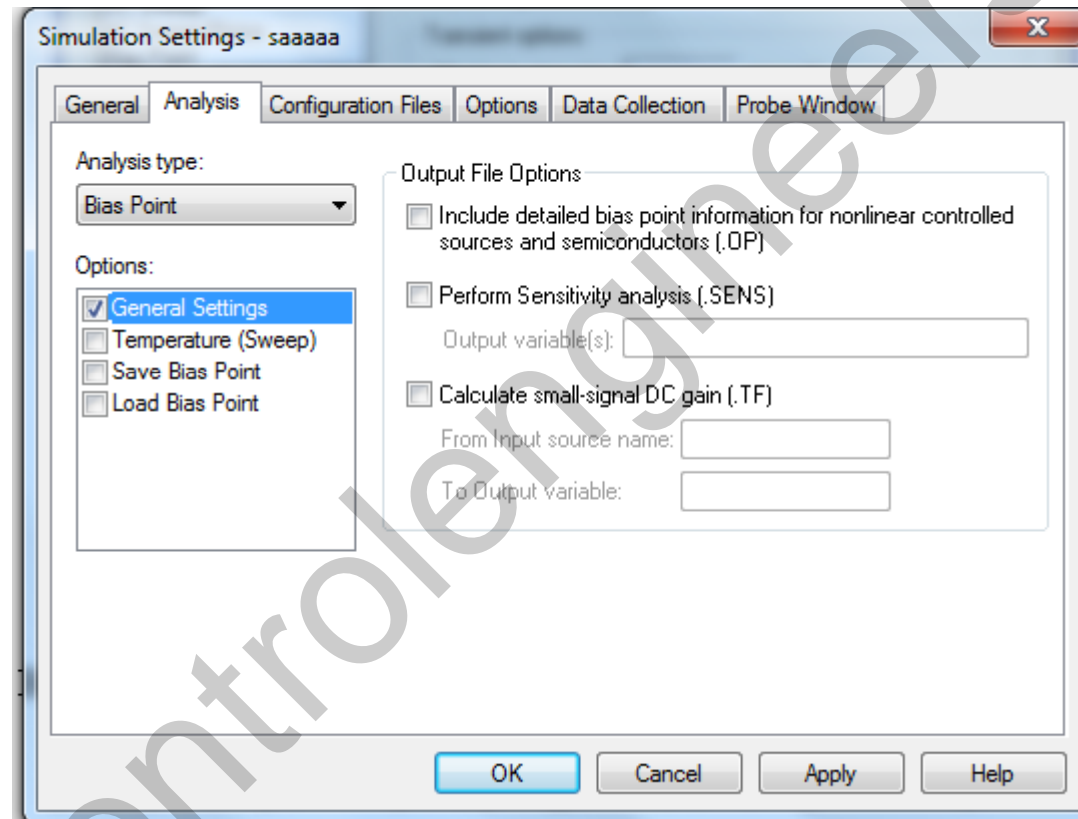
در قسمت **Inherit from**

None را انتخاب کرده و

بر روی **Create** کلیک میکنیم تا پنجره شکل صفحه بعد باز شود.

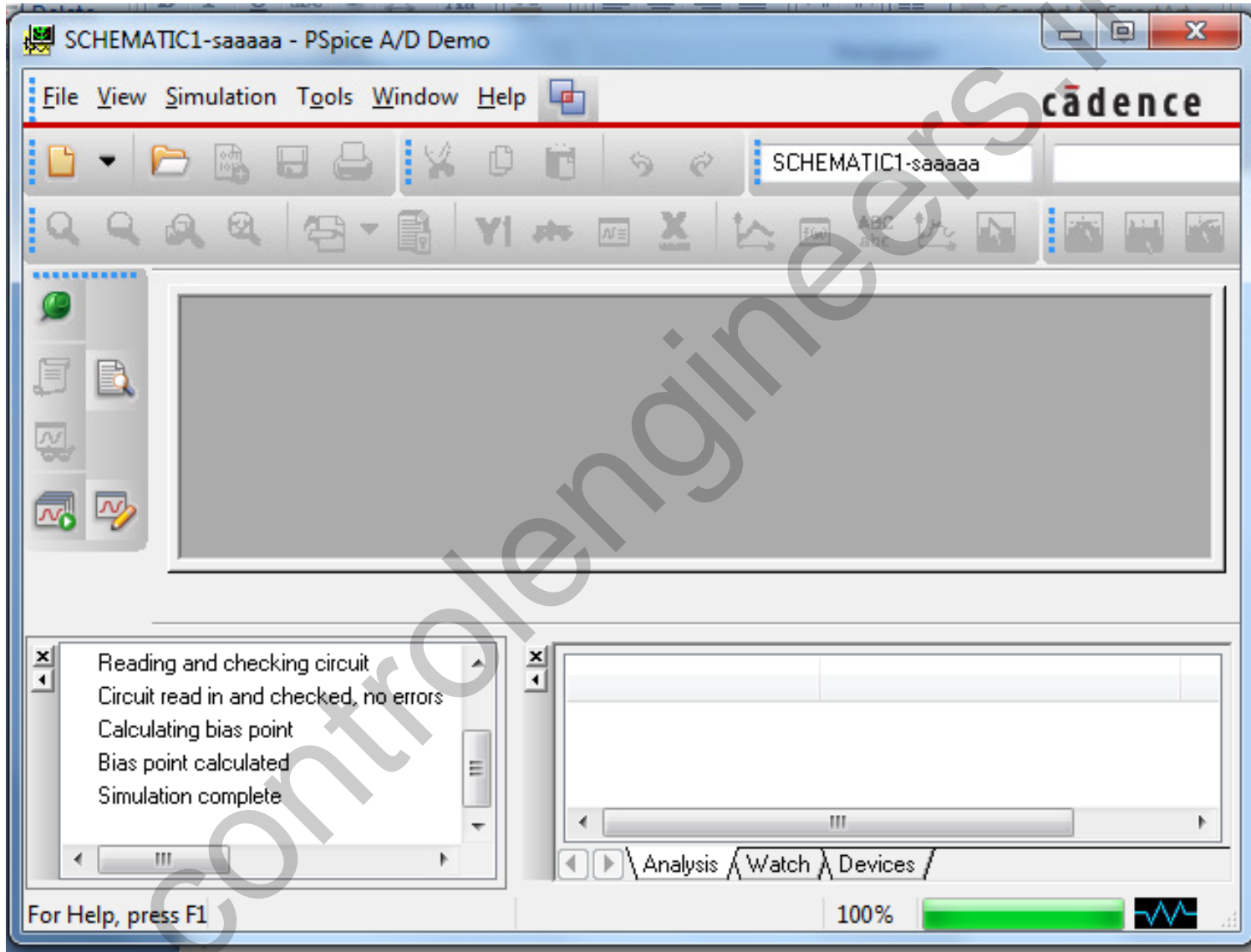
در قسمت **Analysis type** نوع آنالیز مدار را انتخاب می کنیم.

که در اینجا **Bias Point** میباشد را مشخص می کنیم.

پس از زدن دکمه **Ok**

پنجره شکل صفحه بعد باز می شود که صحت مدار ما را جهت آنالیز نشان می دهد.

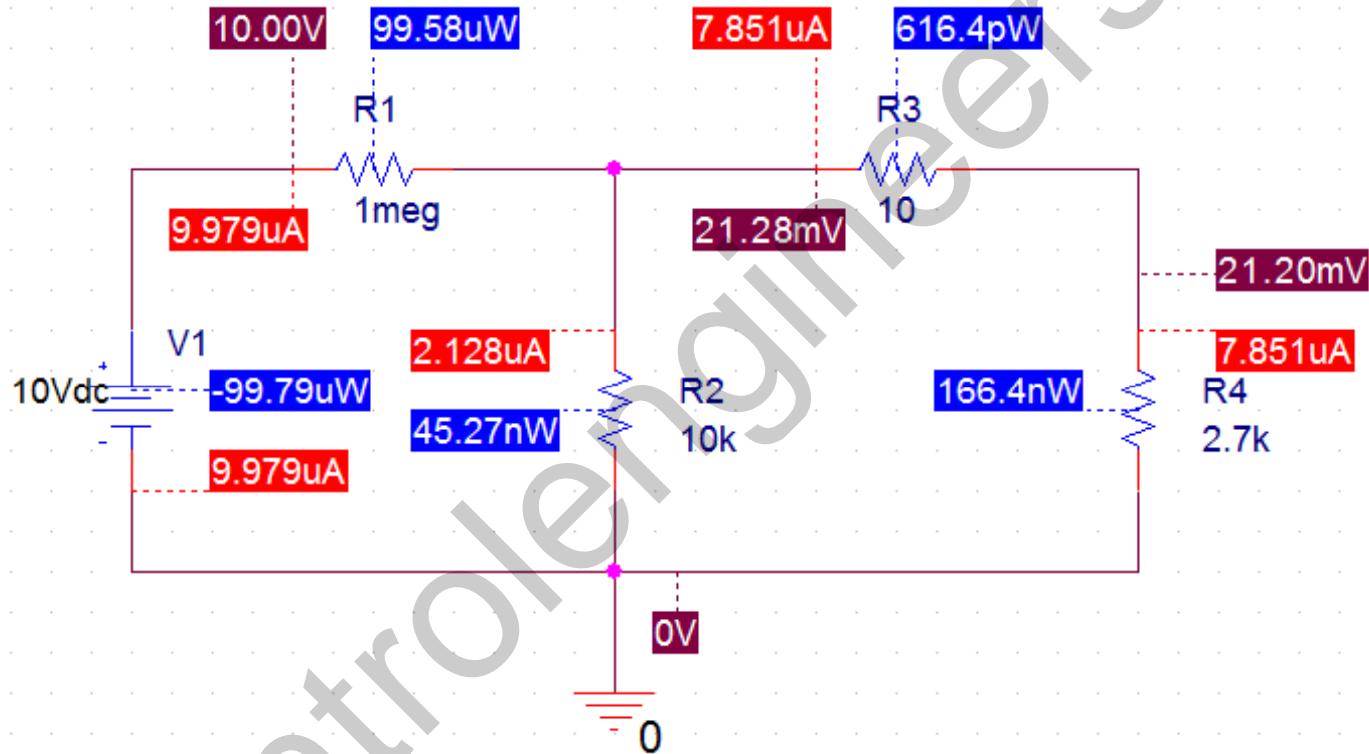

حال برای دیدن ولتاژها، جریان و توان مدار کافی است به صفحه اصلی نرم افزار برگشته، و از نوار ابزار بالای صفحه بر روی نماد RUN Pspice کلیک کرده.

سپس از همان نوار ابزار نمادهای ولتاژها، جریان و توان را کلیک نموده تا مقادیر مورد نظر به ما نشان داده شود.

برای مرتب کردن مقادیر میتوانید با اشاره گر ماوس، آنها را به مکان مورد نظر منتقل کنید.

تجربہ

DC SWEEP

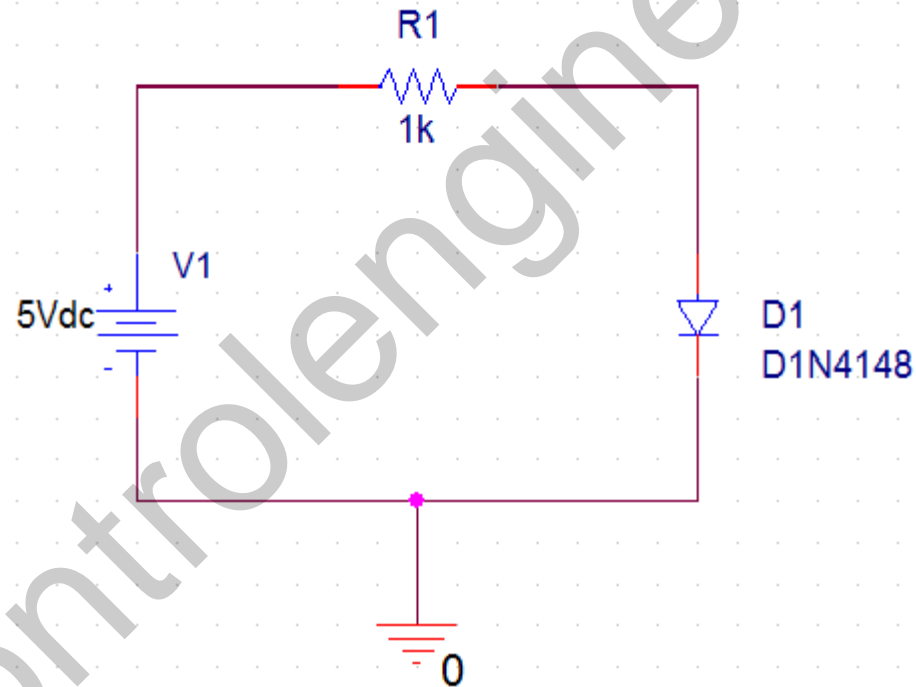

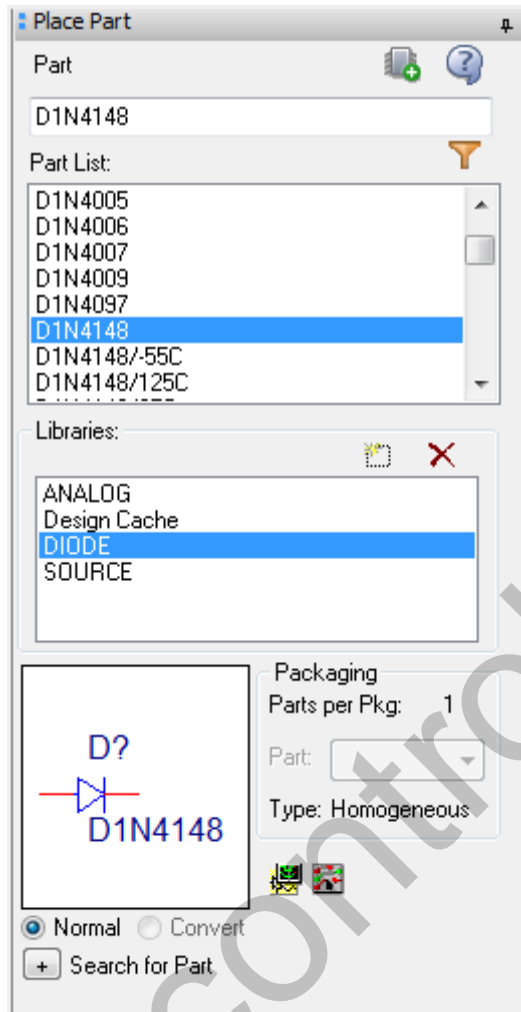
مشخصه V-I دیود

با تحلیل DC SWEEP میتوان خروجی را به ازای تغییرات ورودی مشاهده کرد.

با مثالی می خواهیم مشخصه V-I دیود را ببینیم.

مدار شکل زیر را ببندید.

از کتابخانه **DIODE** بر روی دیود
D1N4148
کلیک کرده و آن را در صفحه اصلی قرار می دهیم.

Simulation Settings - GH

- General
- Analysis
- Configuration Files
- Options
- Data Collection
- Probe Window

Analysis type:

DC Sweep

Options:

- Primary Sweep
- Secondary Sweep
- Monte Carlo/Worst Case
- Parametric Sweep
- Temperature (Sweep)
- Save Bias Point
- Load Bias Point

Sweep variable

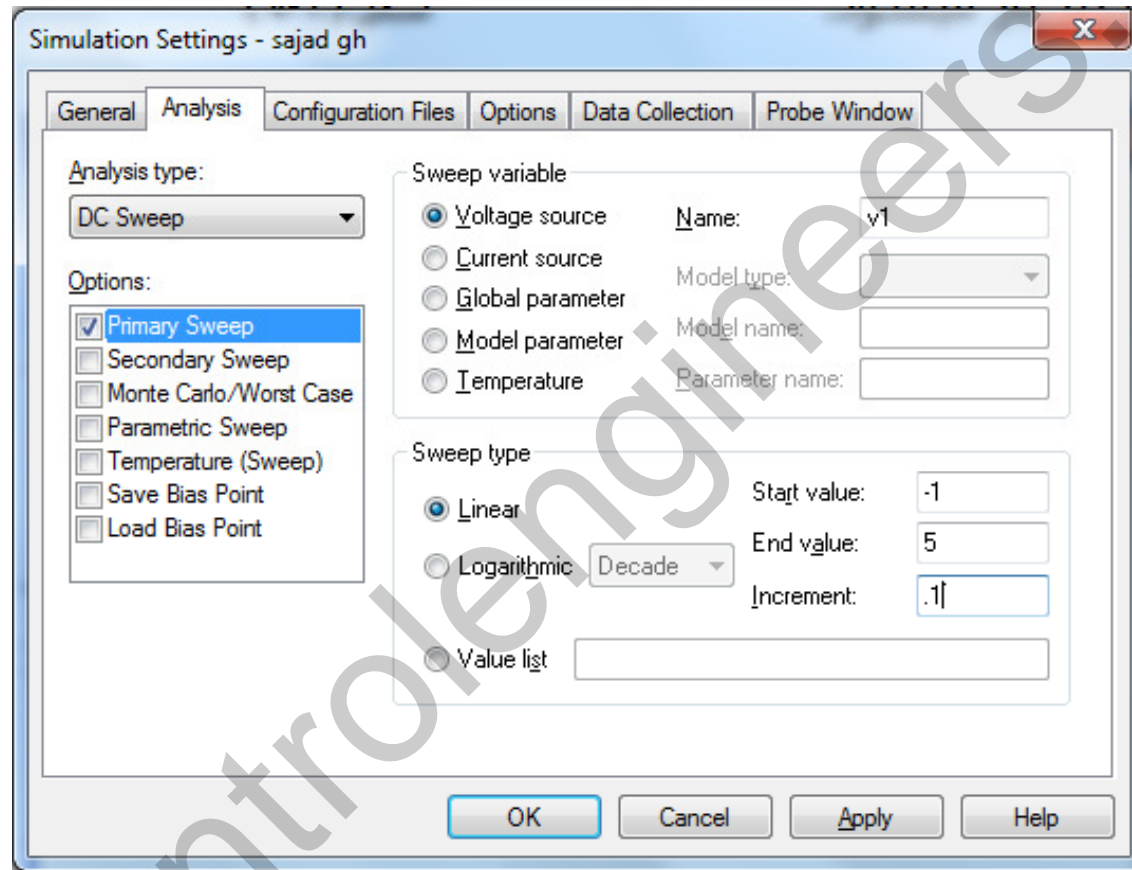
- Voltage source Name:
- Current source Model type:
- Global parameter Model name:
- Model parameter Parameter name:
- Temperature

Sweep type

- Linear Start value:
- Logarithmic Decade End value:
- Value list Increment:

OK Cancel Apply Help

به قسمت **New Simulation Profile** رفته و **DC SWEEP** را انتخاب کنید.
 پنجره زیر باز می شود.

در قسمت **Voltage source** نام منبع ولتاژ را می نویسیم.
 در **Start value** ولتاژ اولیه و در **End value** ولتاژ نهایی را مشخص می کنیم.
Increment نیز مقدار گامها را مشخص می کند.

بر روی نماد RUN Pspice کلیک کرده. پنجره زیر باز می شود.

The screenshot displays the Cadence PSpice A/D Demo software interface. The main window shows a simulation plot for a variable named V_V1. The x-axis represents time, ranging from -1.0V to 5.0V. The y-axis represents the voltage value. The plot area is currently blank, indicating that the simulation has not yet started or is in a paused state.

The console window at the bottom left shows the following output:

```
Making index file for library C:\ORCAD\ORCAD_16.2\tools\PSpice\Library\nomd.lib  
Please be patient. This may take several minutes...  
Circuit read in and checked, no errors  
DC Analysis  
DC Analysis finished  
Simulation complete
```

The console window at the bottom right shows the simulation parameters:

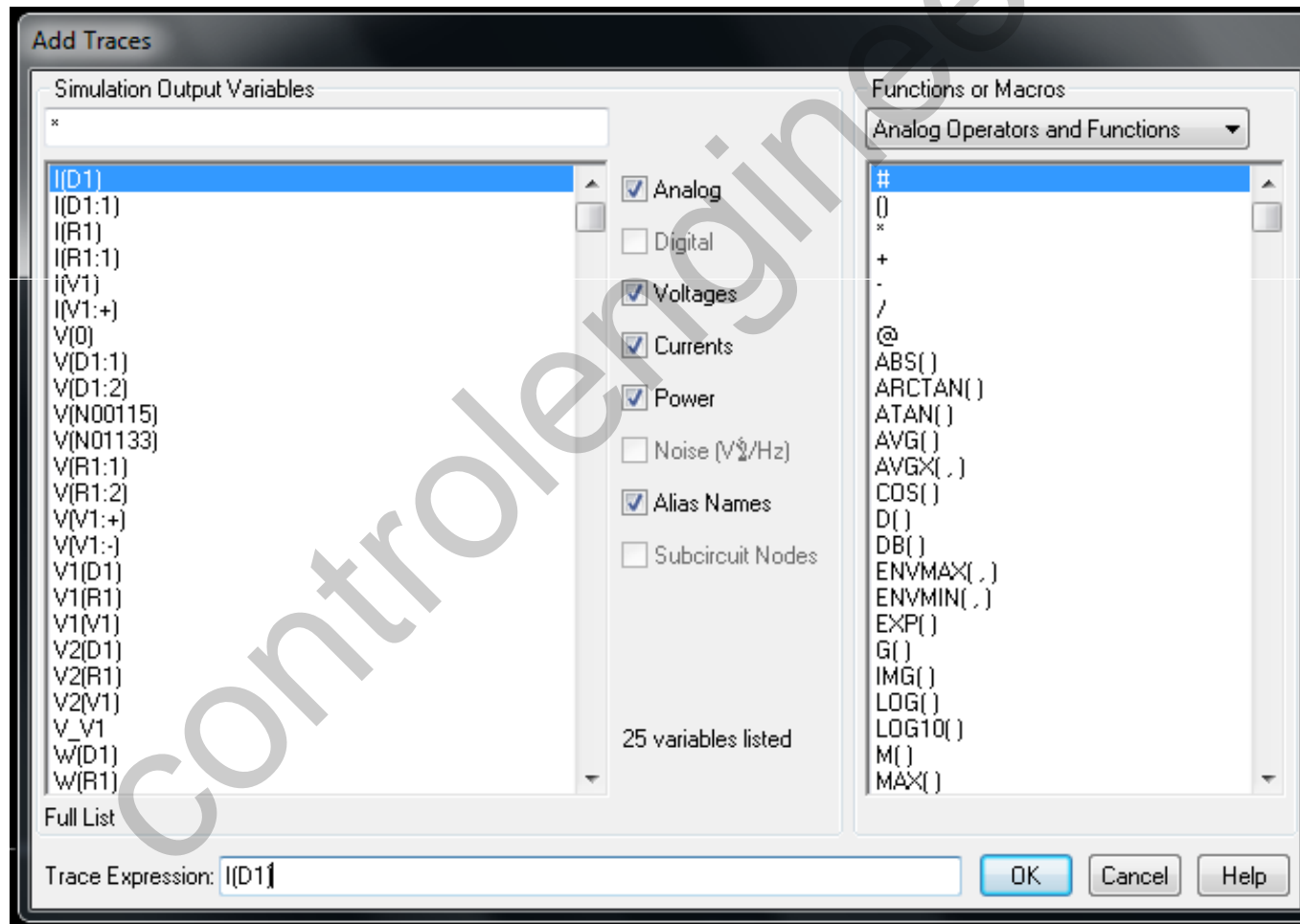
```
Start = -1          V_V1 = 5          End = 5
```

The status bar at the bottom of the window displays the current coordinates (X=2.22 Y=0.918), the value of V_V1 (V_V1 = 5), and the zoom level (100%).

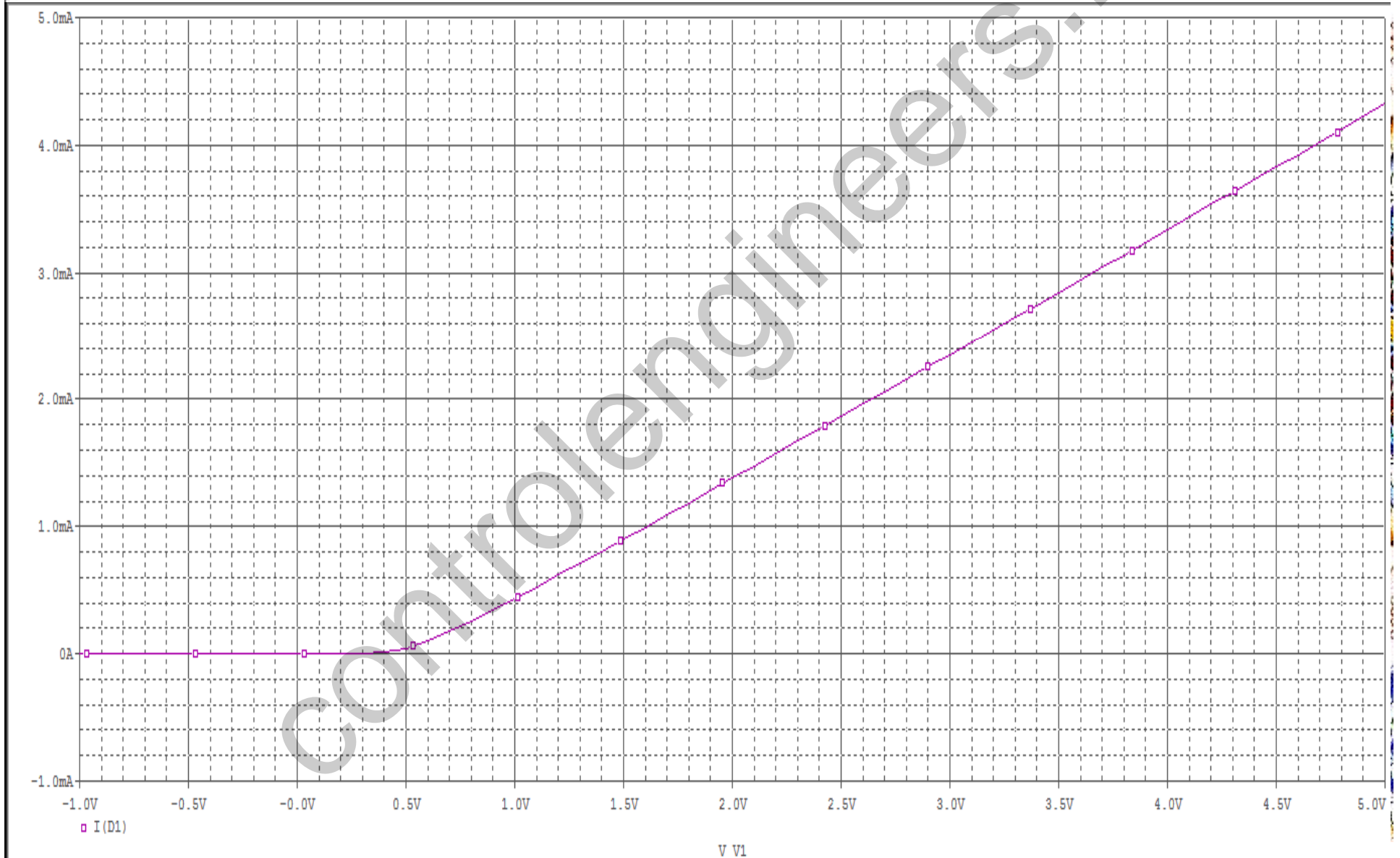
در پنجره ظاهر شده گزینه **ADD Trace** را از نوار ابزار بالای صفحه انتخاب نموده.

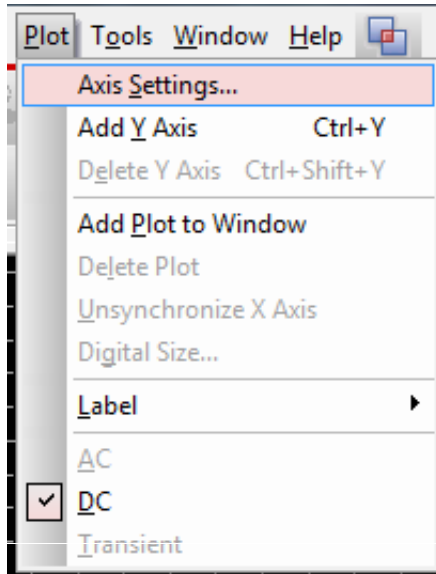
از پنجره ظاهر شده **ID** را انتخاب کرده و سپس **OK** می کنیم.

شکل موج زیر نشان داده شود.

حال باید محور **x** را به **VD** تغییر دهیم.

از منو **Plot**

گزینه **Axis Settings**

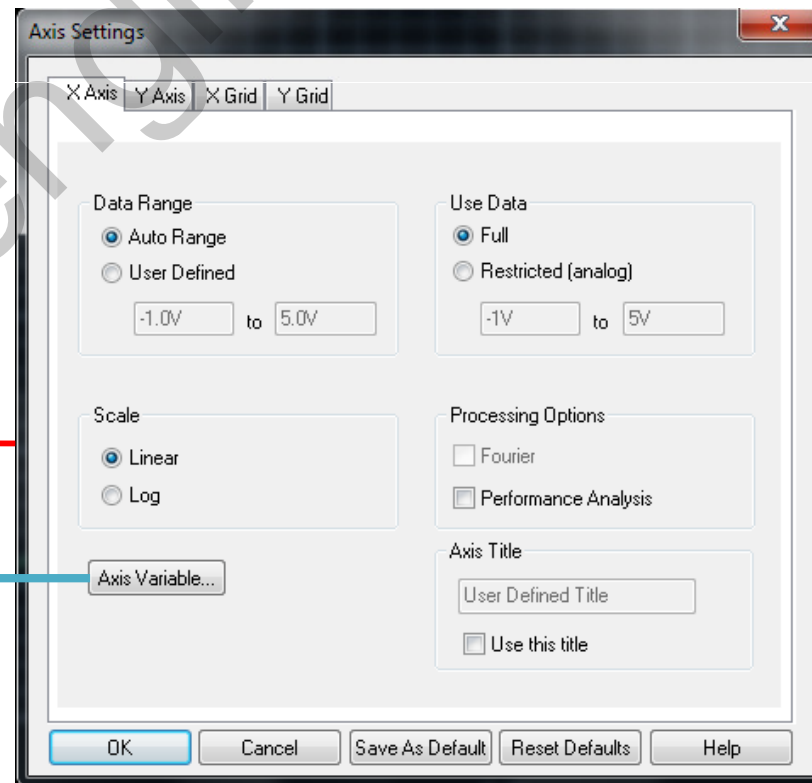
را انتخاب می کنیم.

از پنجره ظاهر شده

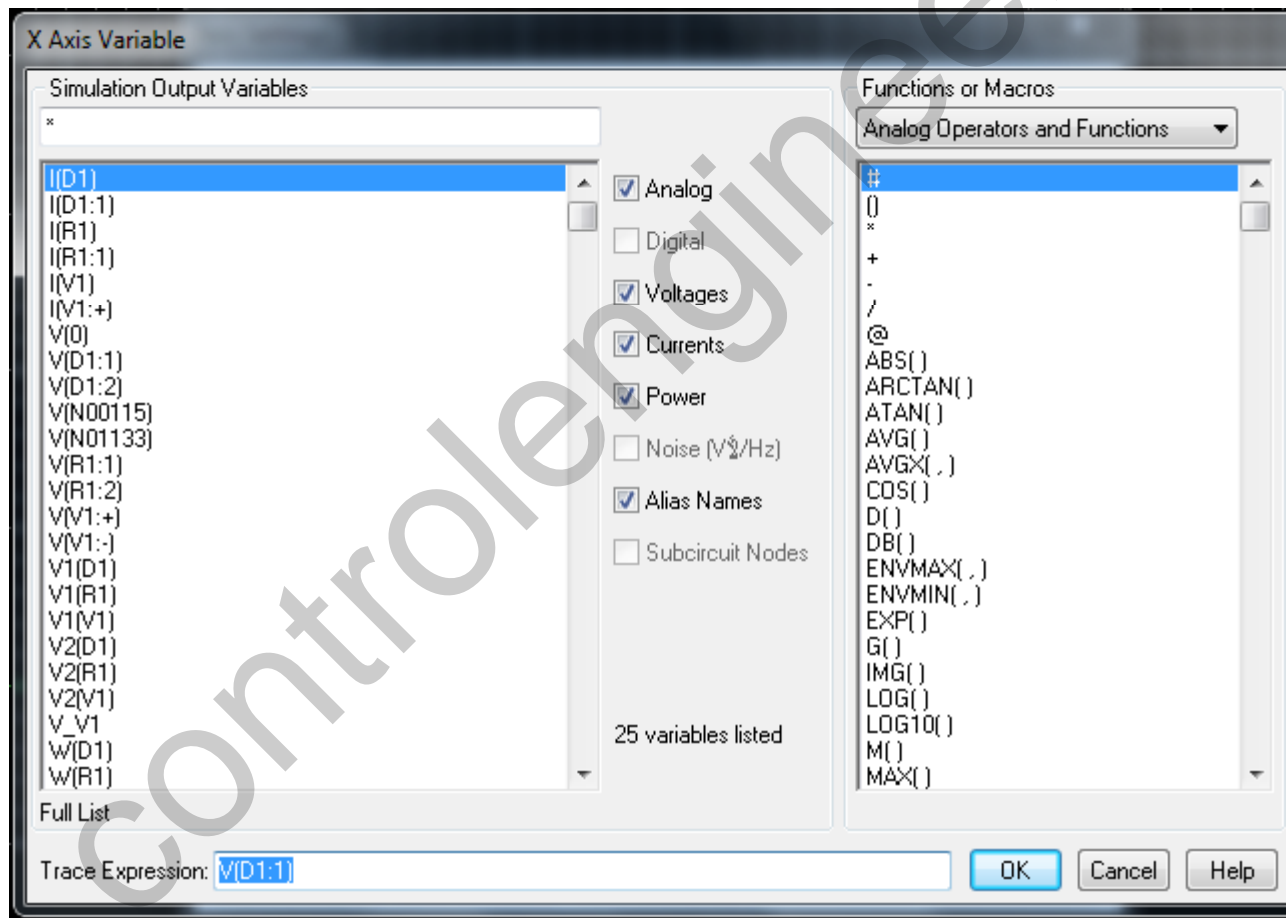
از سر برگ **X Axis** گزینه

Axis Variable...

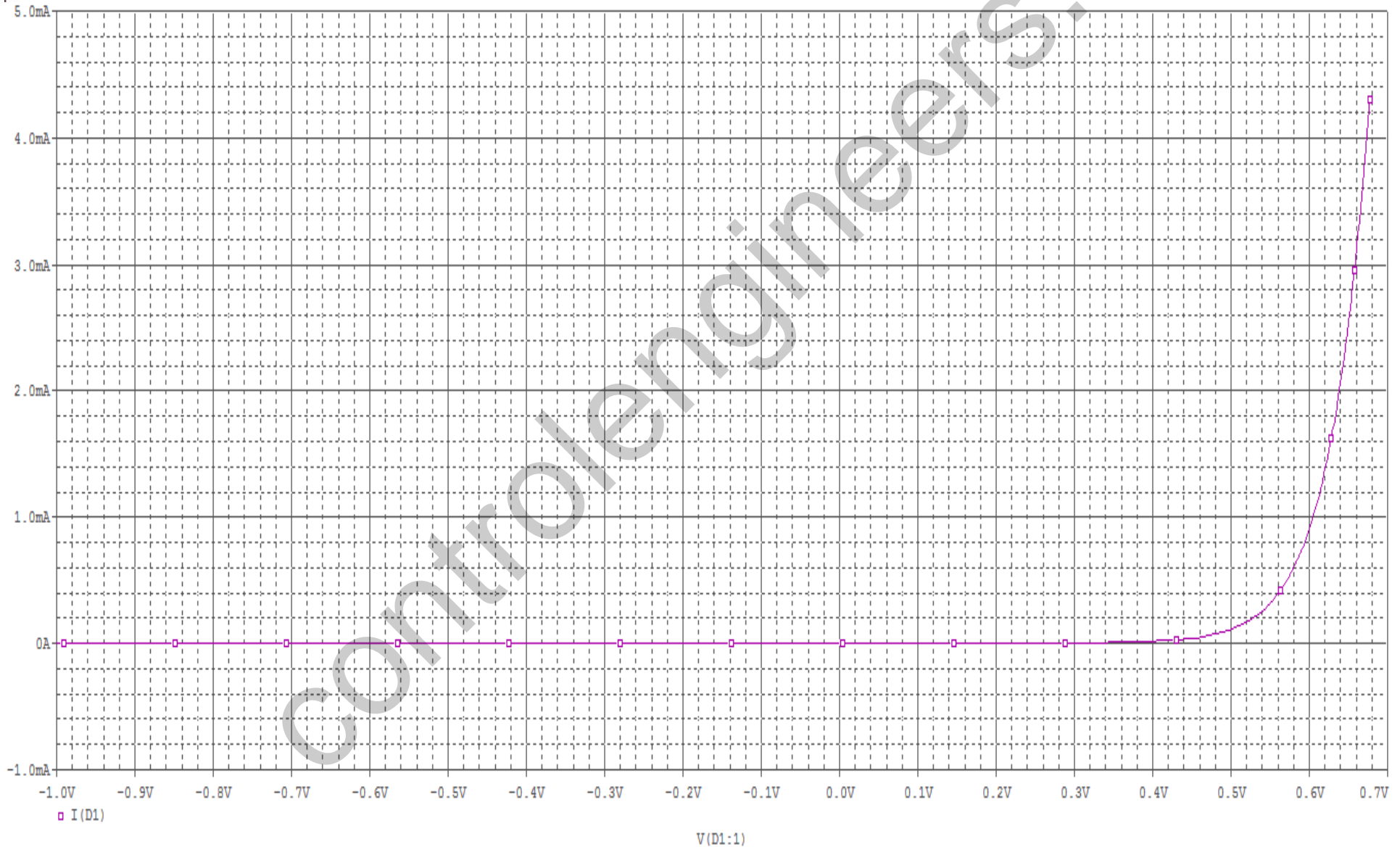
را انتخاب نموده.

در پنجره ای زیر که باز می شود
VD را انتخاب می کنیم
 و سپس **ok** می کنیم تا
منحنی V-I دیود
 به صورت شکل صفحه بعد نمایش داده شود.

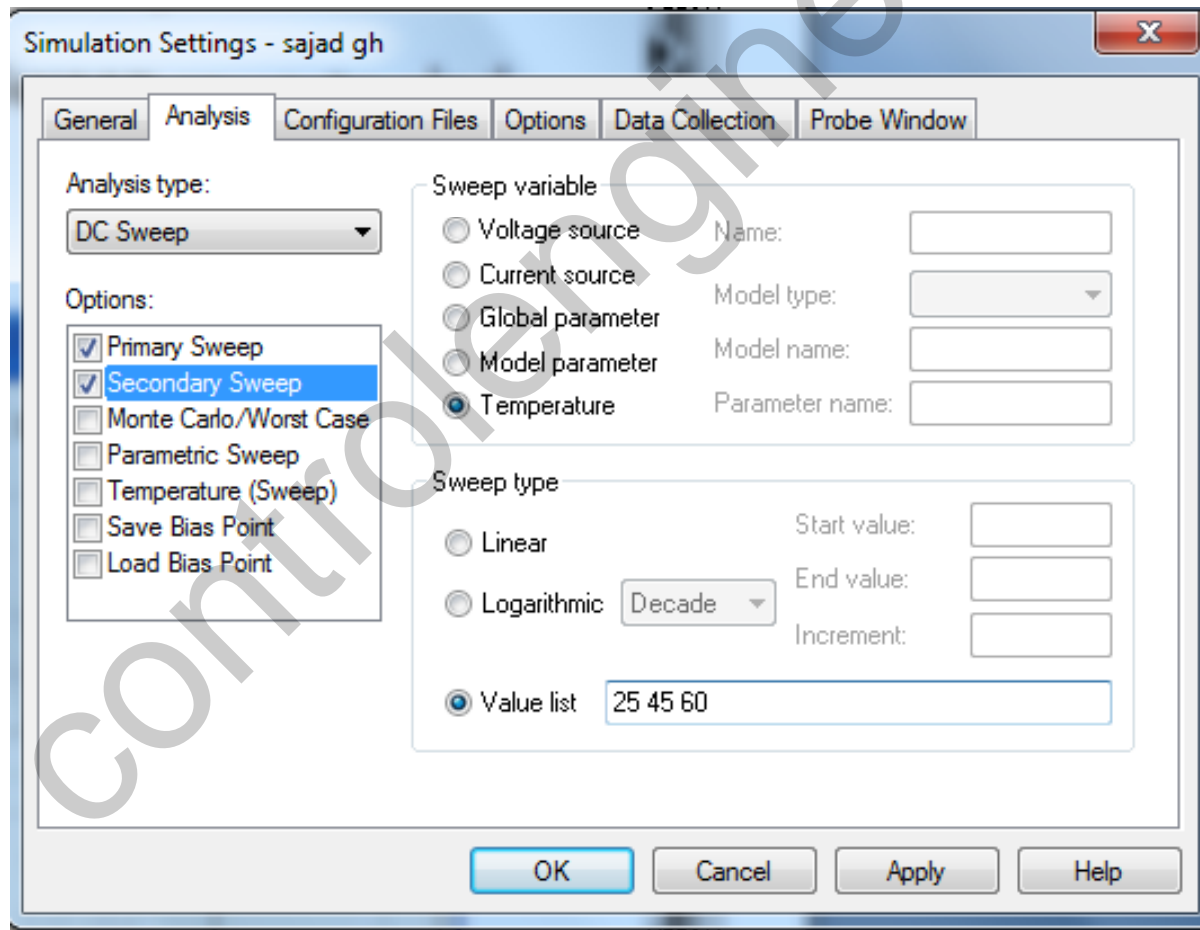
منحنی V-I دیود

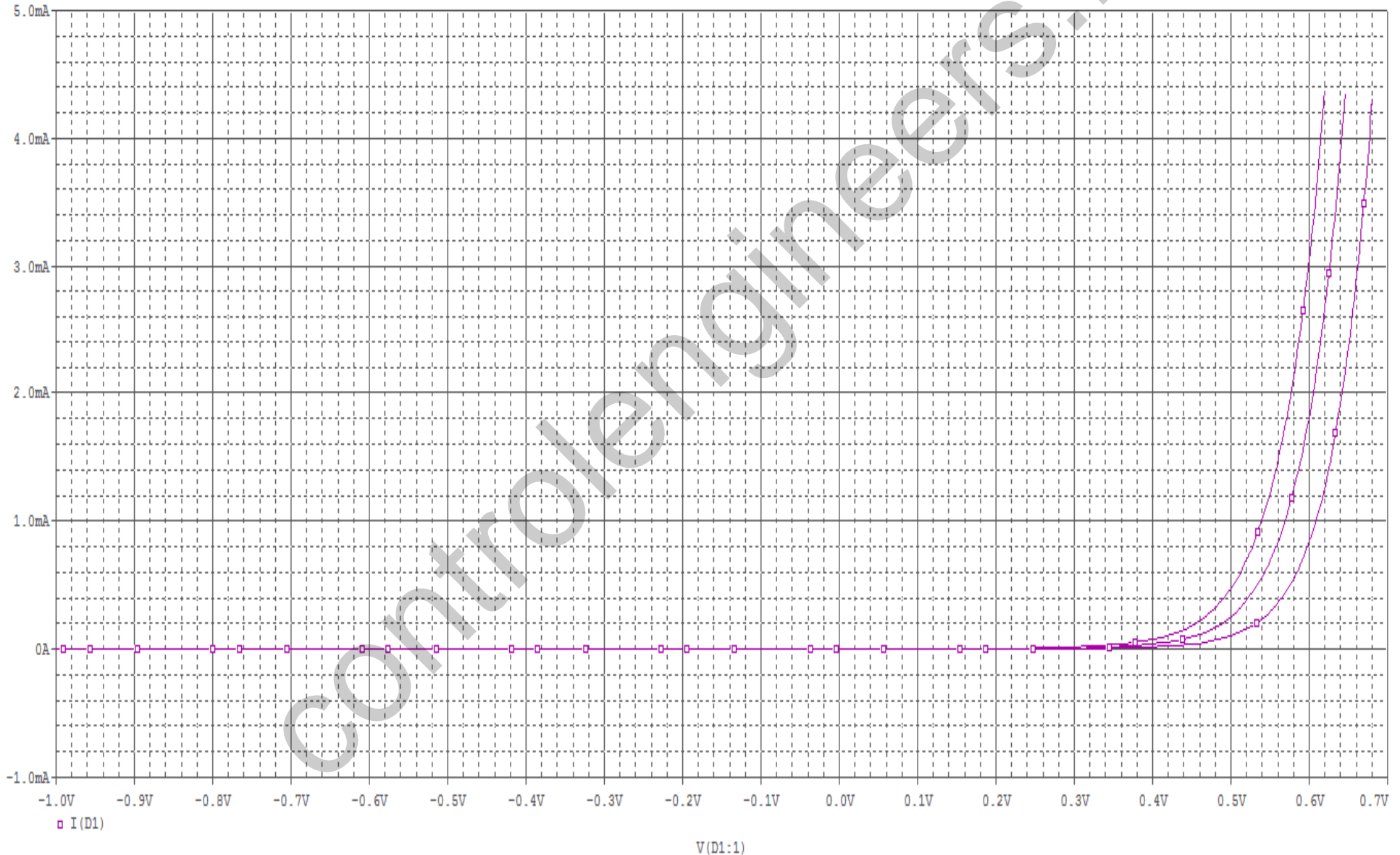
V(D1:1)

در این قسمت می خواهیم ببینیم که تغییرات دما چه تغییری در منحنی ولت - آمپر دیود دارد.

در **DC SWEEP** در قسمت **Primary Sweep** تنظیمات قبل را انجام دهید.
 بعد **Secondary Sweep** را انتخاب کنید .
 در این پنجره **Temperature** را انتخاب کنید و در قسمت
Value List دمایی را که می خواهید در آن تحلیل صورت گیرد
 را مشخص کنید و **Ok** کنید.
 در صفحه شماتیک **RUN Pspice** را فشار دهید .

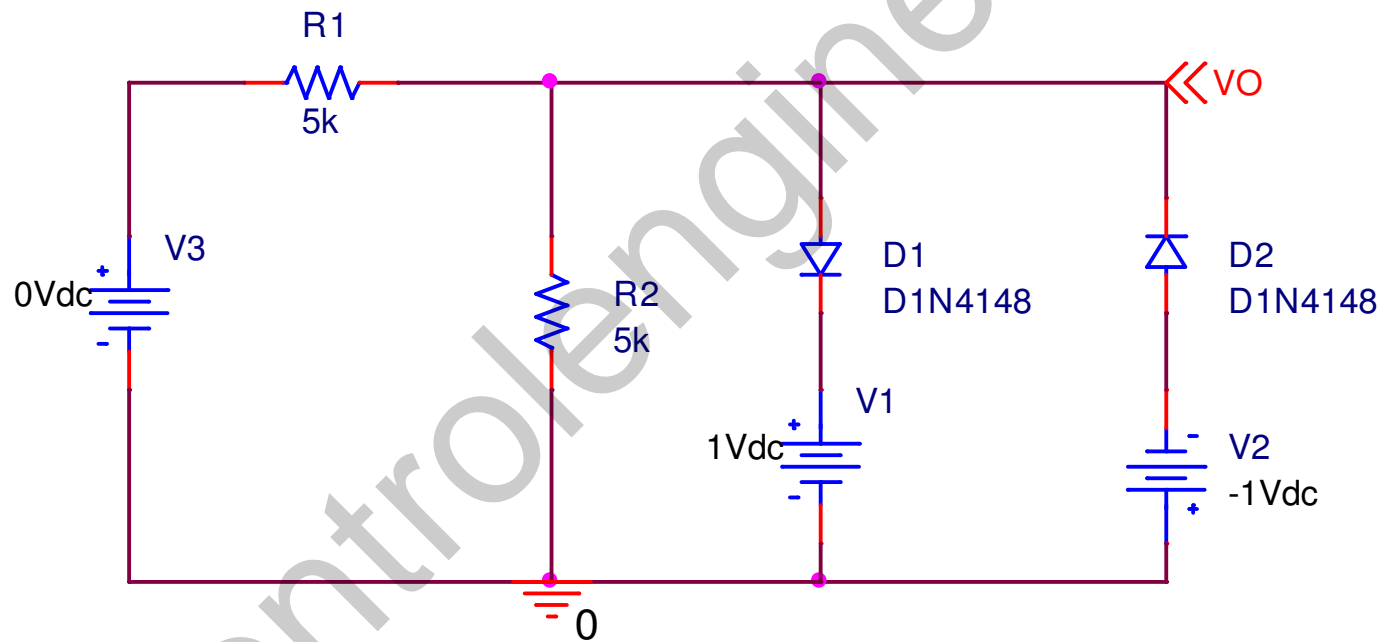
حال مانند حالت قبل منحنی $V-I$ را بیاورید . خواهید دید که منحنی به صورت زیر نمایش خواهد یافت.

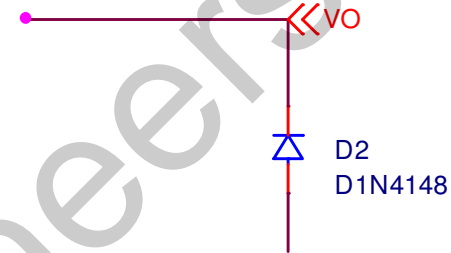
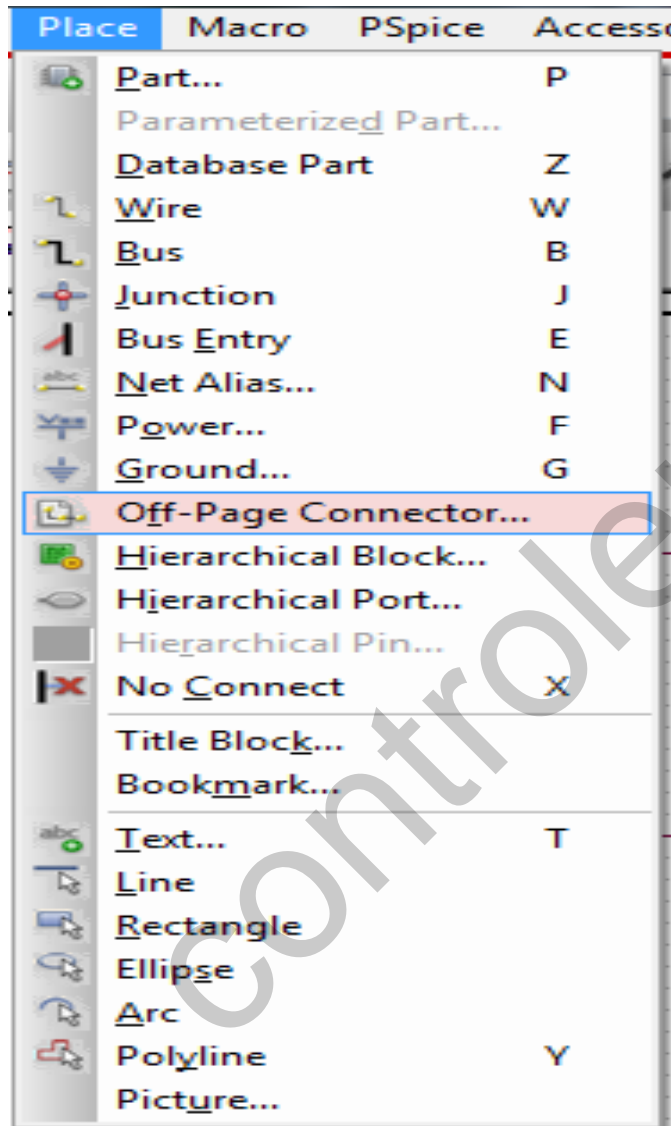
V(D1:1)

منحنی مشخصه انتقالی

می خواهیم منحنی مشخصه انتقالی مدار زیر را بین -5 تا $+5$ بدست آوریم.
 مدار را با مقادیر زیر رسم می کنیم.

زمانی که در تحلیل DC هستیم یک قسمت از مدار را با **لیبل گذاری** نام خاصی قرار می دهیم که در هنگام تحلیل فقط آن قسمت را مورد تحلیل قرار دهیم.

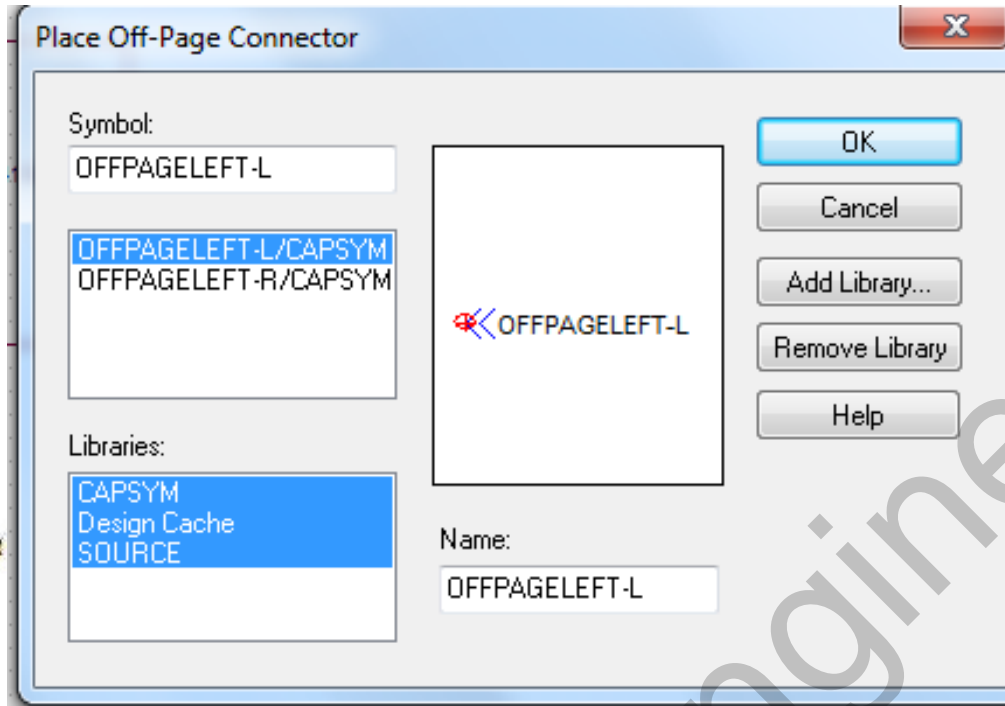

همان گونه که مشاهده شد جهت قرار دادن لیبل بر روی مدار مراحل زیر را دنبال می کنیم.

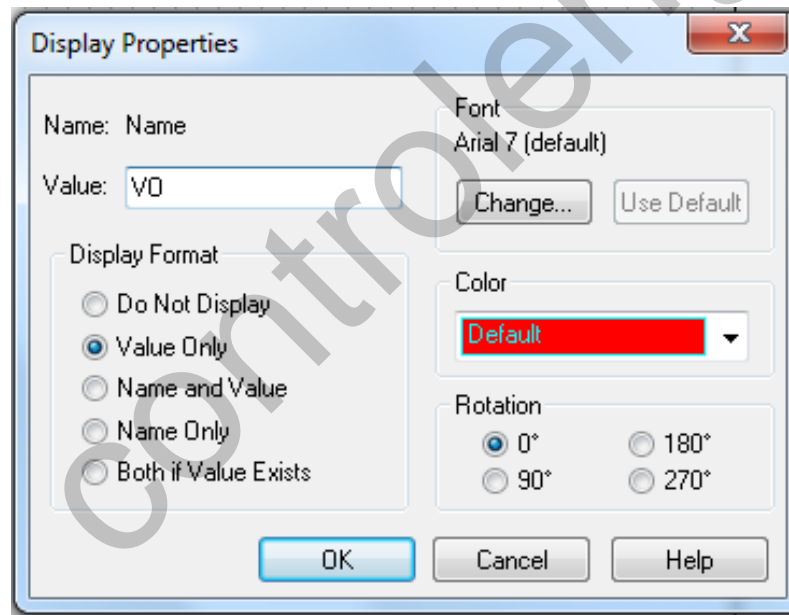
از منو **PLACE**

Off-Page Connector... گزینه

را انتخاب می کنیم.

از پنجره ظاهر شده
لیبل مورد نظر را انتخاب
و بر روی محل مورد نظر
در مدار قرار می دهیم.

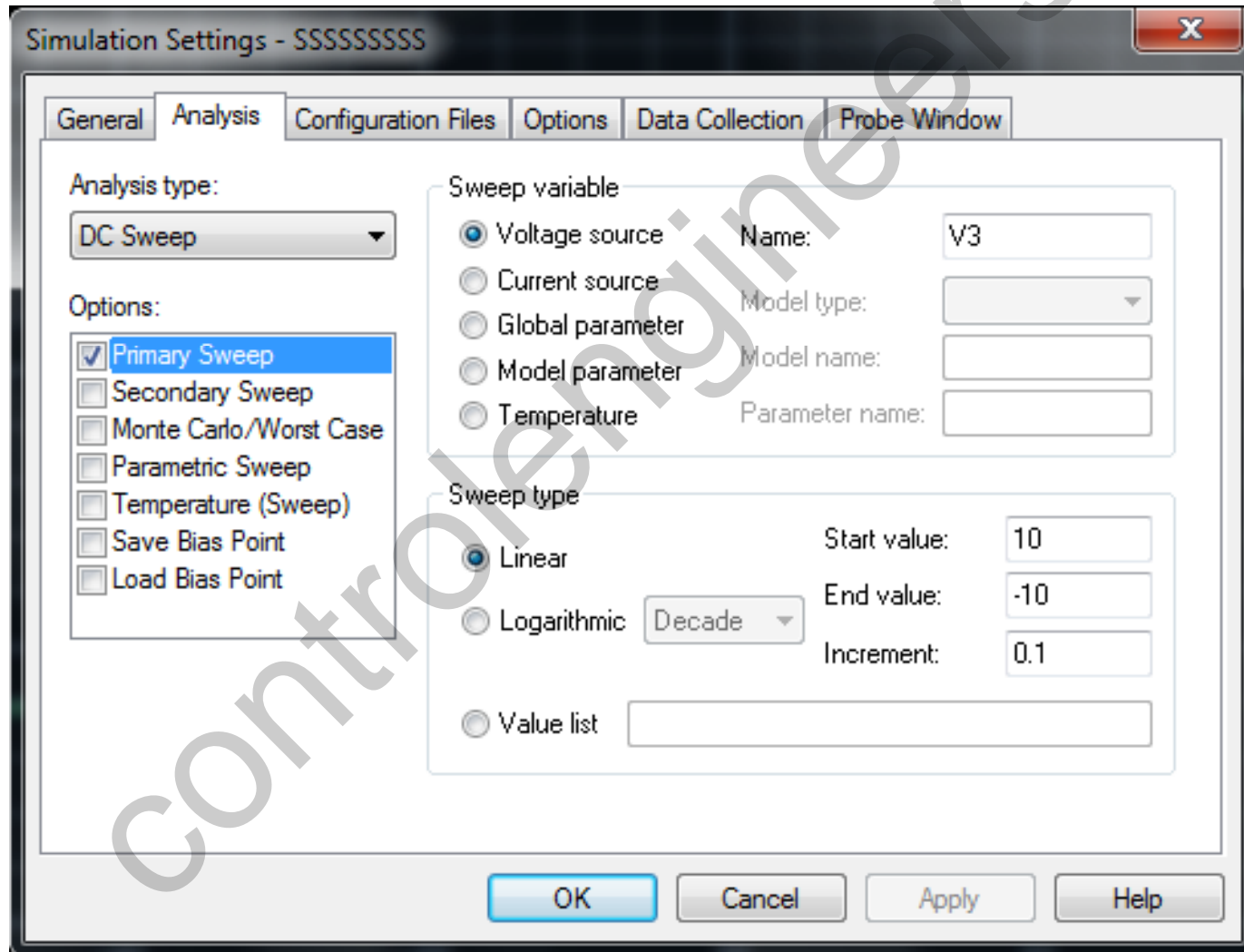

حال بر روی اسم آن کلیک کرده
و از پنجره ظاهر شده در قسمت

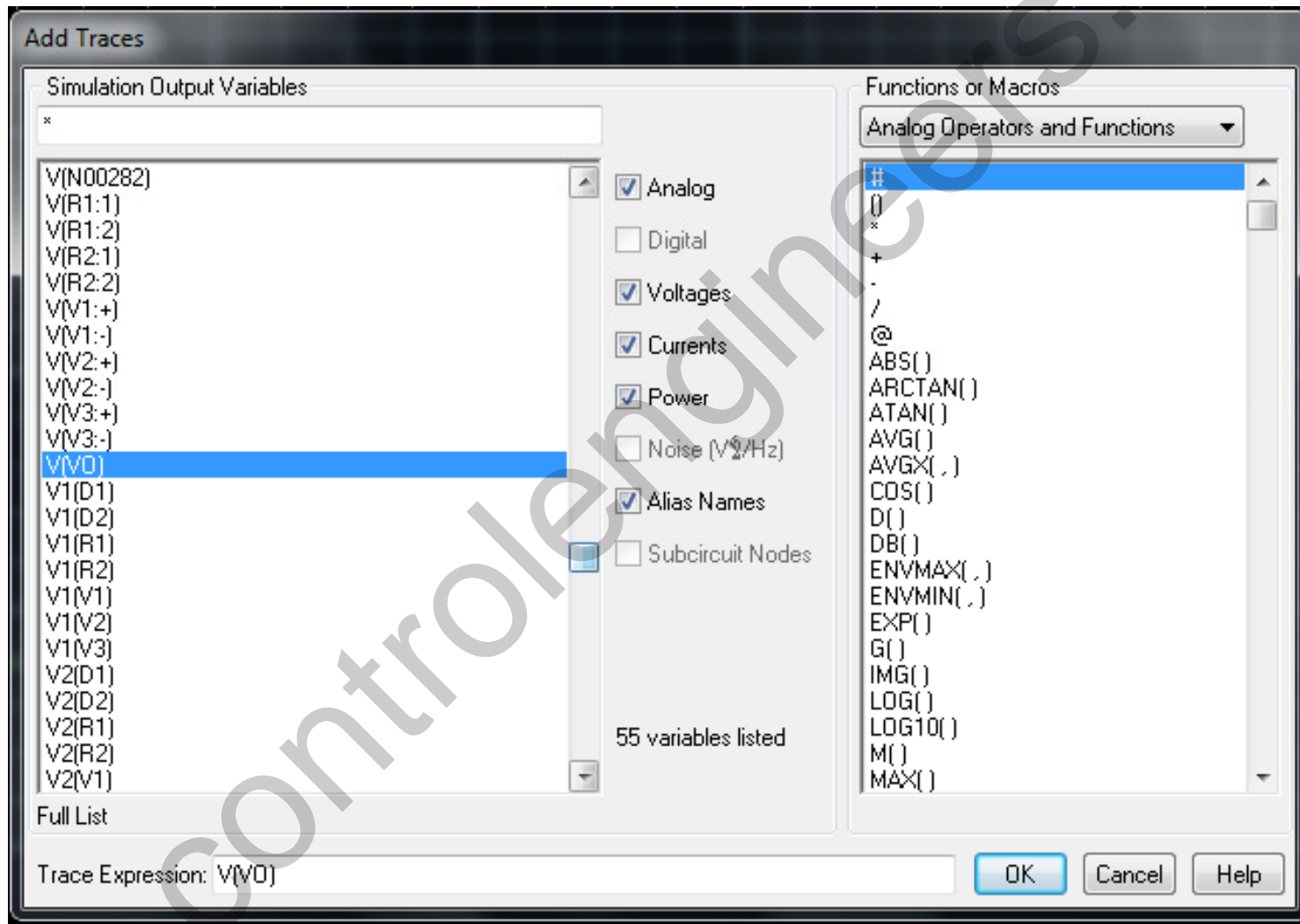
Value

نام مورد نظر را وارد نموده.

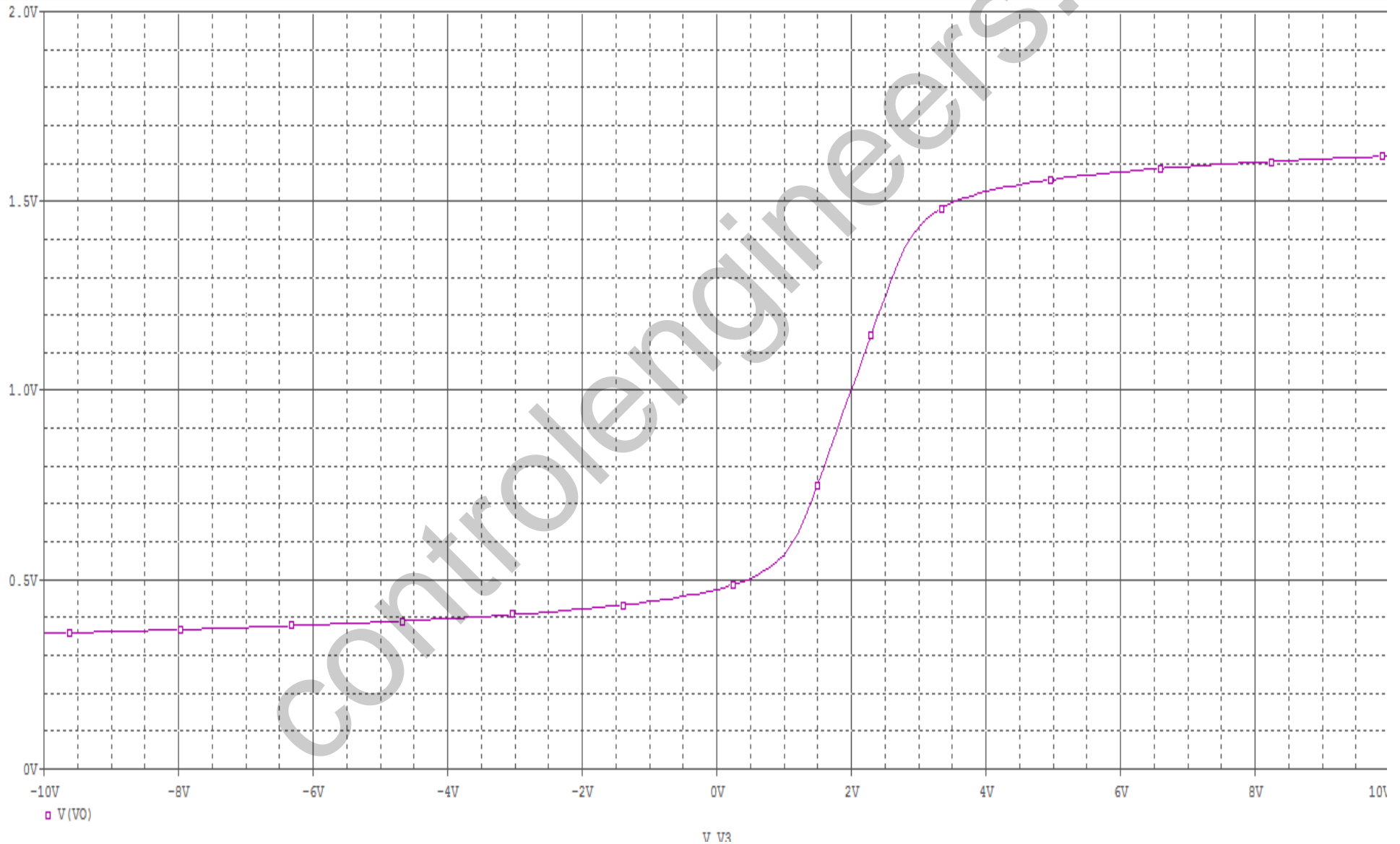
به قسمت **New Simulation Profile** رفته و سپس **DC SWEEP** را انتخاب کنید.
 و از پنجره ظاهر شده تنظیمات زیر را انجام داده و
 سپس بر روی **RUN Pspice** کلیک کرده .

در پنجره **ADD Trace** ، **V(VO)** را انتخاب نموده و **OK** کرده.

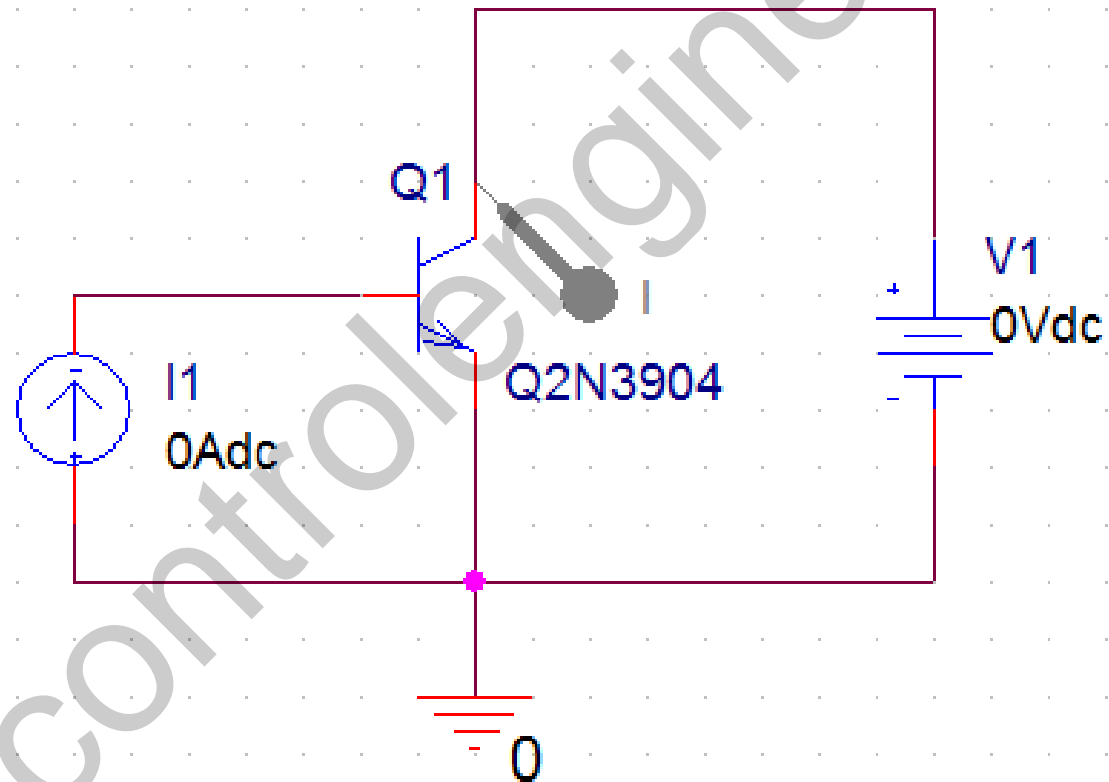

مشخصه انتقالی زیر نشان داده می شود.

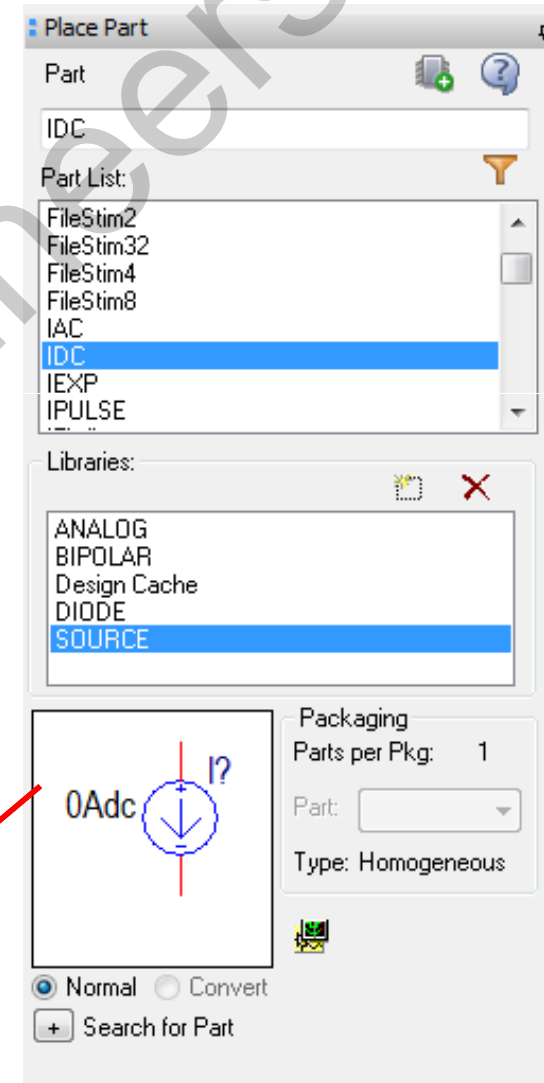
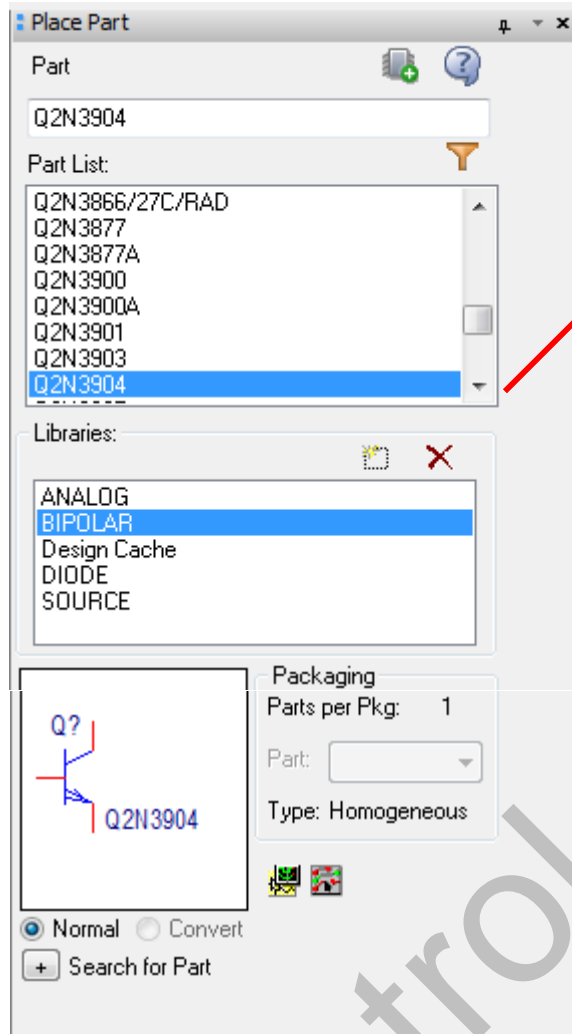

منحنی مشخصه BJT

- برای دیدن منحنی مشخصه BJT از مدار زیر استفاده می کنیم .

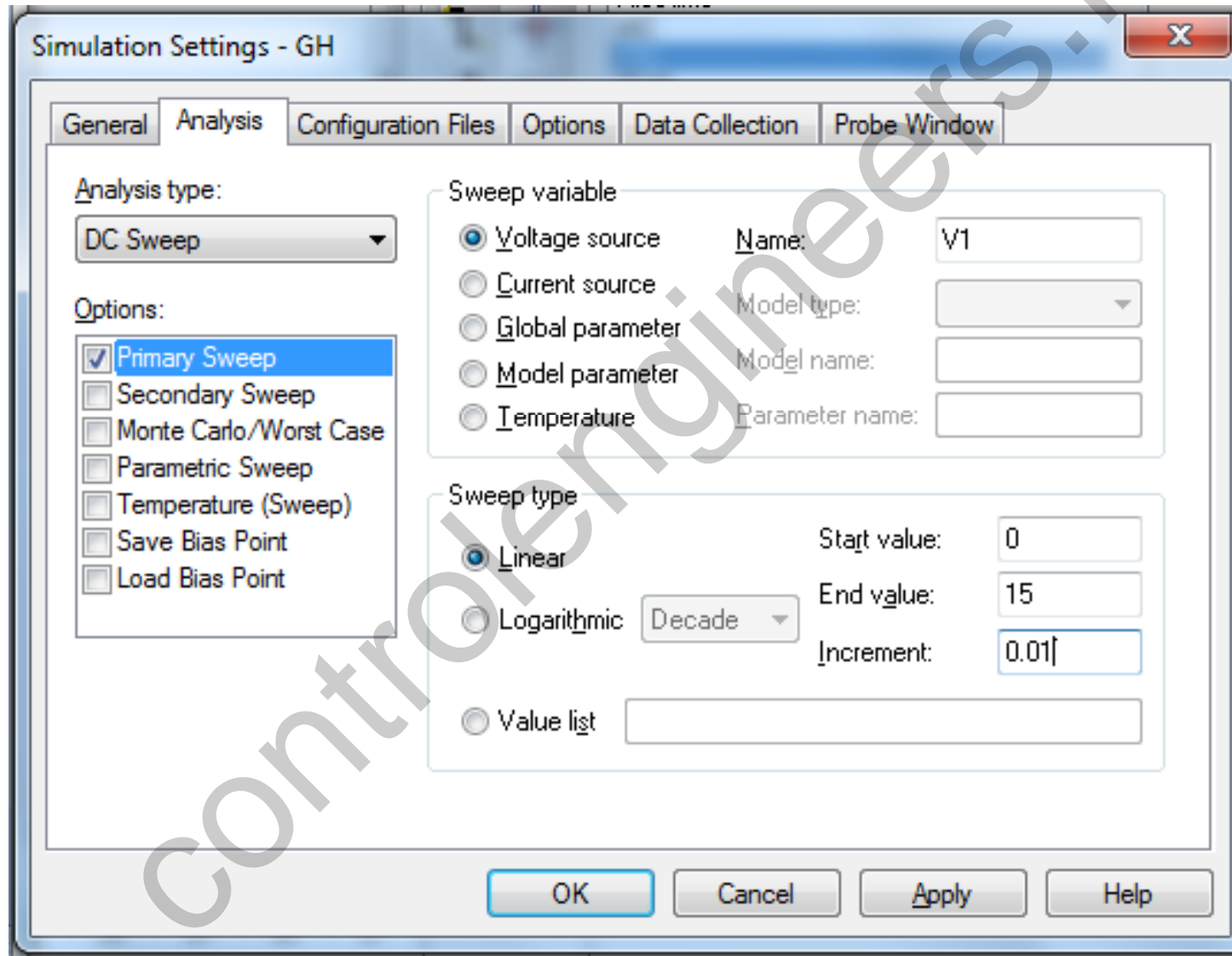

از کتابخانه **BIPOLAR** بر روی ترانزیستور
Q2N3904
 کلیک کرده و آن را در صفحه اصلی قرار می دهیم.

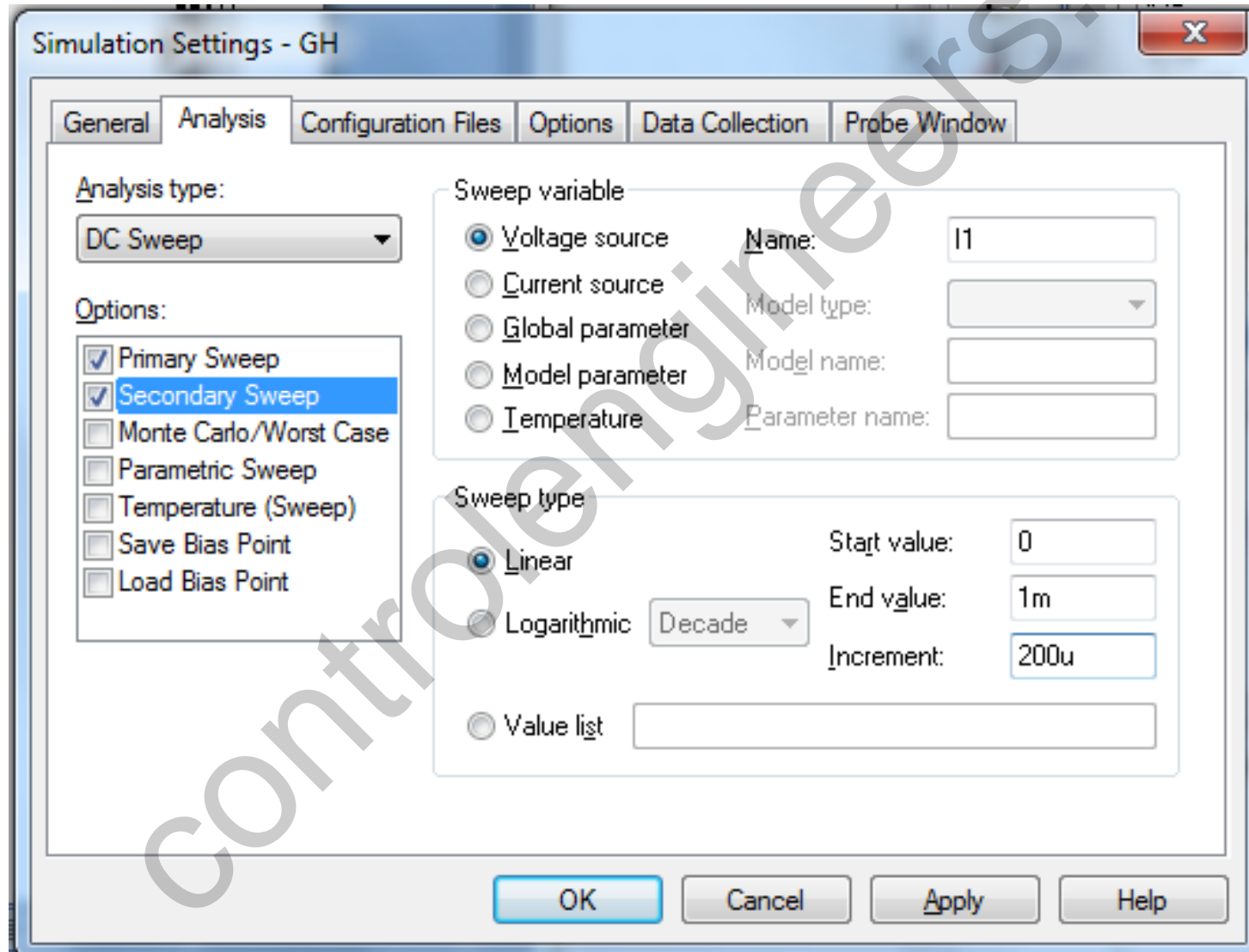

از کتابخانه **SOURCE** منبع جریان **DC (IDC)**
 را انتخاب کرده و در صفحه اصلی قرار می دهیم.

در تحلیل DC SWEEP ، PRIMARY SWEEP را همانند شکل زیر تنظیم نموده.

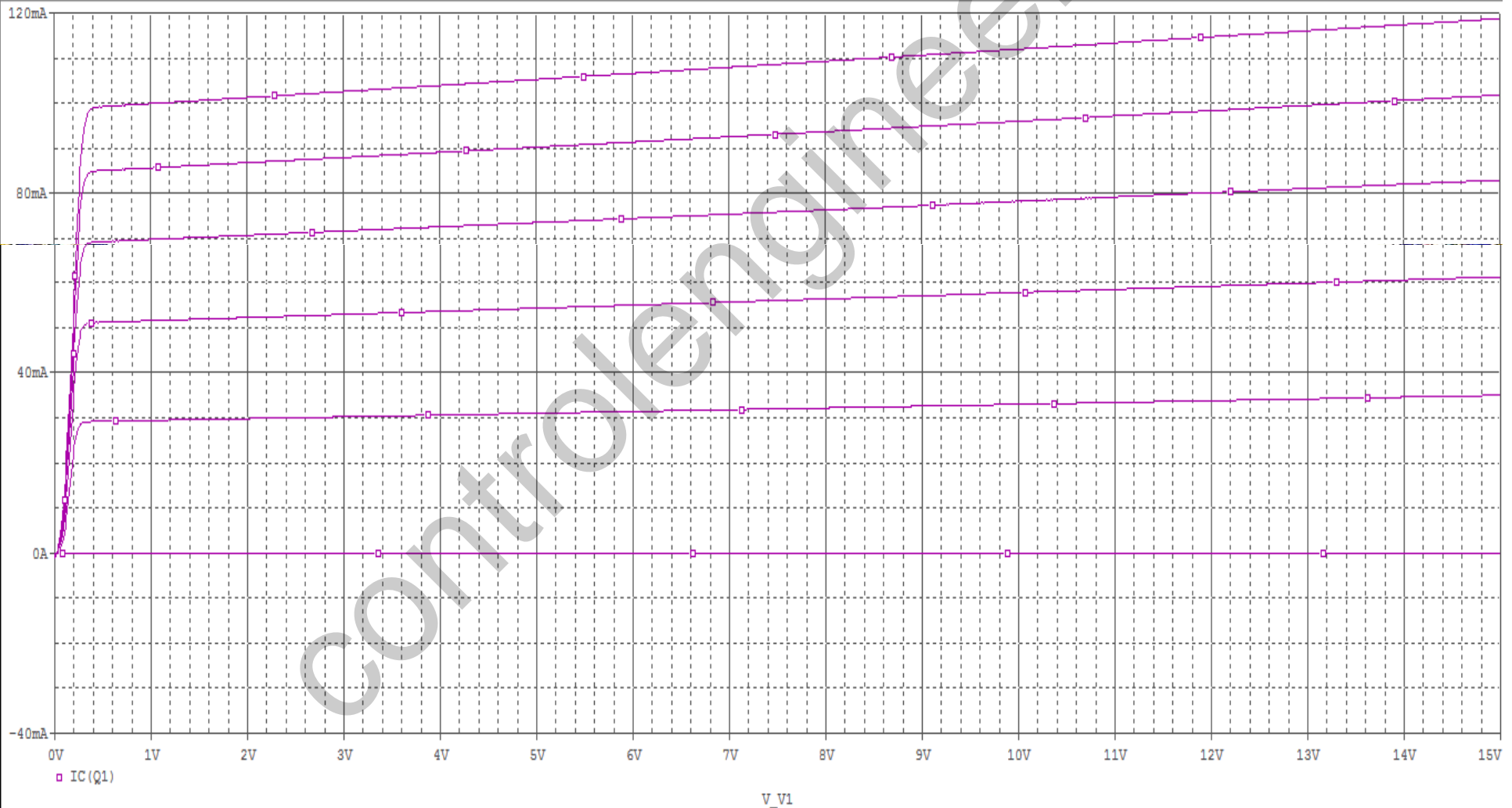

در همان پنجره تحلیل **SECONDARY SWEEP** را همانند شکل زیر تنظیم نموده.

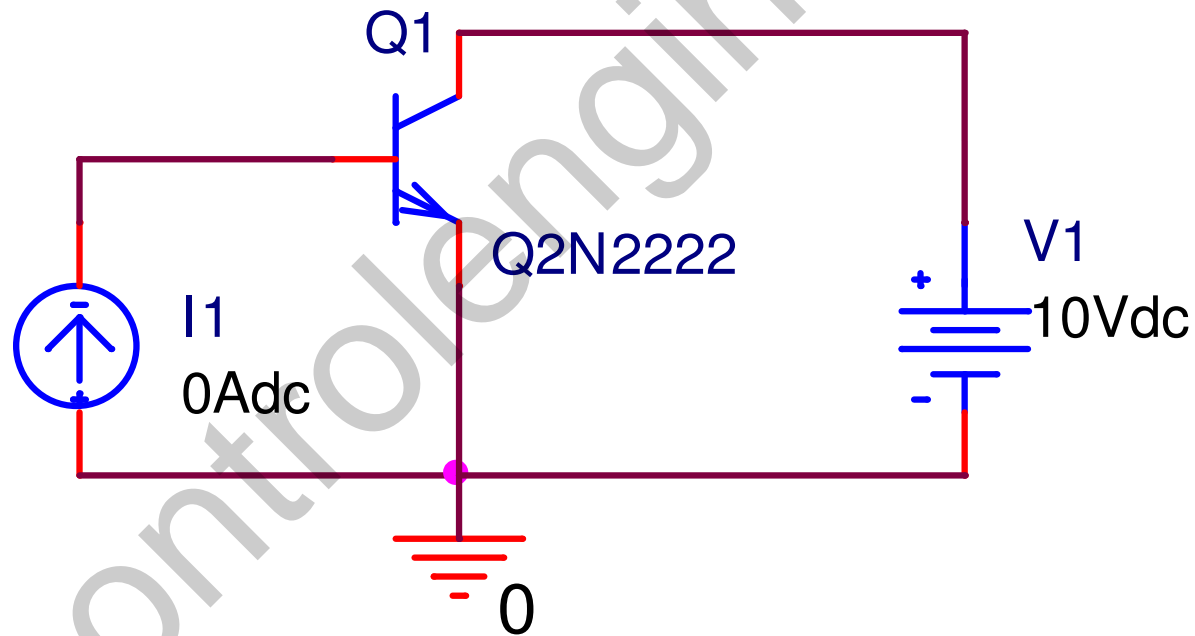
اگر مدار را **RUN** کنیم و از پنجره **ADD Trace** ، **IC(Q1)** را انتخاب کنیم ،
 آنگاه منحنی مشخصه ترانزیستور **BJT** مورد نظر نمایش داده می شود.

لازم به ذکر است برای دیدن **IC(Q1)** باید بر روی کلکتور ترانزیستور پراب جریان را قرار دهیم.

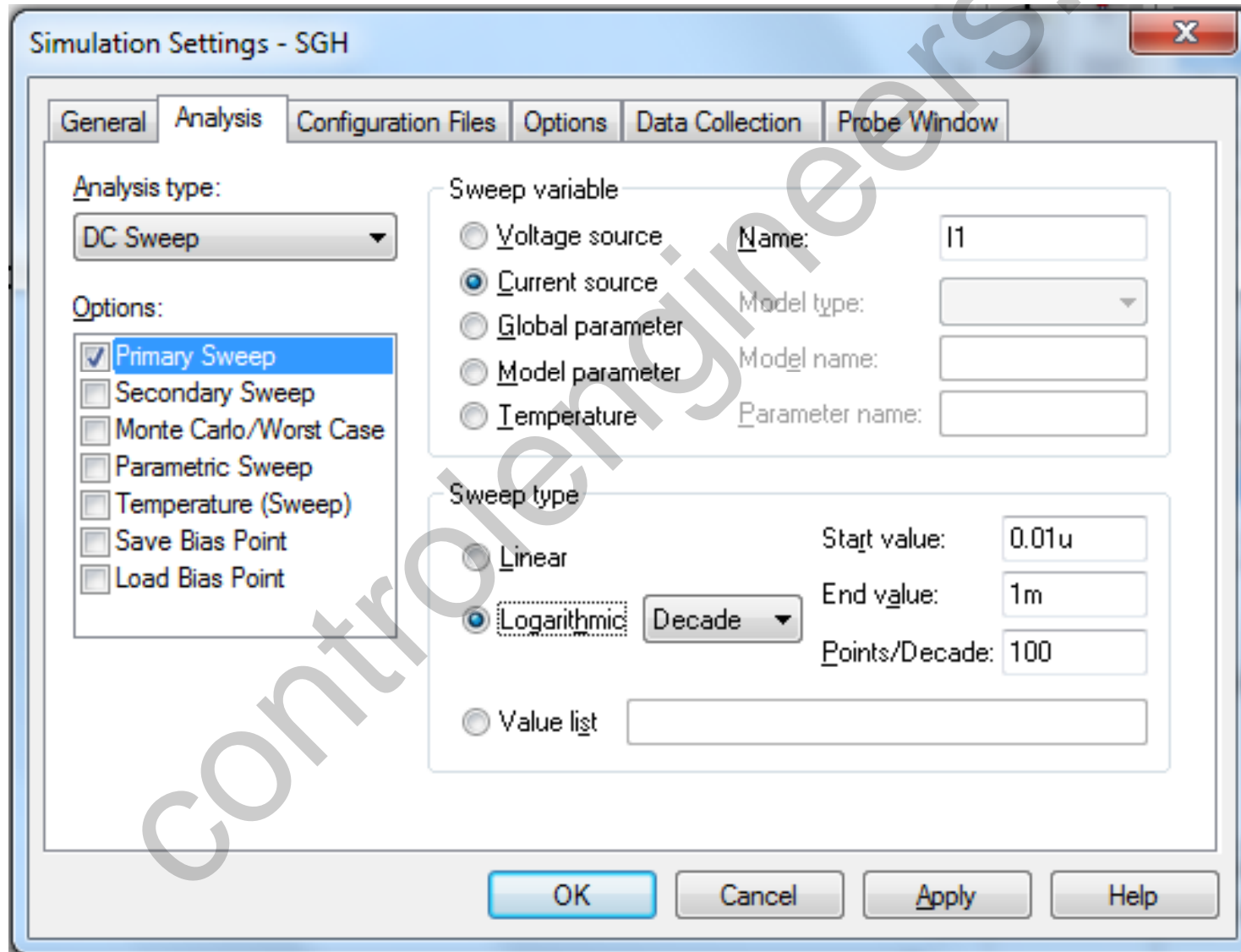

تاثیر V_{CE} و I_C به صورت همزمان بر روی β

- برای بدست آوردن این تاثیر مراحل زیر را انجام می دهیم.
- در مرحله اول مدار زیر را در محیط نرم افزار رسم می کنیم.

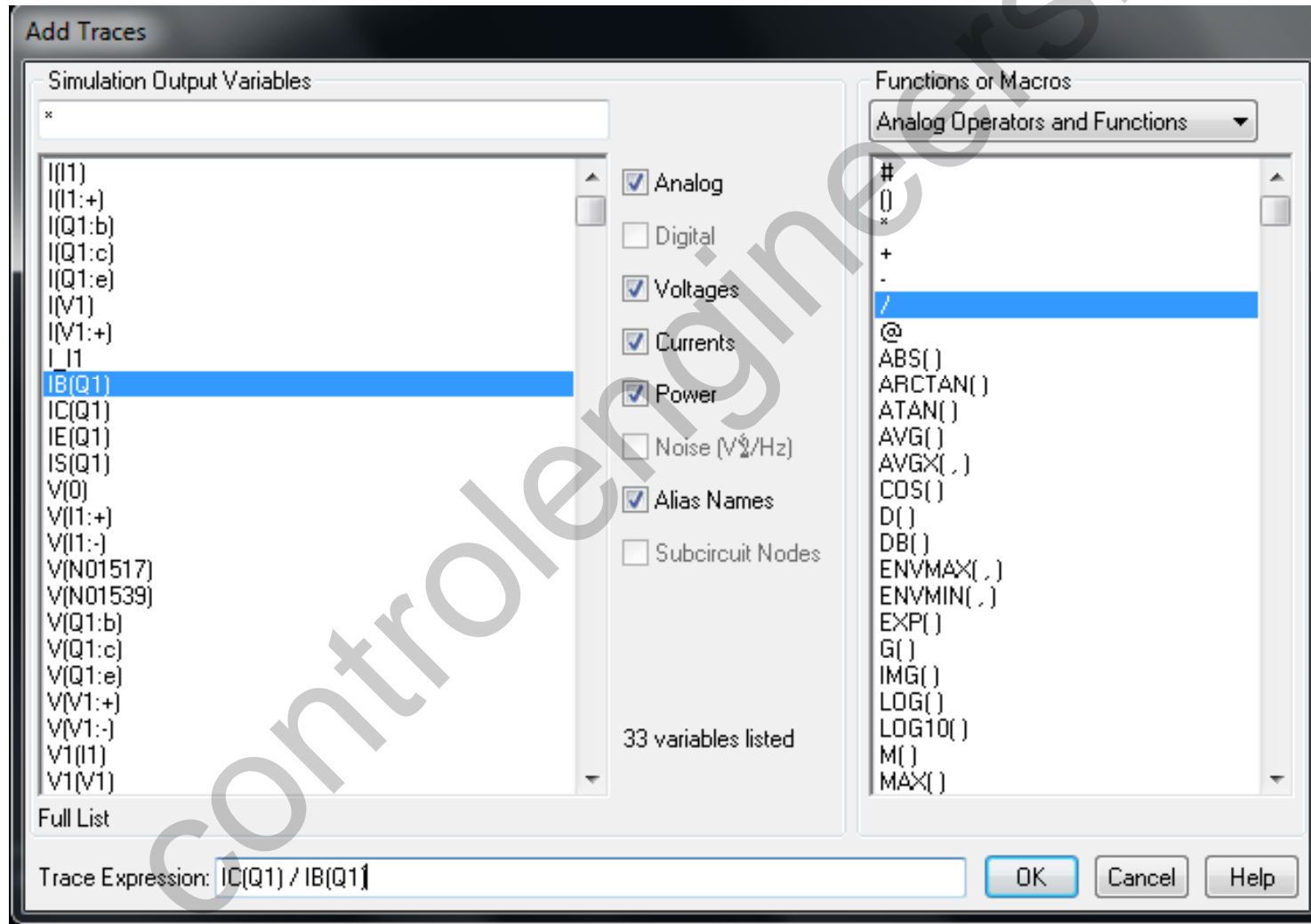
در مرحله دوم در تحلیل DC SWEEP ، PRIMARY SWEEP را همانند شکل زیر تنظیم نموده.

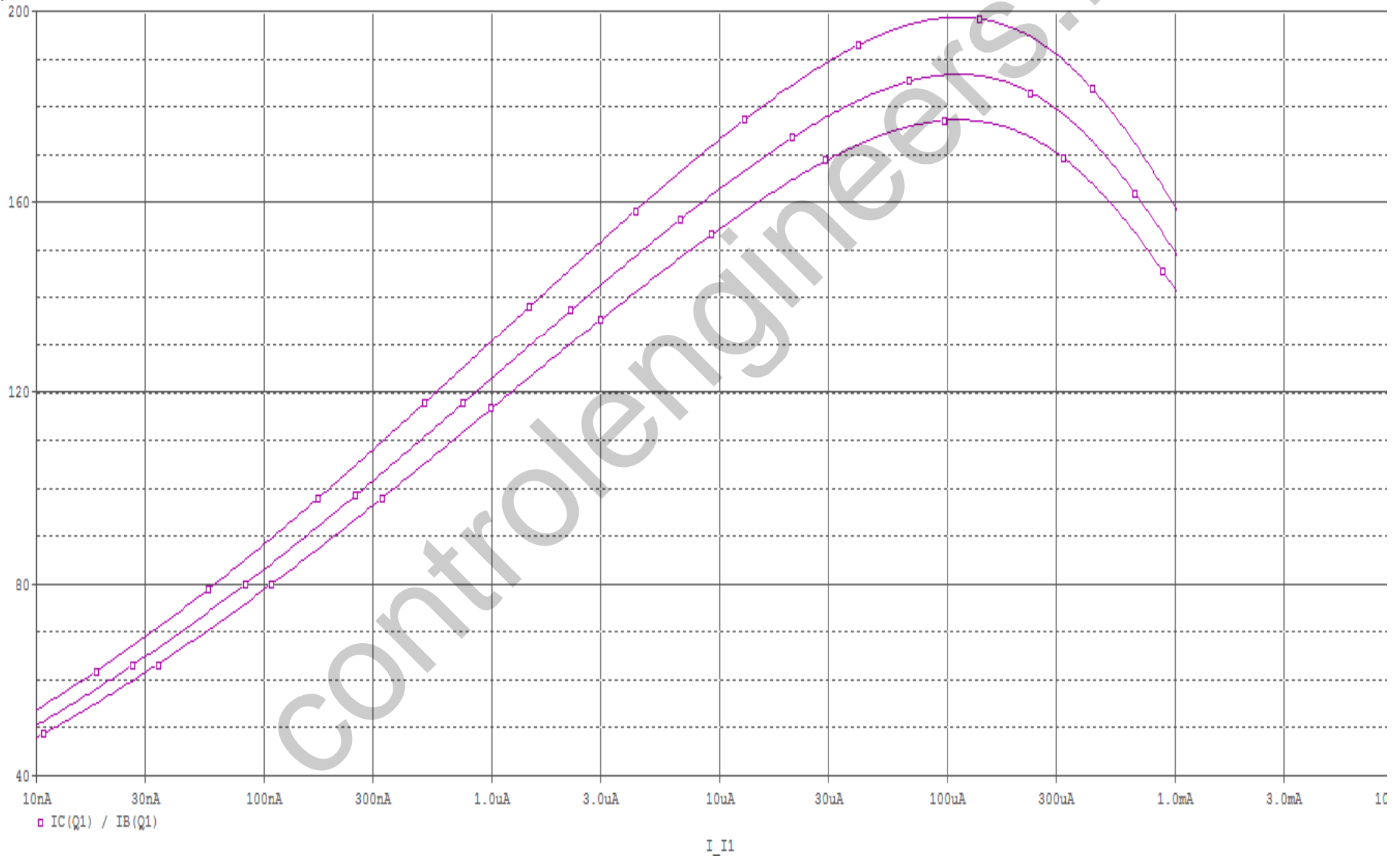
در مرحله سوم در تحلیل DC SWEEP ، SECONDARY SWEEP را همانند شکل زیر تنظیم نموده.

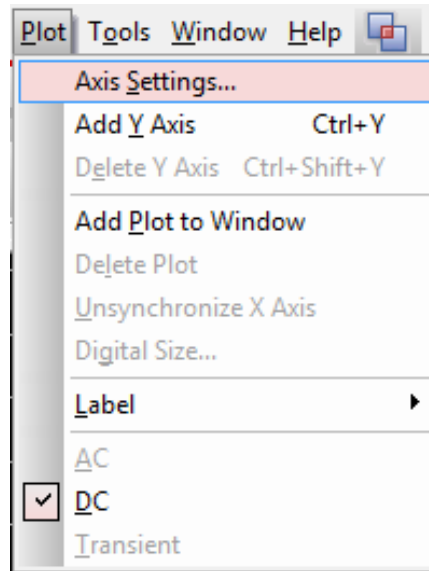
The image shows a screenshot of the 'Simulation Settings - SGH' dialog box. The 'Analysis' tab is selected. Under 'Analysis type', 'DC Sweep' is chosen. In the 'Options' section, 'Secondary Sweep' is checked, while 'Primary Sweep', 'Monte Carlo/Worst Case', 'Parametric Sweep', 'Temperature (Sweep)', 'Save Bias Point', and 'Load Bias Point' are unchecked. The 'Sweep variable' section has 'Voltage source' selected, with 'Name' set to 'V1'. The 'Sweep type' section has 'Value list' selected, with the list '1,5,10' entered. The 'Start value', 'End value', and 'Increment' fields are empty. The 'Decade' dropdown is set to 'Decade'. At the bottom, there are 'OK', 'Cancel', 'Apply', and 'Help' buttons.

در مرحله چهارم در پنجره ADD Trace ، $IC(Q1) / IB(Q2)$ را انتخاب نموده و OK کرده.

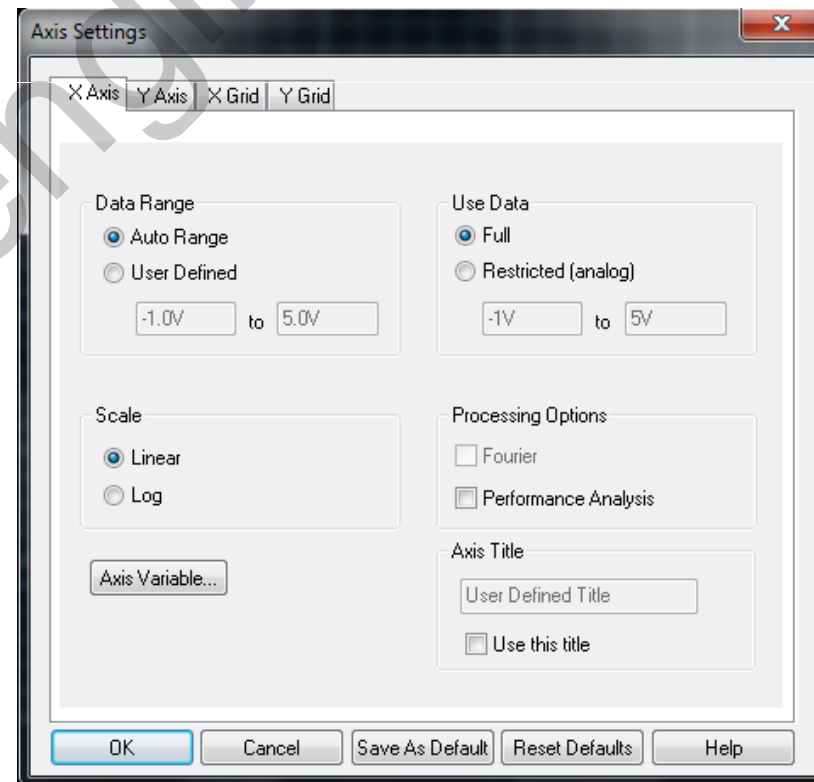
شکل موج زیر نشان داده می شود.

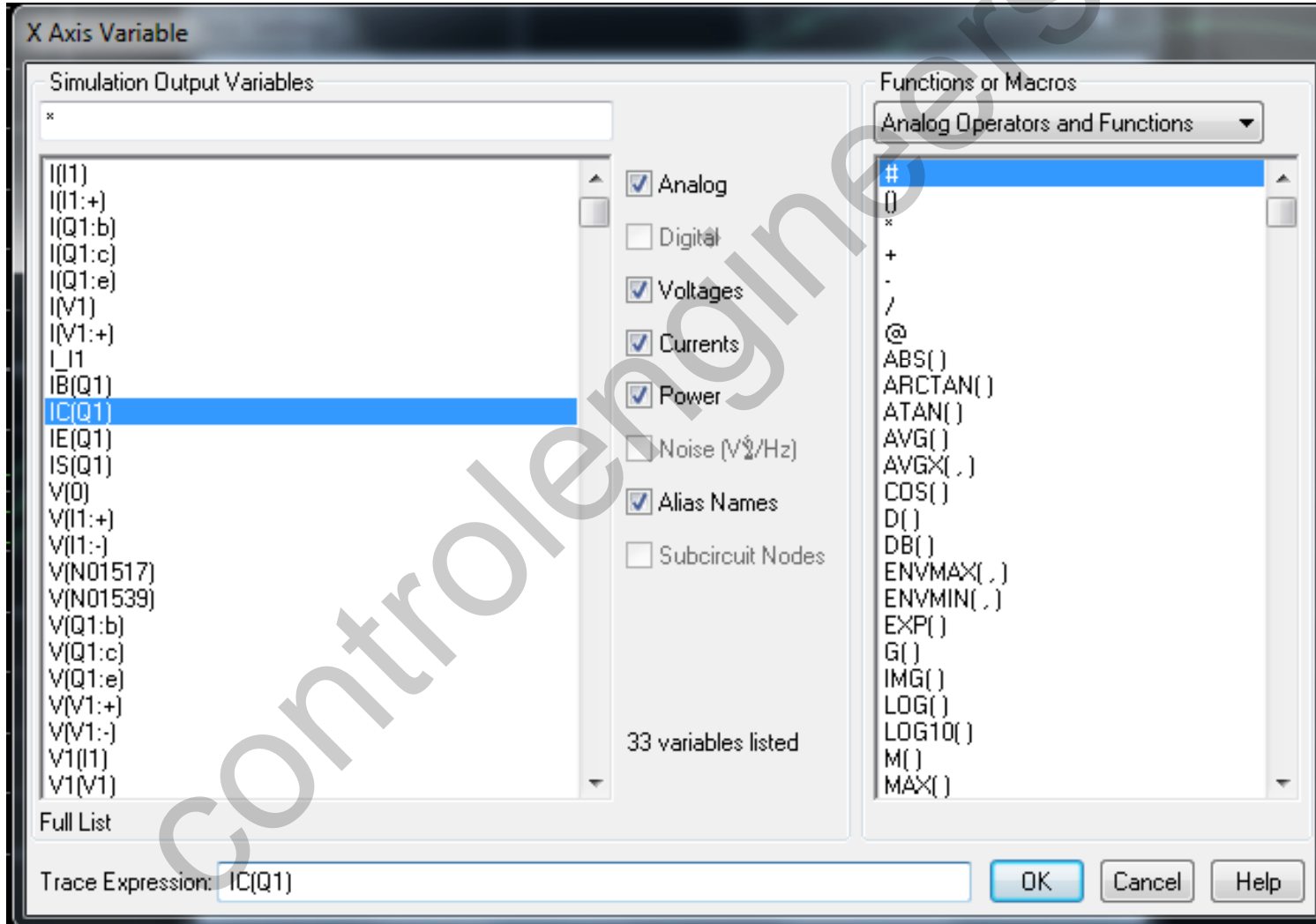

از منو **Plot**
گزینه **Axis Settings**
را انتخاب می کنیم.

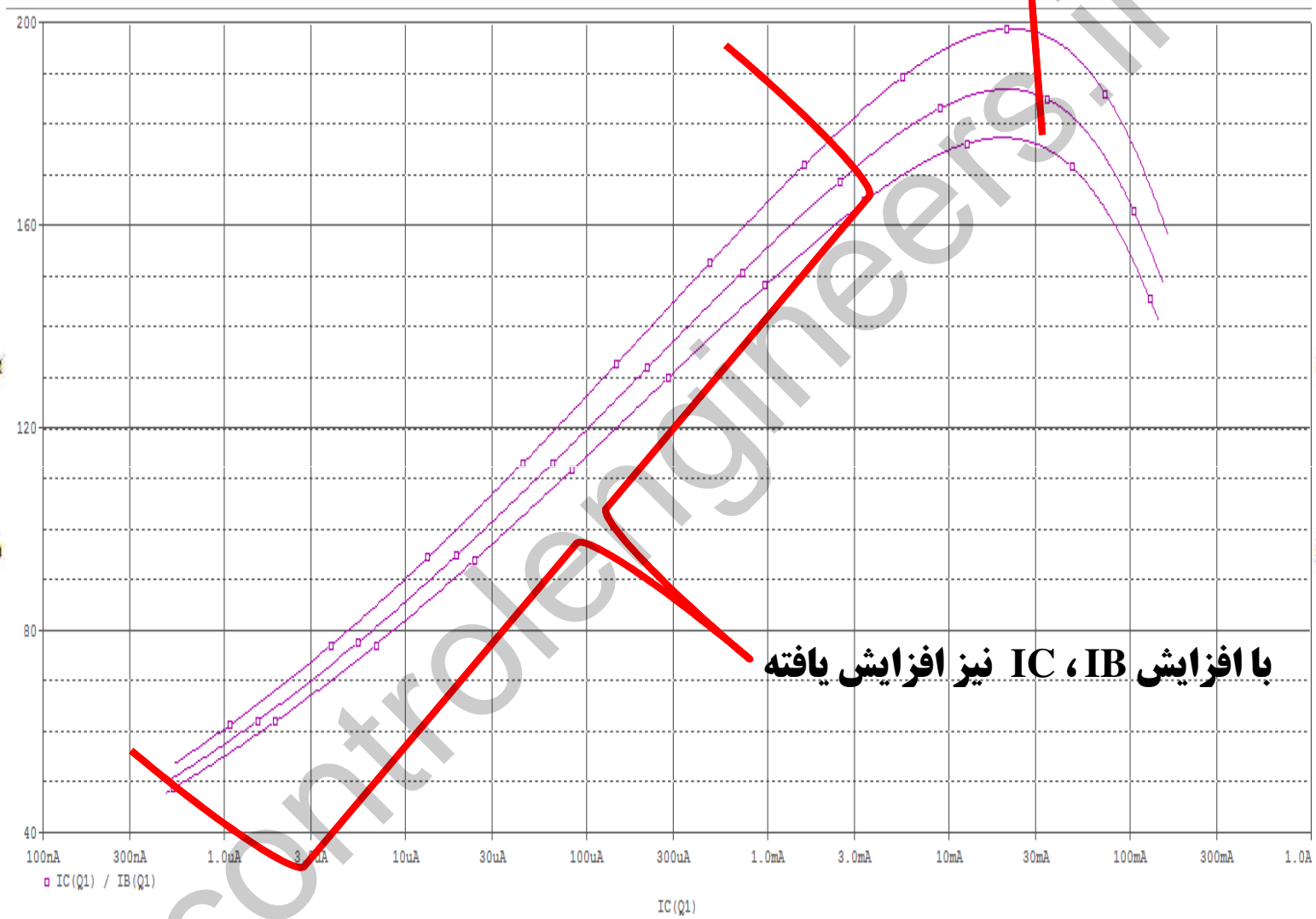
از پنجره ظاهر شده
از سر برگ **X Axis** گزینه
Axis Variable...
را انتخاب نموده.

در پنجره ای زیر که باز می شود
IC(Q1) را انتخاب می کنیم
 و سپس **ok** می کنیم تا منحنی ایجاد شده
 به صورت شکل صفحه بعد نمایش داده شود.

اشباع، IC ثابت، IB بزرگ

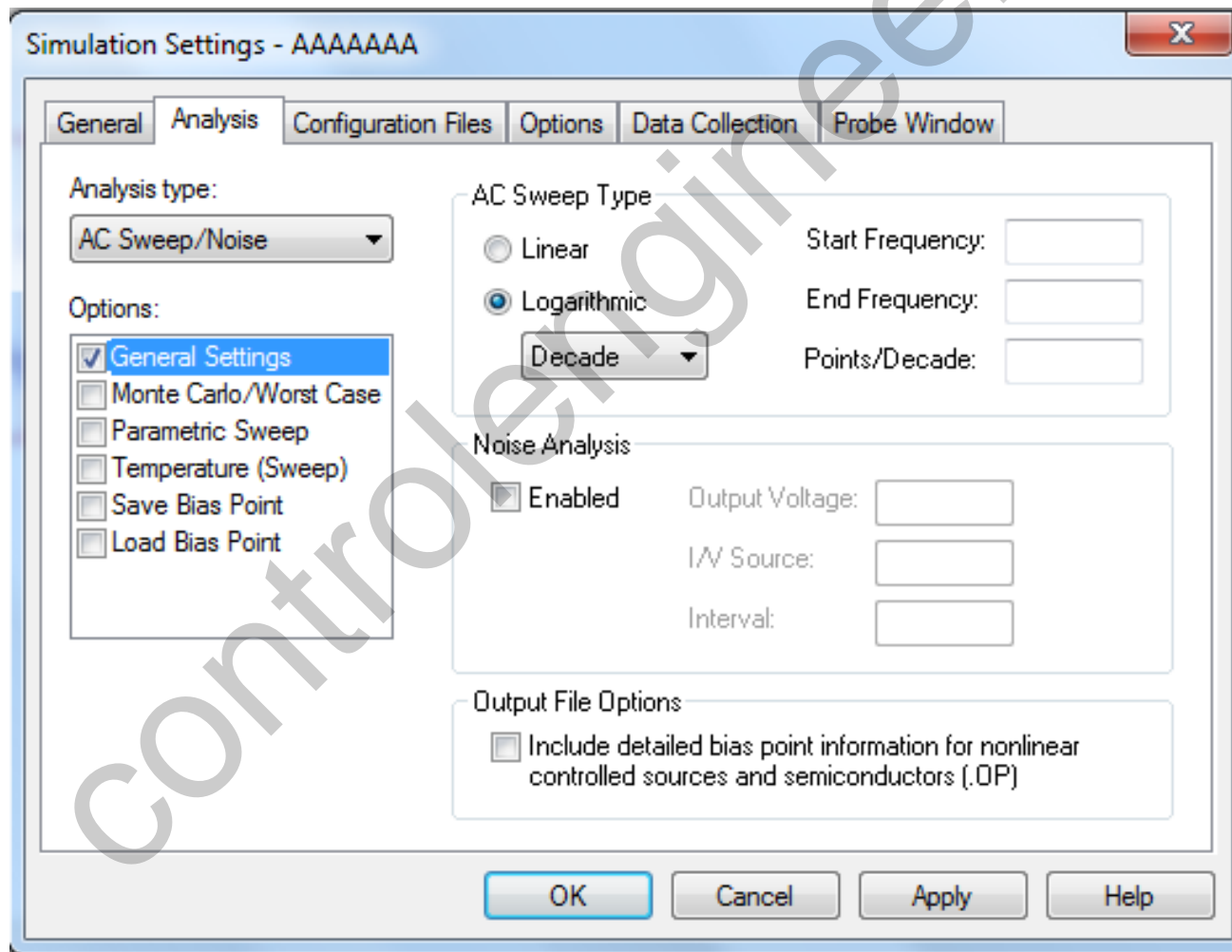
با افزایش IB، IC نیز افزایش یافته

تجسس

AC SWEEP

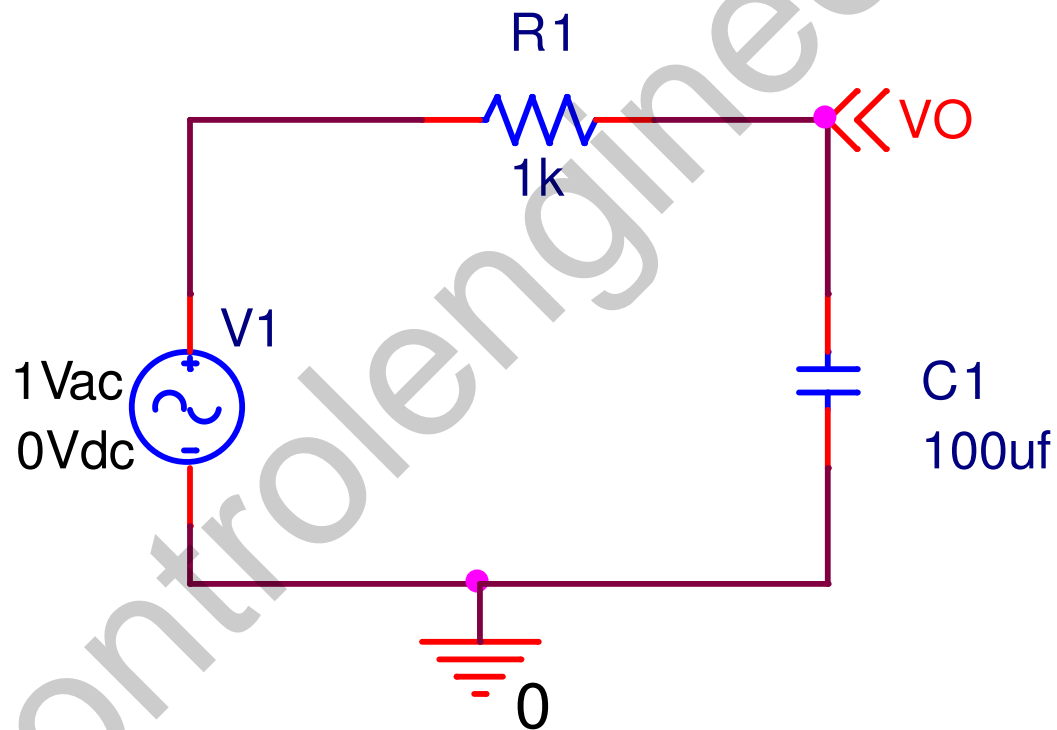
controlengineers.ir

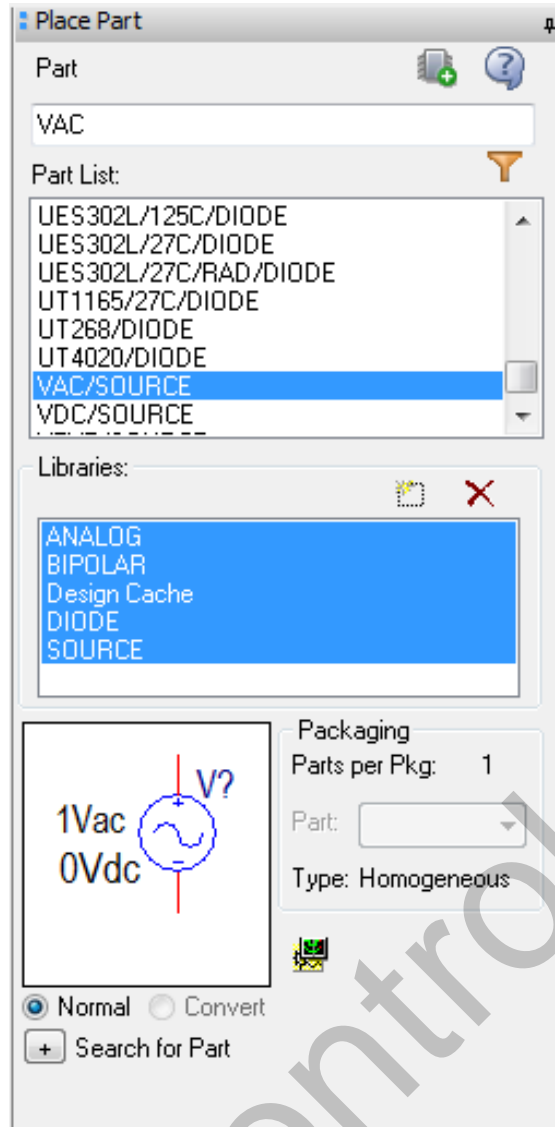
با انتخاب **AC SWEEP** می توانیم **فرکانس**، **پاسخ فرکانسی** و **پهنای باند** را بدست آورد.
 در هنگام استفاده از **AC SWEEP** از **منبع تغذیه SIN** نمی توان استفاده نمود،
 زیرا بوسیله منبع **SIN** فقط می توان **یک فرکانس** را مشاهده نمود،
 در نتیجه از **منبع AC** استفاده می کنیم، زیرا در **چندین فرکانس کاربرد** دارد.

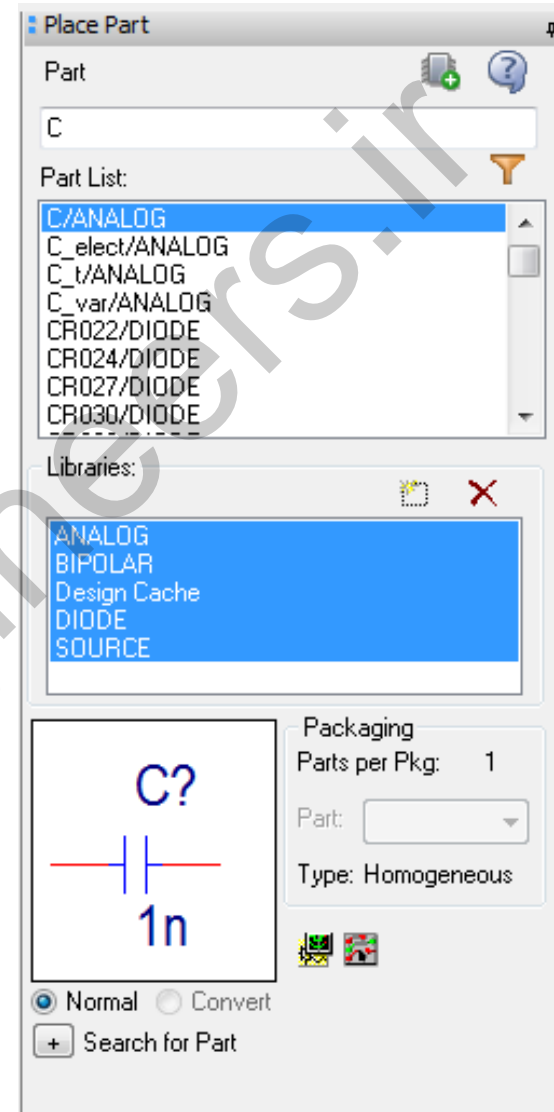
منحنی مشخصه فیلتر پایین گذر

برای دیدن منحنی مشخصه فیلتر پایین گذر از مدار زیر استفاده می کنیم .

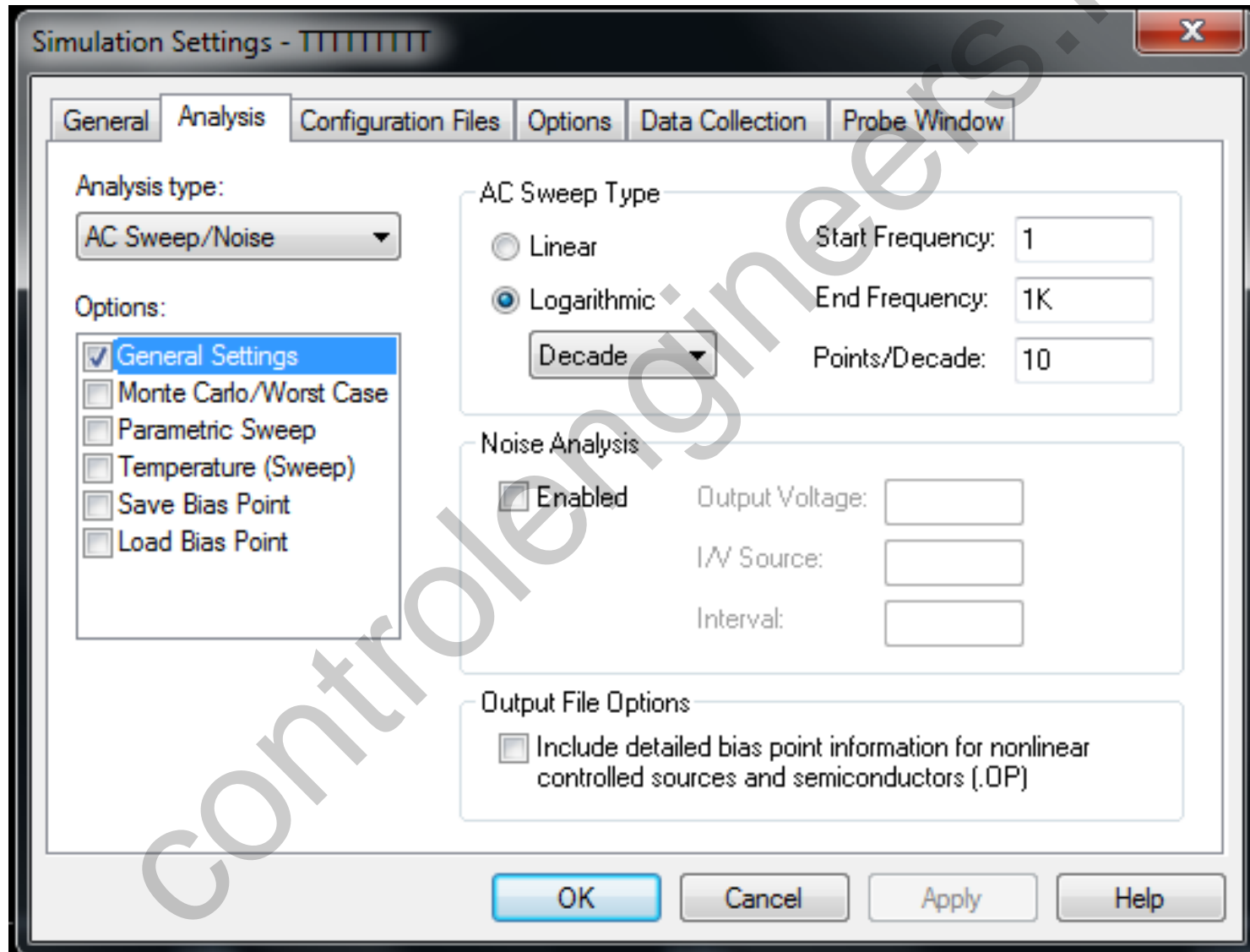

از کتابخانه **SOURCE** بر روی منبع تغذیه
VAC/SOURCE
 کلیک کرده و آن را در صفحه اصلی قرار می دهیم.

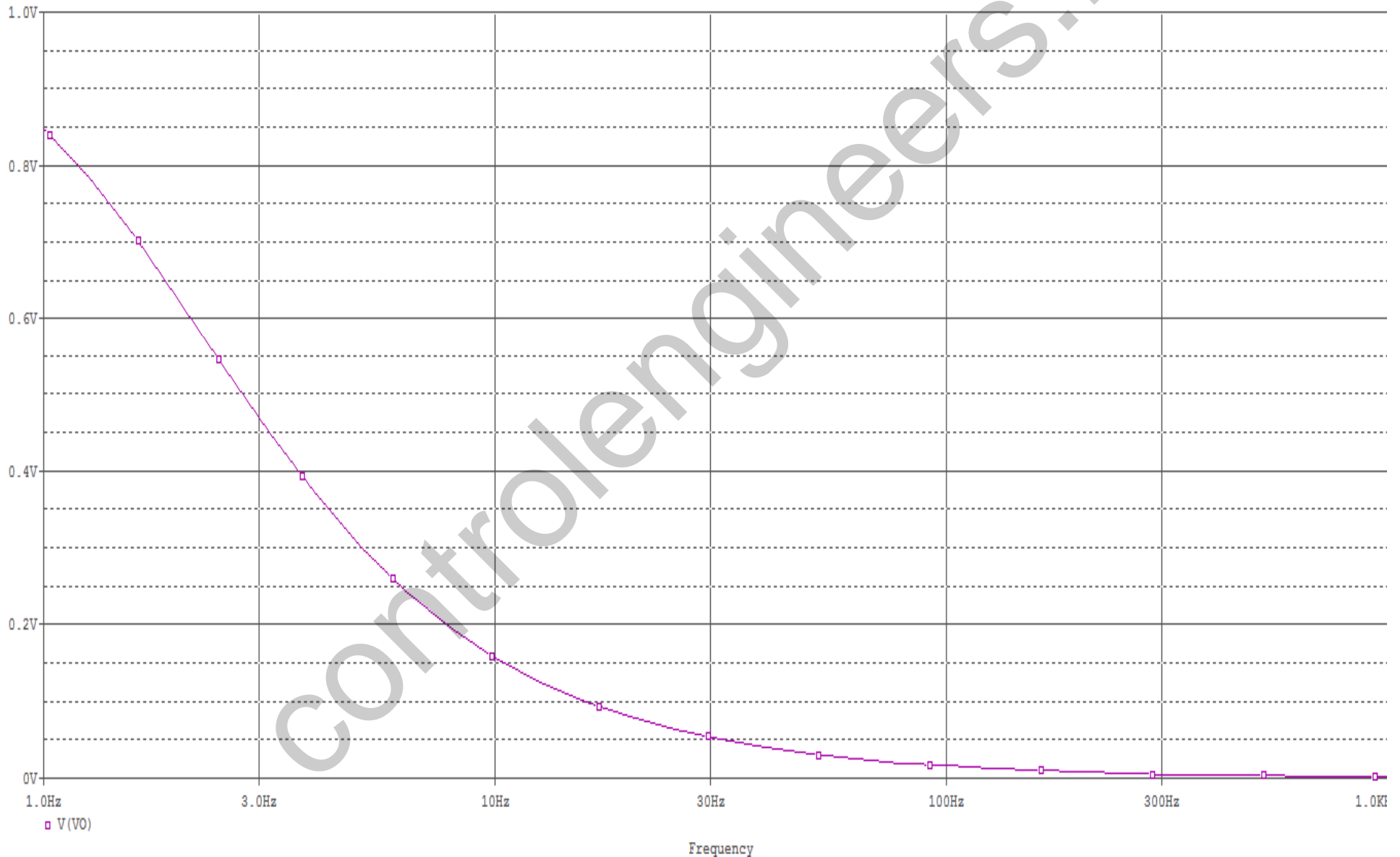

از کتابخانه **ANALOG** بر روی خازن
C/ANALOG
 کلیک کرده و آن را در صفحه اصلی قرار می دهیم.

در تحلیل AC SWEEP ، GENERAL SETTINGS را همانند شکل زیر تنظیم نموده.

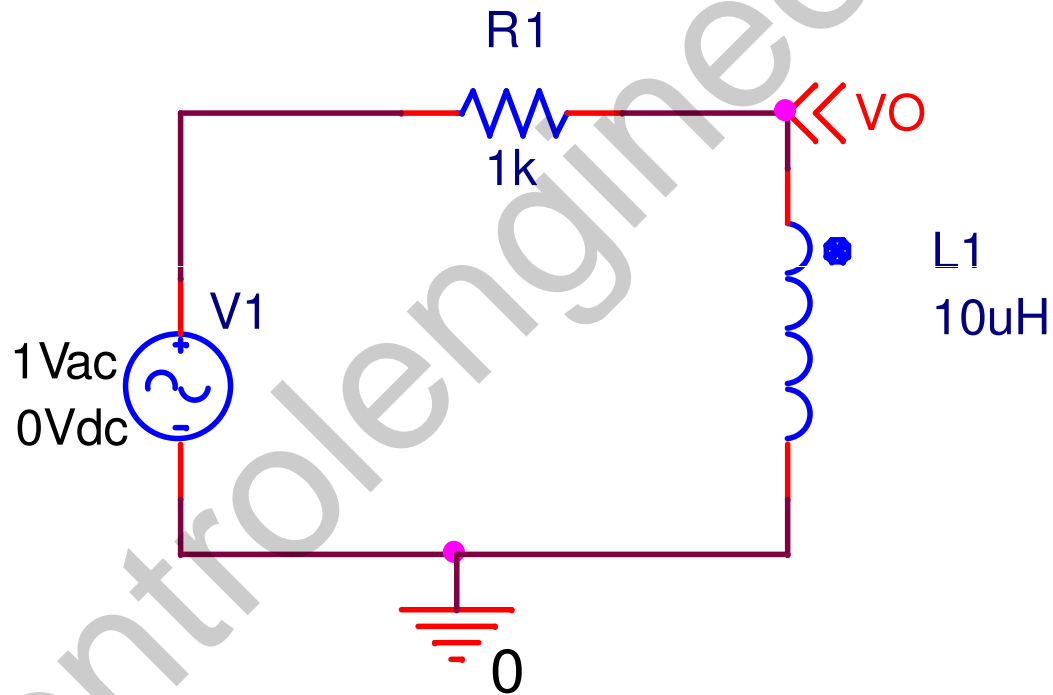

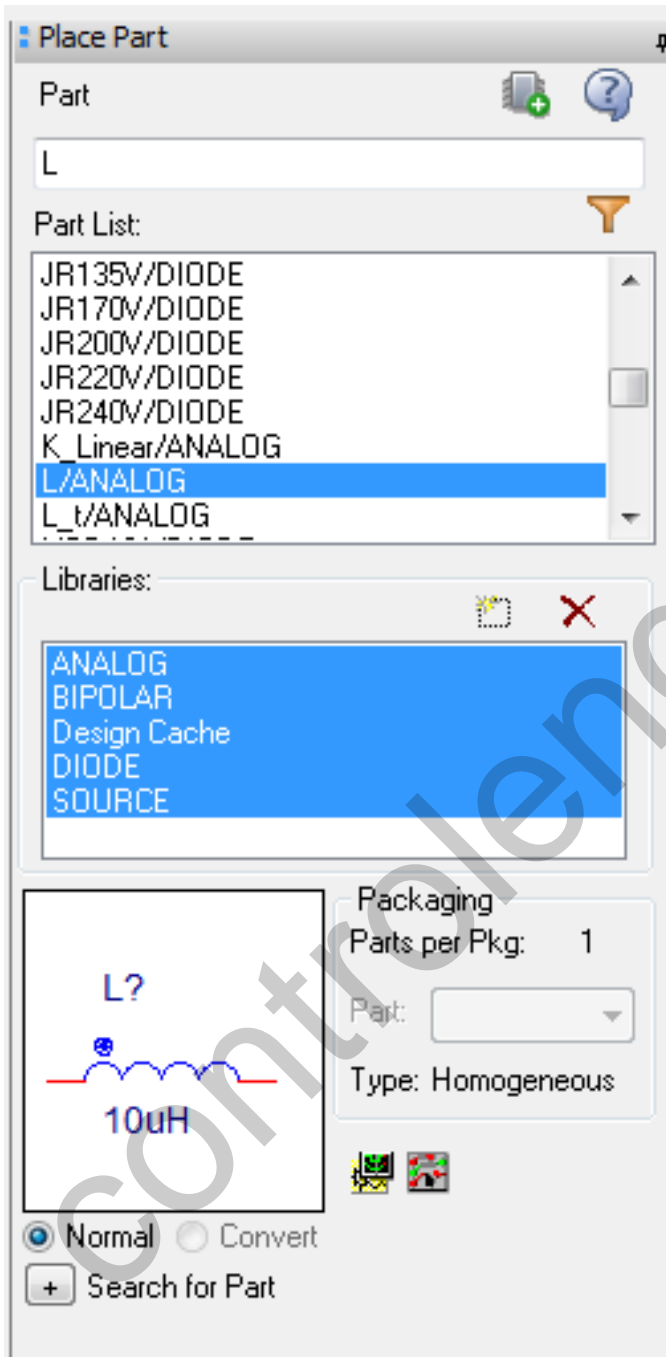
اگر مدار را RUN کنیم و از پنجره ADD Trace ، $V(VO)$ را انتخاب کنیم ،
 آنگاه منحنی مشخصه فیلتر پایین گذر مورد نظر نمایش داده می شود.

منحنی مشخصه فیلتر بالا گذر

برای دیدن منحنی مشخصه فیلتر بالا گذر از مدار زیر استفاده می کنیم .

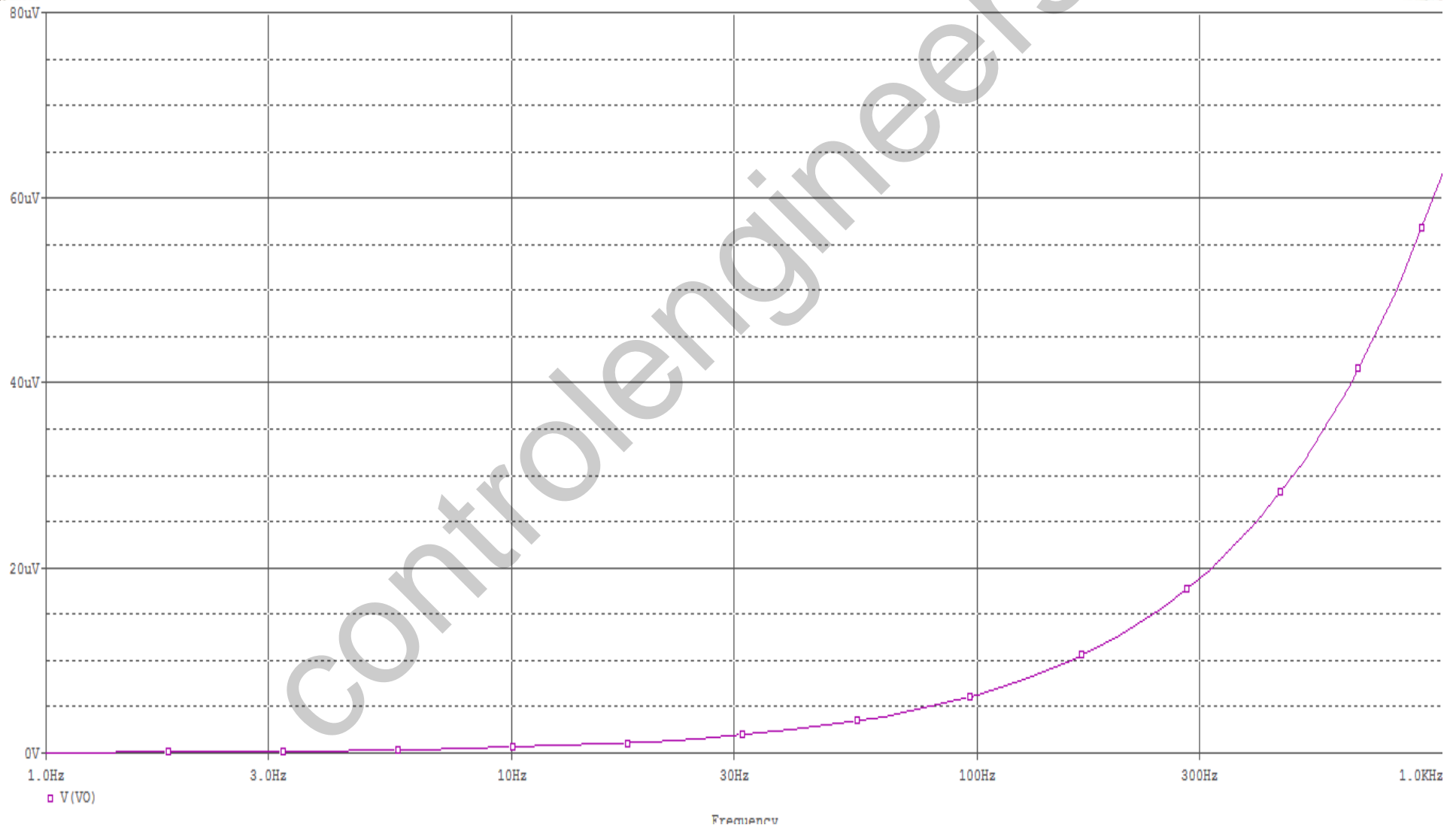

از کتابخانه
ANALOG
بر روی سلف
L/ANALOG
کلیک کرده و
آن را در صفحه اصلی
قرار می دهیم.

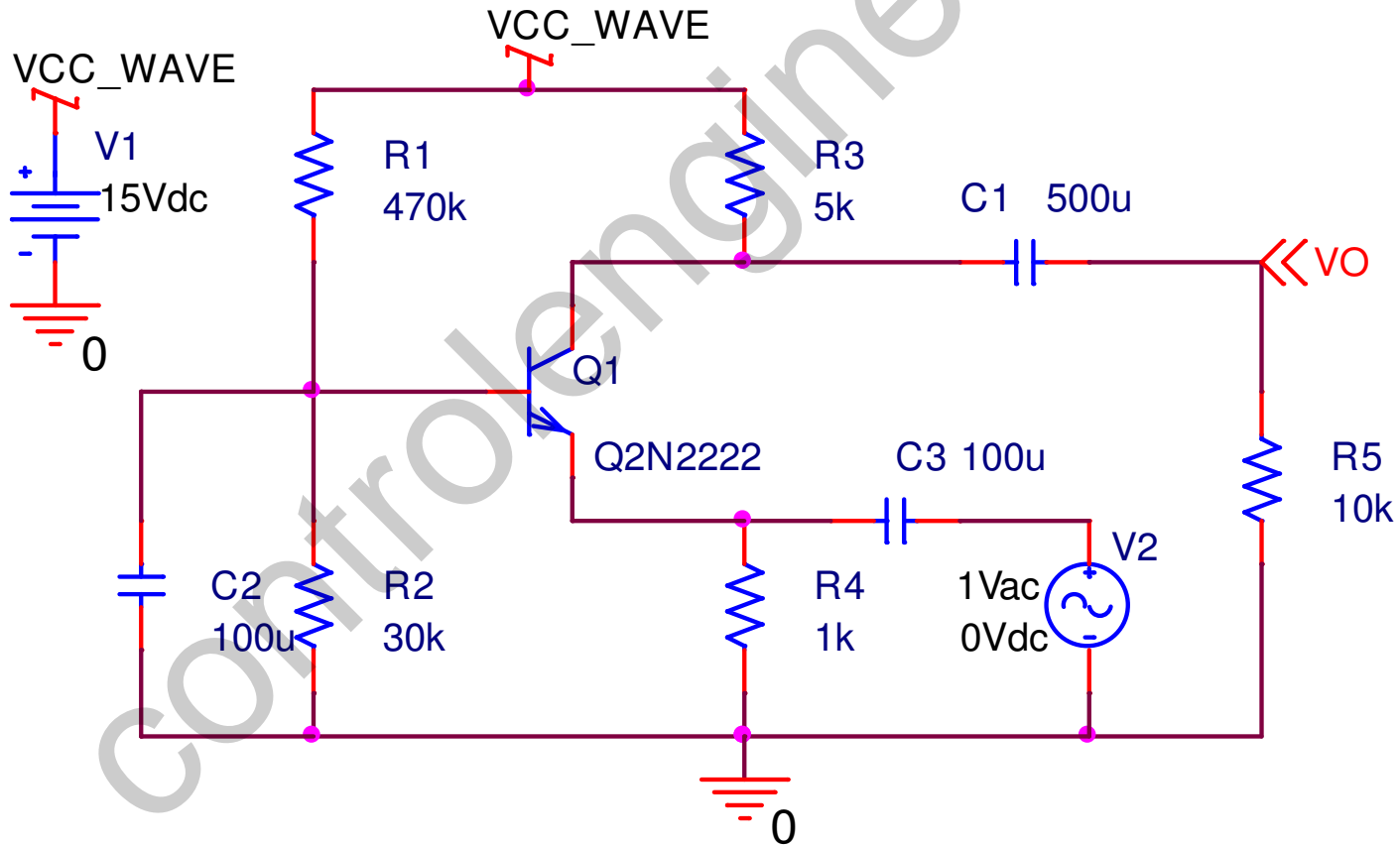
در تحلیل GENERAL SETTINGS ، AC SWEEP را همانند فیلتر پایین گذر تنظیم نموده.

اگر مدار را **RUN** کنیم و از پنجره **ADD Trace** ، **V(V0)** را انتخاب کنیم ،
 آنگاه منحنی مشخصه فیلتر بالا گذر مورد نظر نمایش داده می شود.

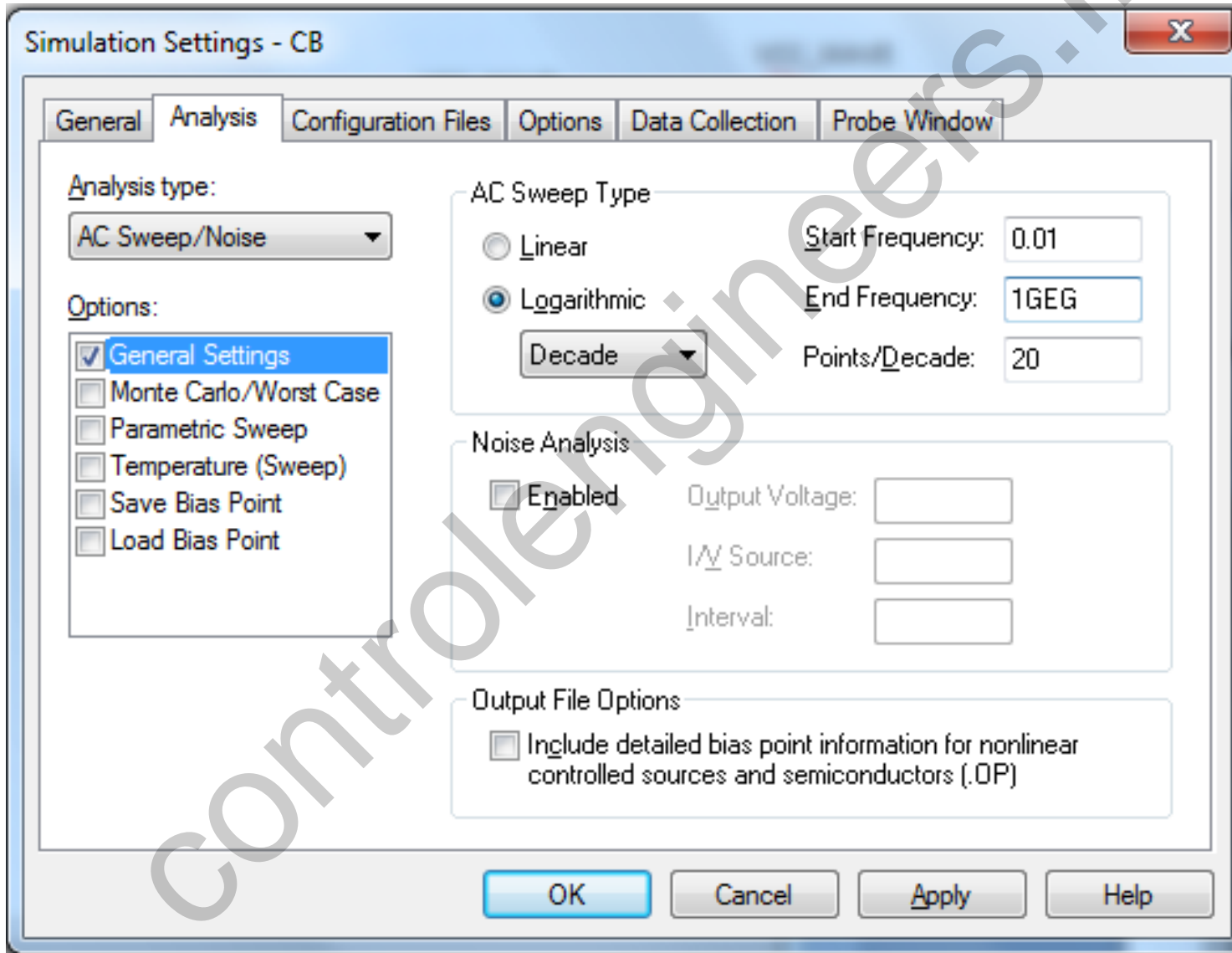

محاسبه پهنای باند تقویت کننده ترانزیستوری

مدار زیر را رسم می کنیم.
 در این مدار می خواهیم
 پهنای باند تقویت کننده CB (بیس مشترک)
 را بررسی می کنیم.

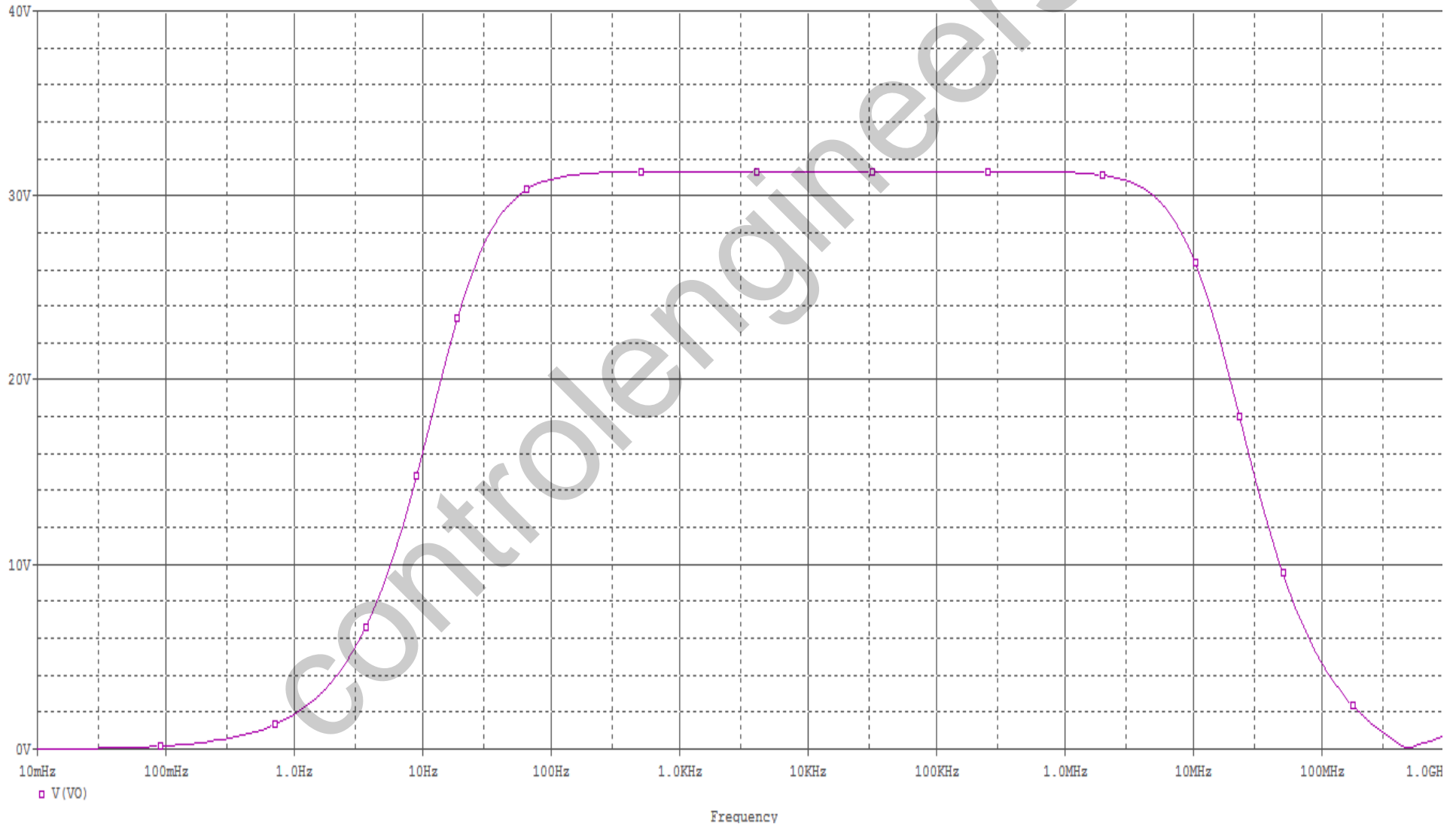

در تحلیل AC SWEEP ، GENERAL SETTINGS را همانند شکل زیر تنظیم نموده.

اگر مدار را **RUN** کنیم و از پنجره **ADD Trace** ، **V(VO)** را انتخاب کنیم ،
 آنگاه

پهنای باند تقویت کننده CB (بیس مشترک)
 مورد نظر نمایش داده می شود.

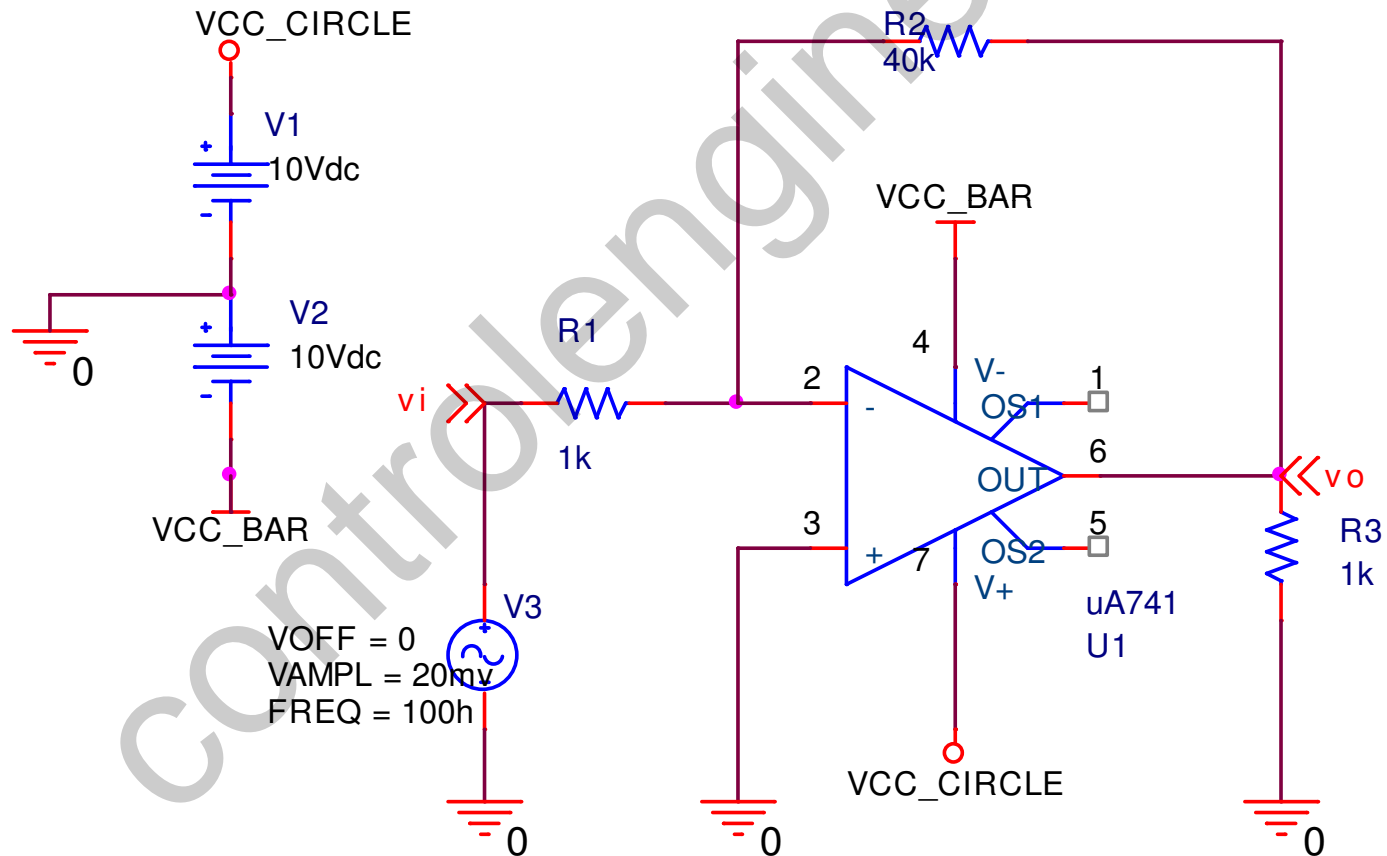
تکامل

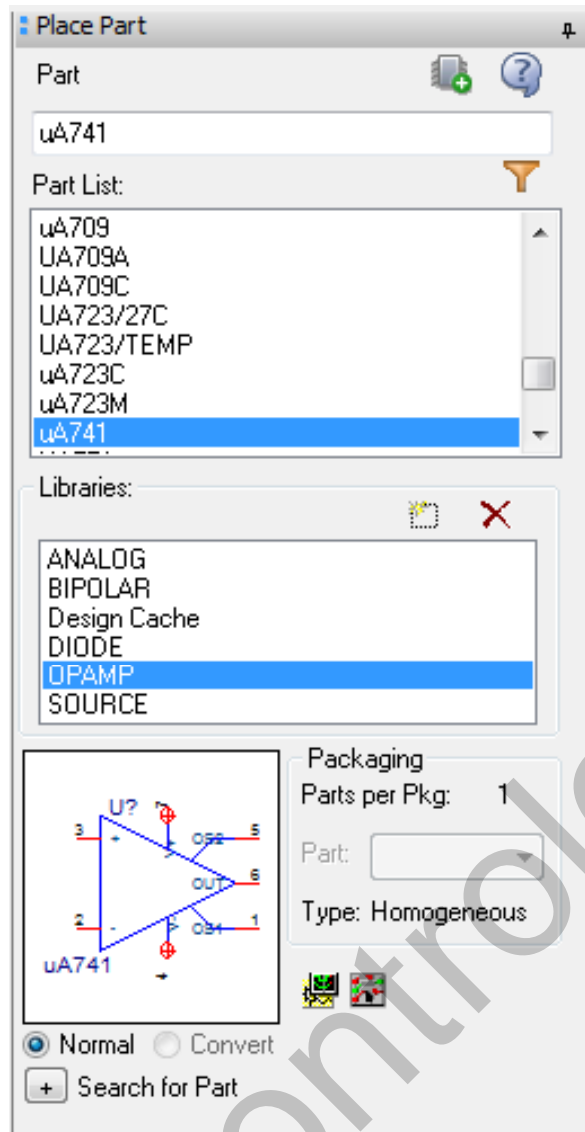
TIME DOMAIN
(TRANSIENT)

Controlengineers.ir

محاسبه بهره OP-AMP

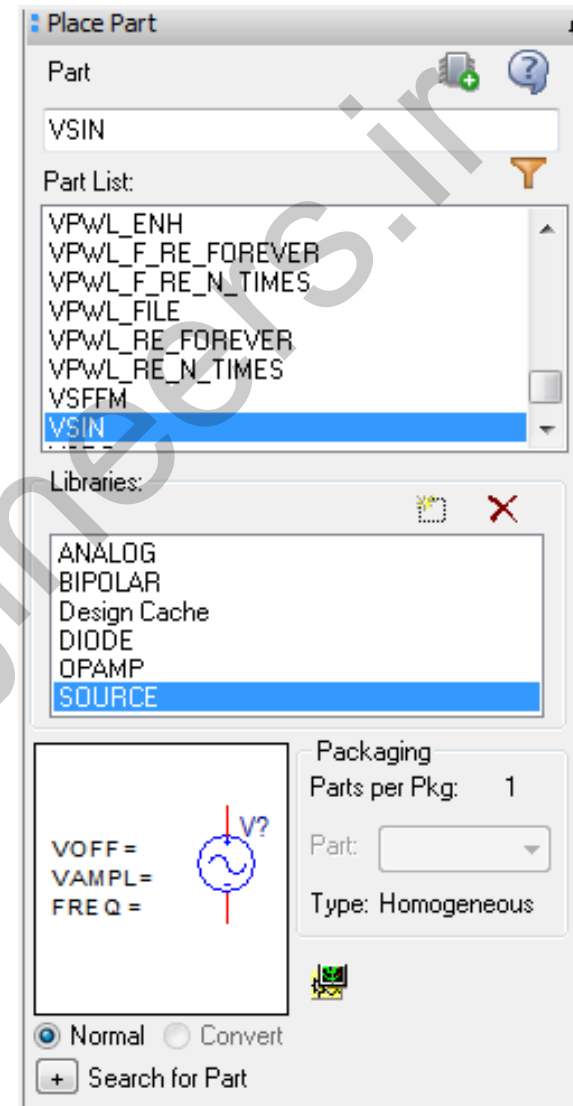
- مدار زیر را برای محاسبه بهره OP-AMP بررسی می کنیم.
- برای محاسبه بهره OP-AMP از V_{sin} استفاده می کنیم.
- همچنین برای SIMULAT نیز از تحلیل Transient استفاده می کنیم.
- مدار به صورت زیر می باشد.

از کتابخانه **OPAMP** بر روی
UA741

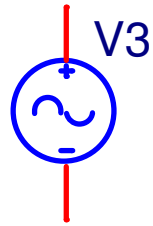
کلیک کرده و آن را در صفحه اصلی قرار می دهیم.

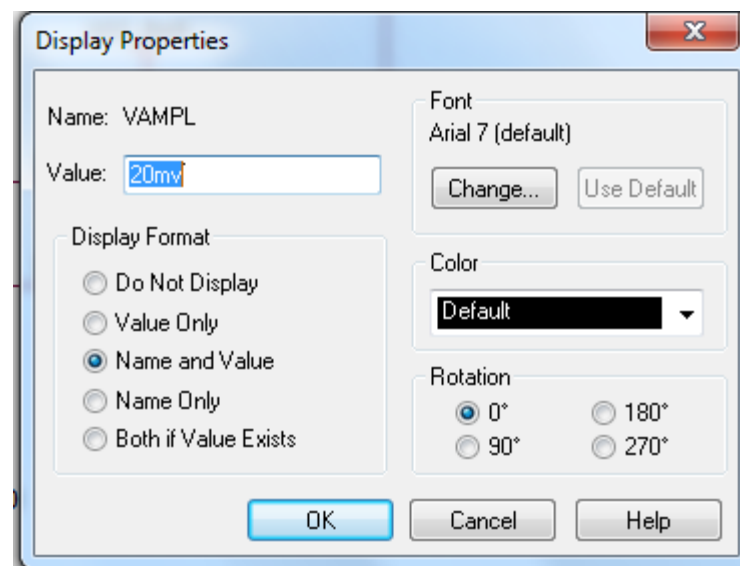
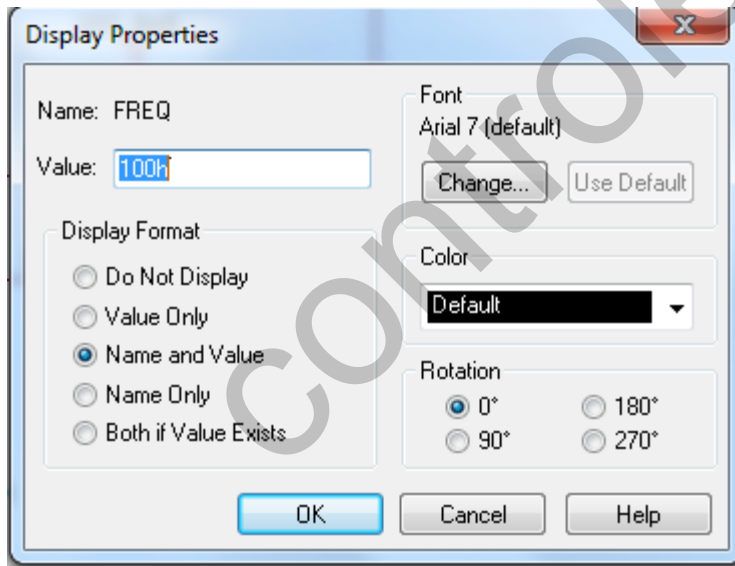
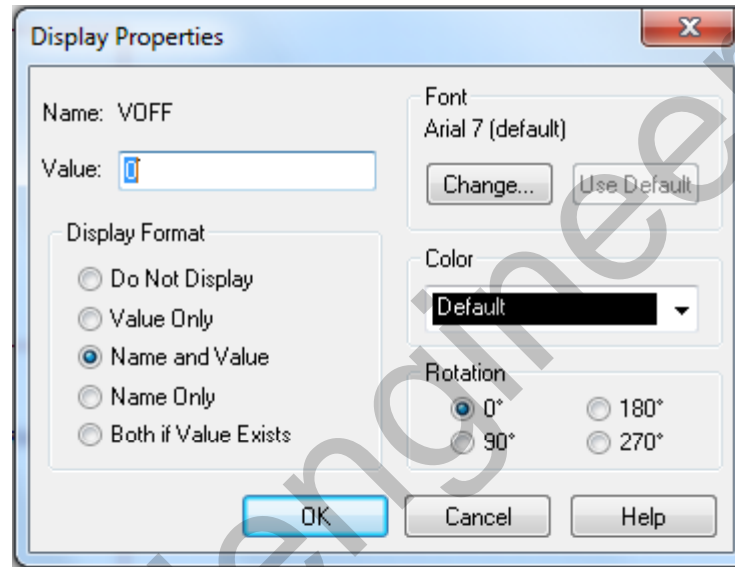
از کتابخانه **SOURCE** بر روی منبع تغذیه
VSIN

کلیک کرده و آن را در صفحه اصلی قرار می دهیم.

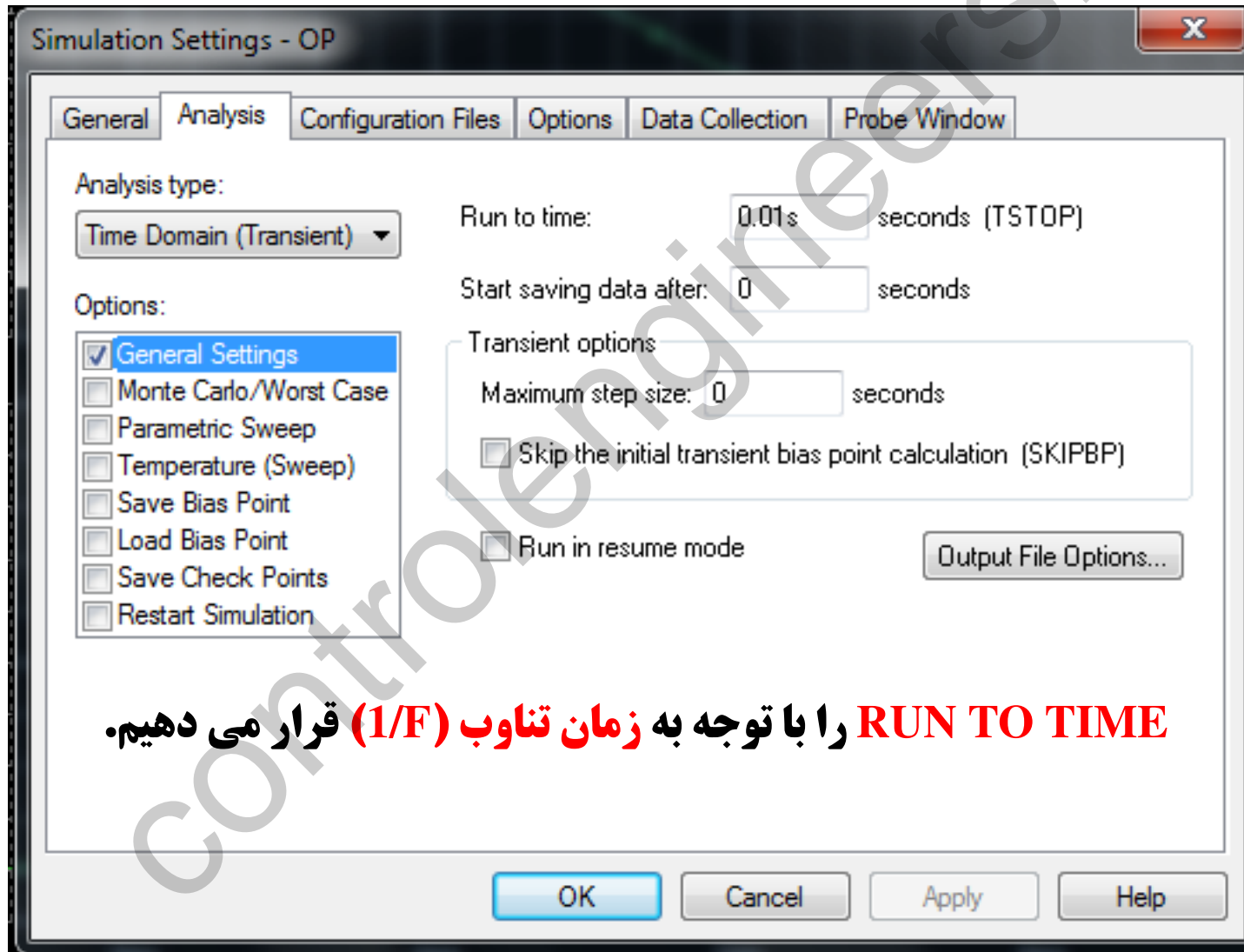
VOFF = 0
VAMPL = 20mv
FREQ = 100h

با کلیک بر روی هر یک از پارامترهای **VSIN** و باز شدن پنجره مربوط به آن در قسمت **VALUE** مقدار مورد نظر را وارد کرده و **OK** می کنیم.

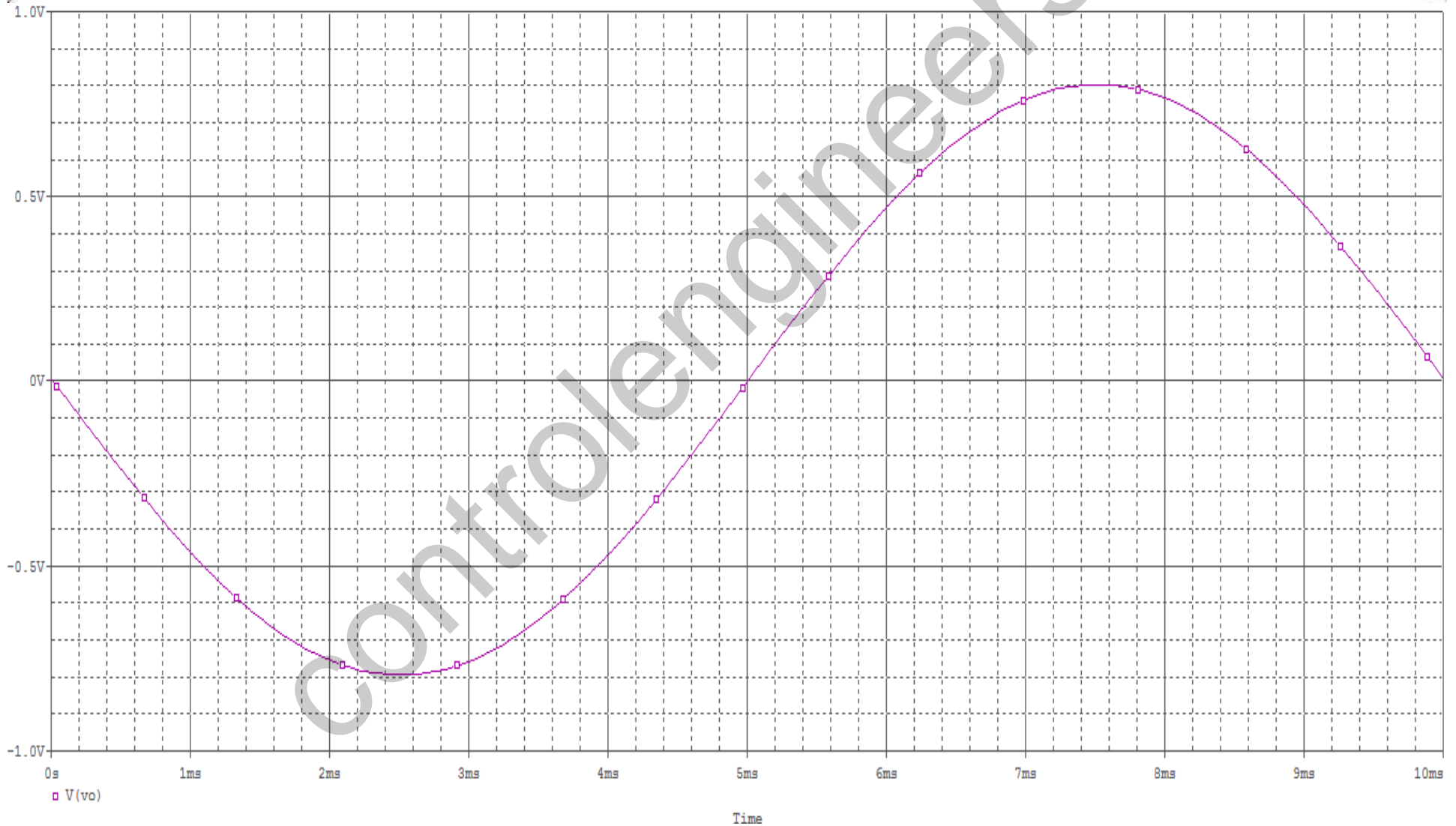
در تحلیل **GENERAL SETTINGS، TRANSIENT** را همانند شکل زیر تنظیم نموده.

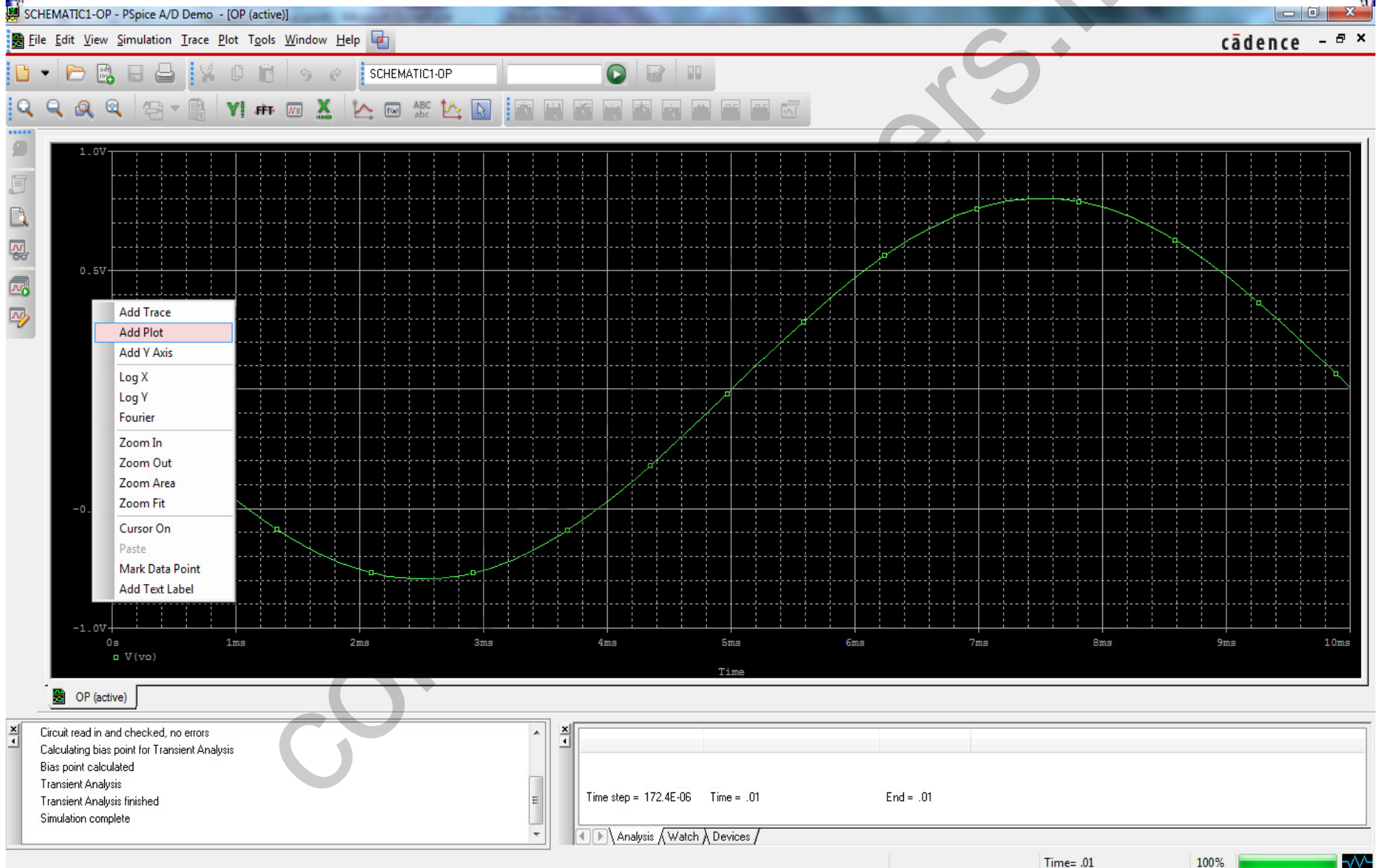
RUN TO TIME را با توجه به زمان تناوب ($1/F$) قرار می دهیم.

اگر مدار را **RUN** کنیم و از پنجره **ADD Trace** ، **V(vo)** را انتخاب کنیم ،
آنگاه

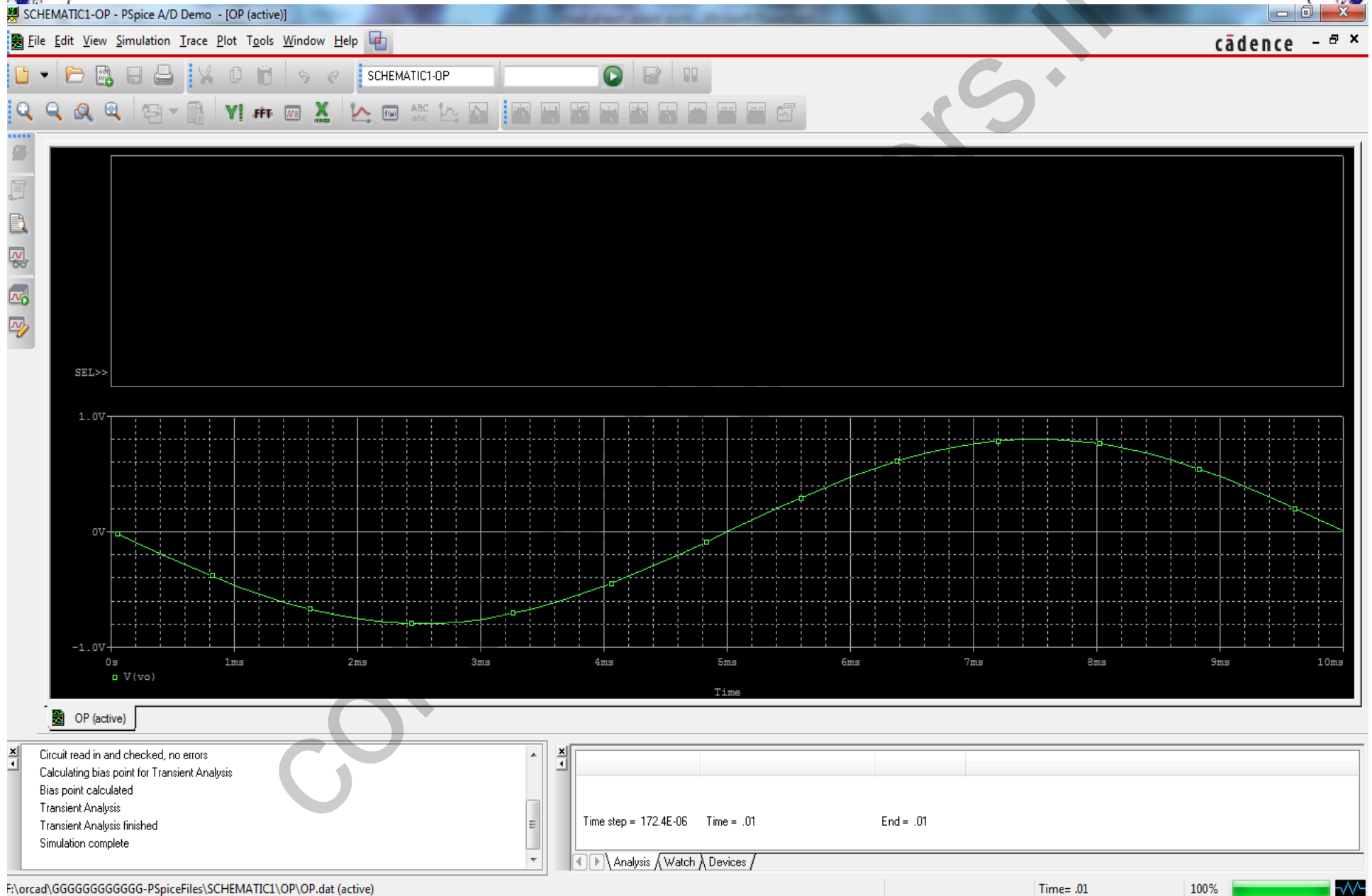
بهره OP-AMP
نمایش داده می شود.

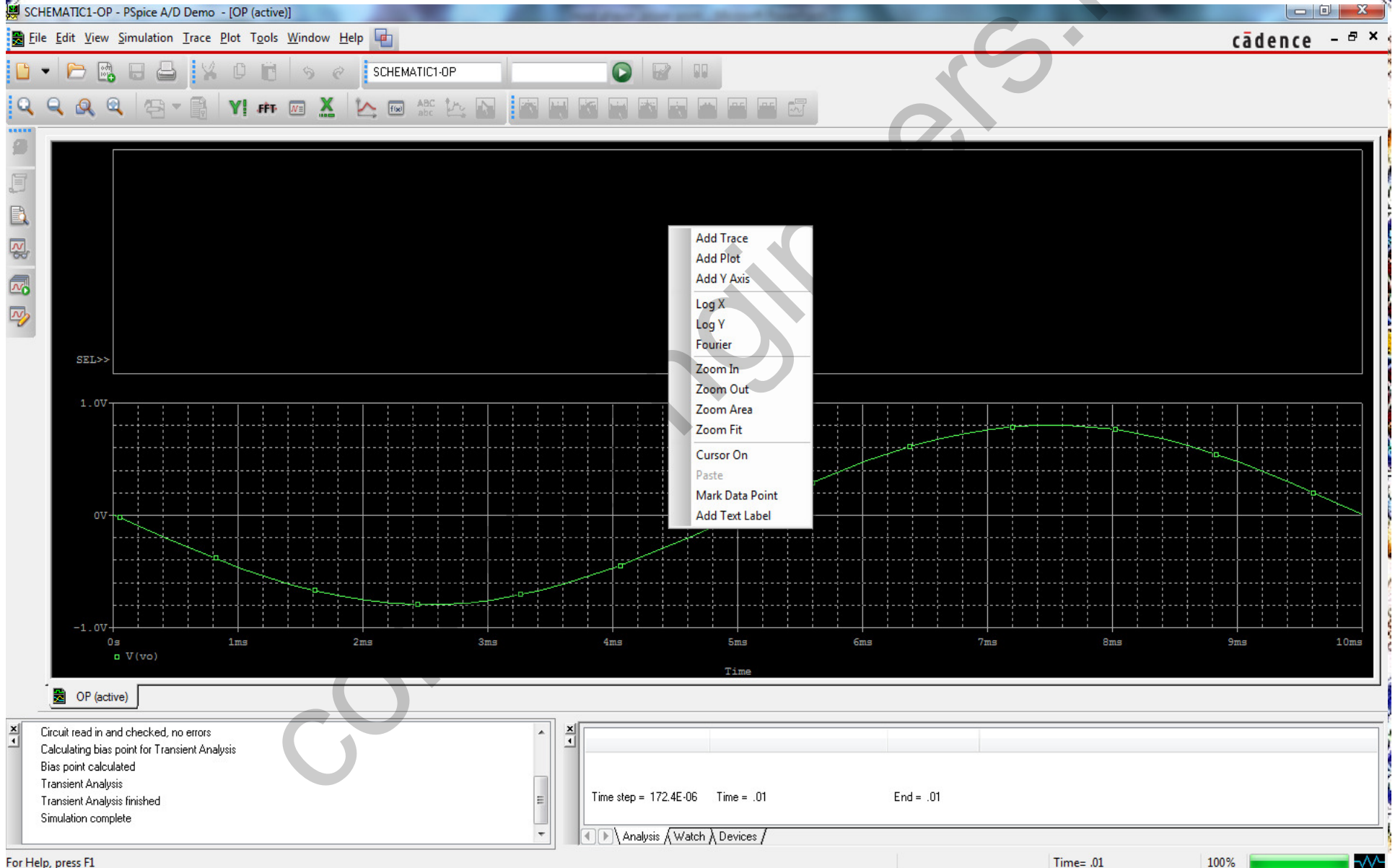
جهت نمایش VI (ولتاژ ورودی) در یک جای خالی از پنجره ای که شکل موج خروجی نمایش داده شده است یک کلیک راست می کنیم و از پنجره ظاهر شده ADD PLOT را انتخاب کرده

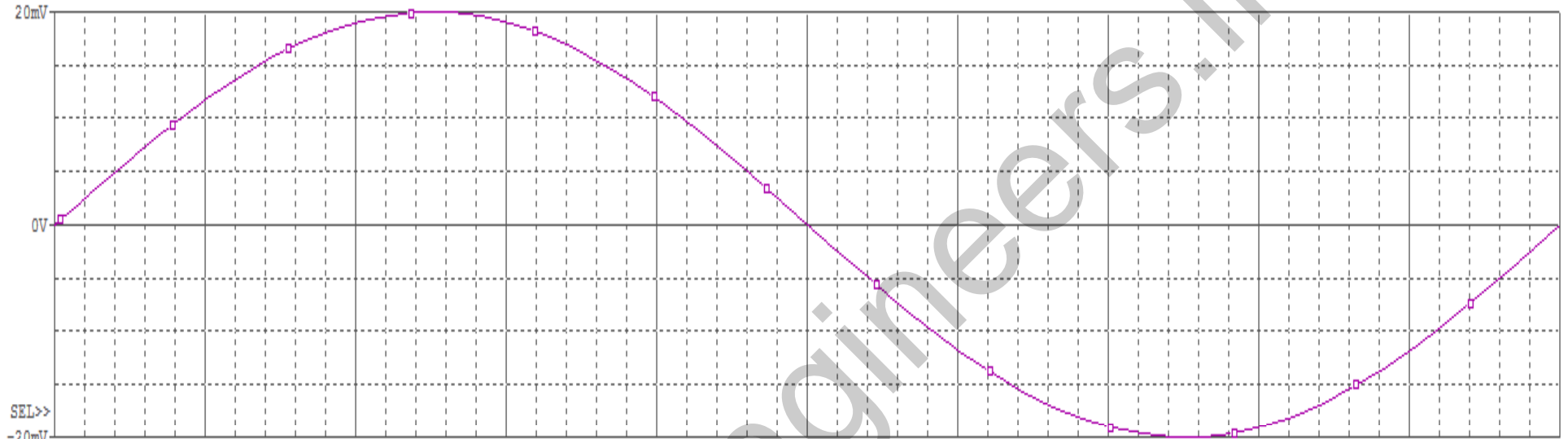
با انتخاب **ADD PLOT** پنجره به صورت شکل زیر می شود.

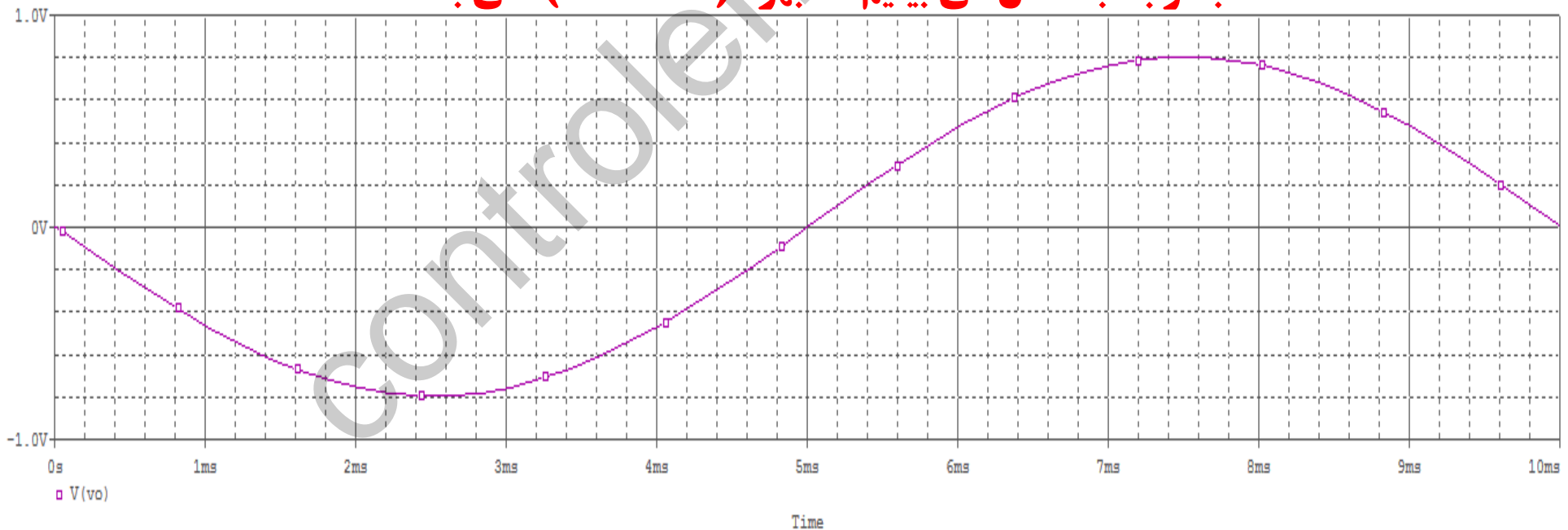
حال در یک جای خالی از پنجره خالی ظاهر شده **یک کلیک راست** می کنیم و از پنجره ظاهر شده **ADD TRACE** را انتخاب کرده.

حال از پنجره ظاهر شده **VI** را انتخاب نموده و **OK** می کنیم.
 شکل موج ورودی و خروجی به صورت همزمان نمایش داده شده است.

با توجه به شکل می بینیم که بهره $(-R2 / R1)$ می باشد.

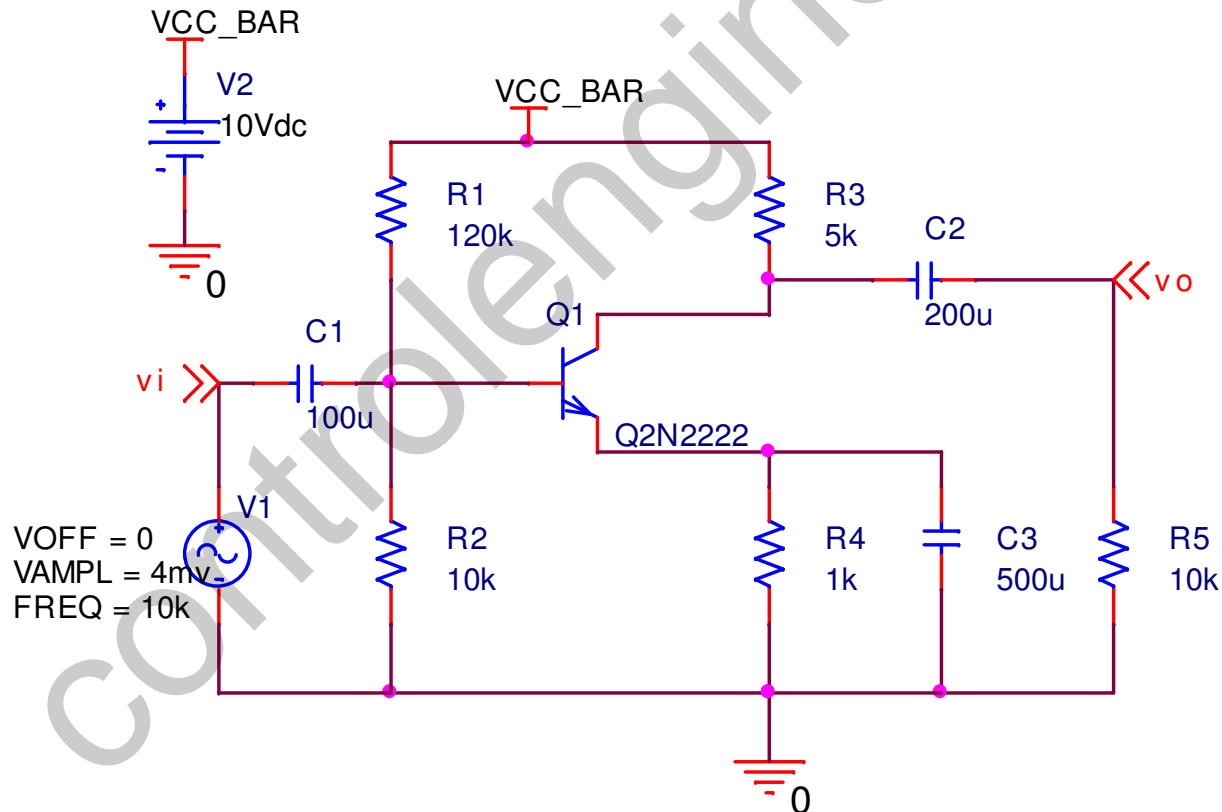
محاسبه بهره تقویت کننده ترانزیستوری

مدار زیر را رسم می کنیم.
در این مدار می خواهیم

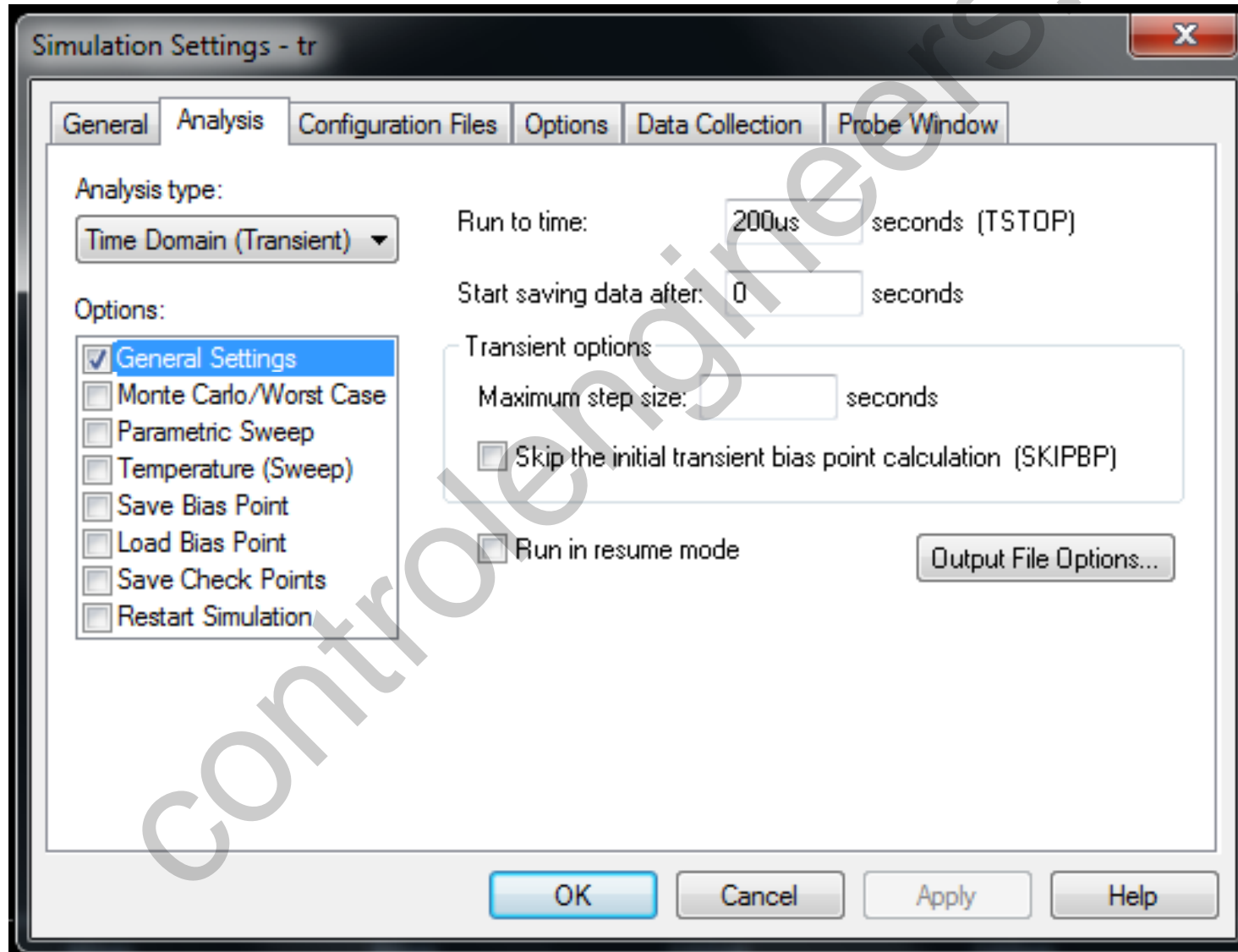
بهره تقویت کننده CE (امیتر مشترک)

را بررسی می کنیم.

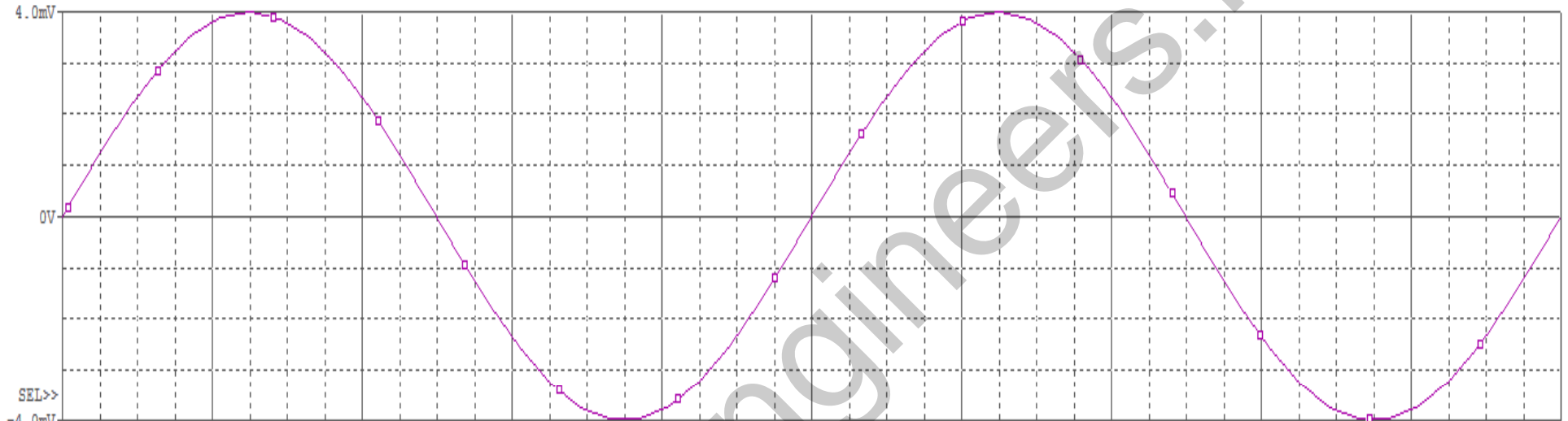
برای محاسبه بهره تقویت کننده ترانزیستوری از V_{sin} استفاده می کنیم.

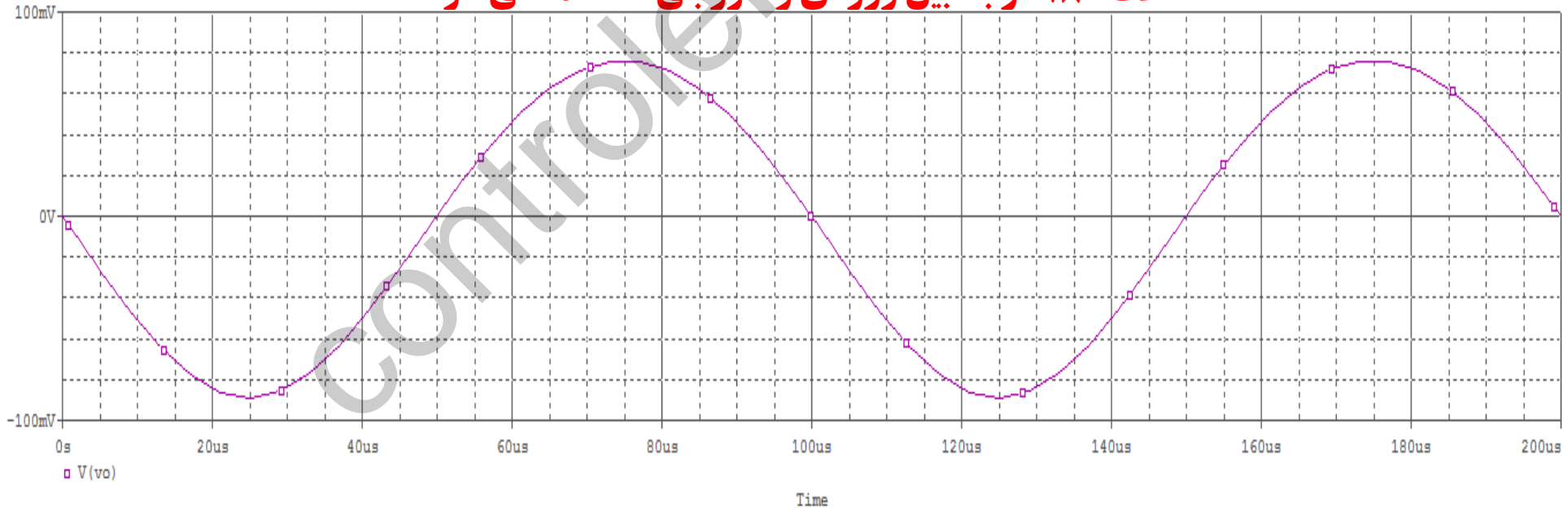
در تحلیل GENERAL SETTINGS، TRANSIENT را همانند شکل زیر تنظیم نموده.

اگر مدار را RUN کنیم و از پنجره ADD Trace، $V(Vi)$ و $V(VO)$ را انتخاب کنیم،
 آنگاه بهره تقویت کننده CE (امپتر مشترک) نمایش داده می شود.

اختلاف ۱۸۰ درجه بین ورودی و خروجی مشاهده می شود.

السَّلَامُ عَلَى الْحُسَيْنِ وَعَلَى عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ وَعَلَى أَوْلَادِ الْحُسَيْنِ وَعَلَى أَصْحَابِ الْحُسَيْنِ